

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

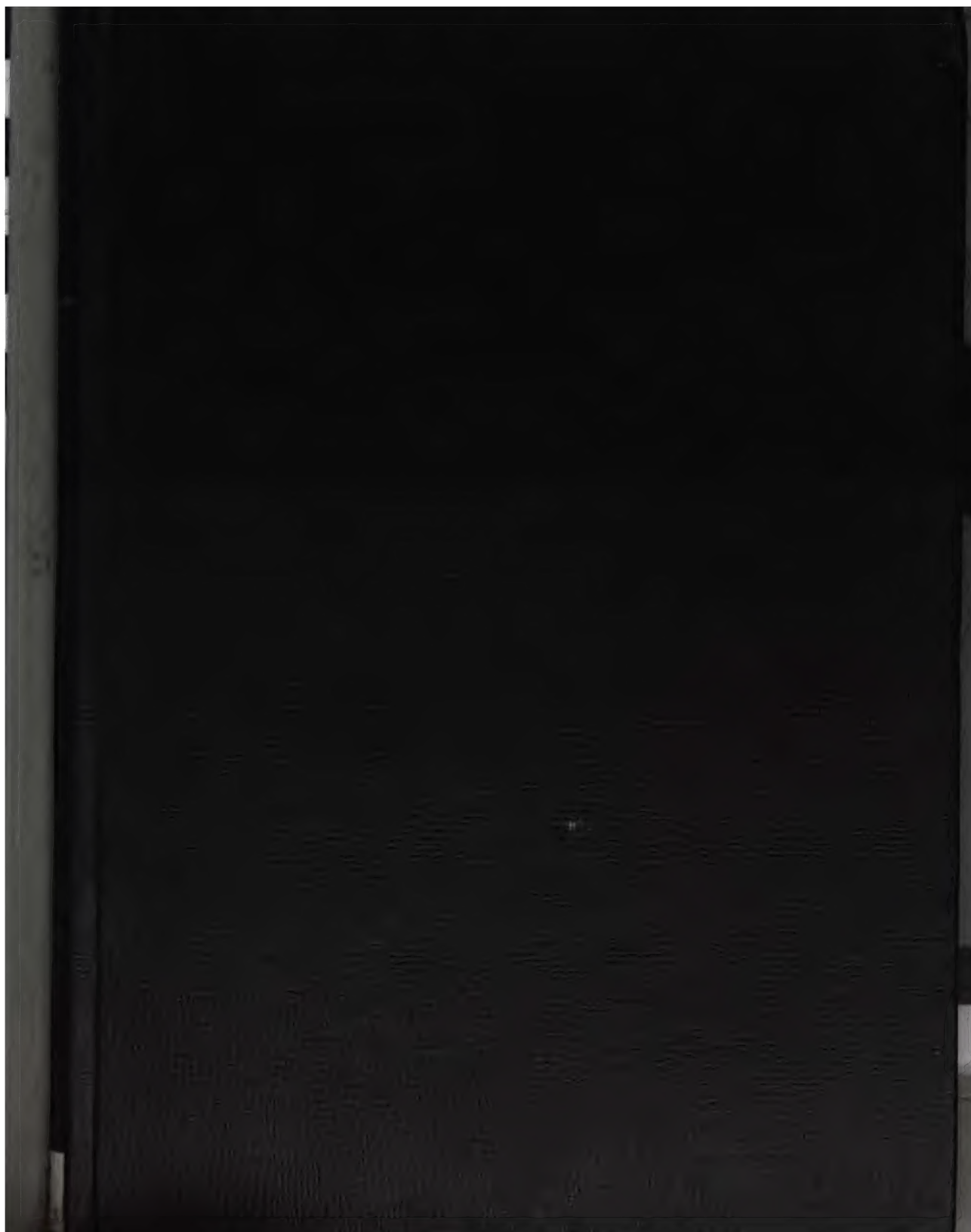
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

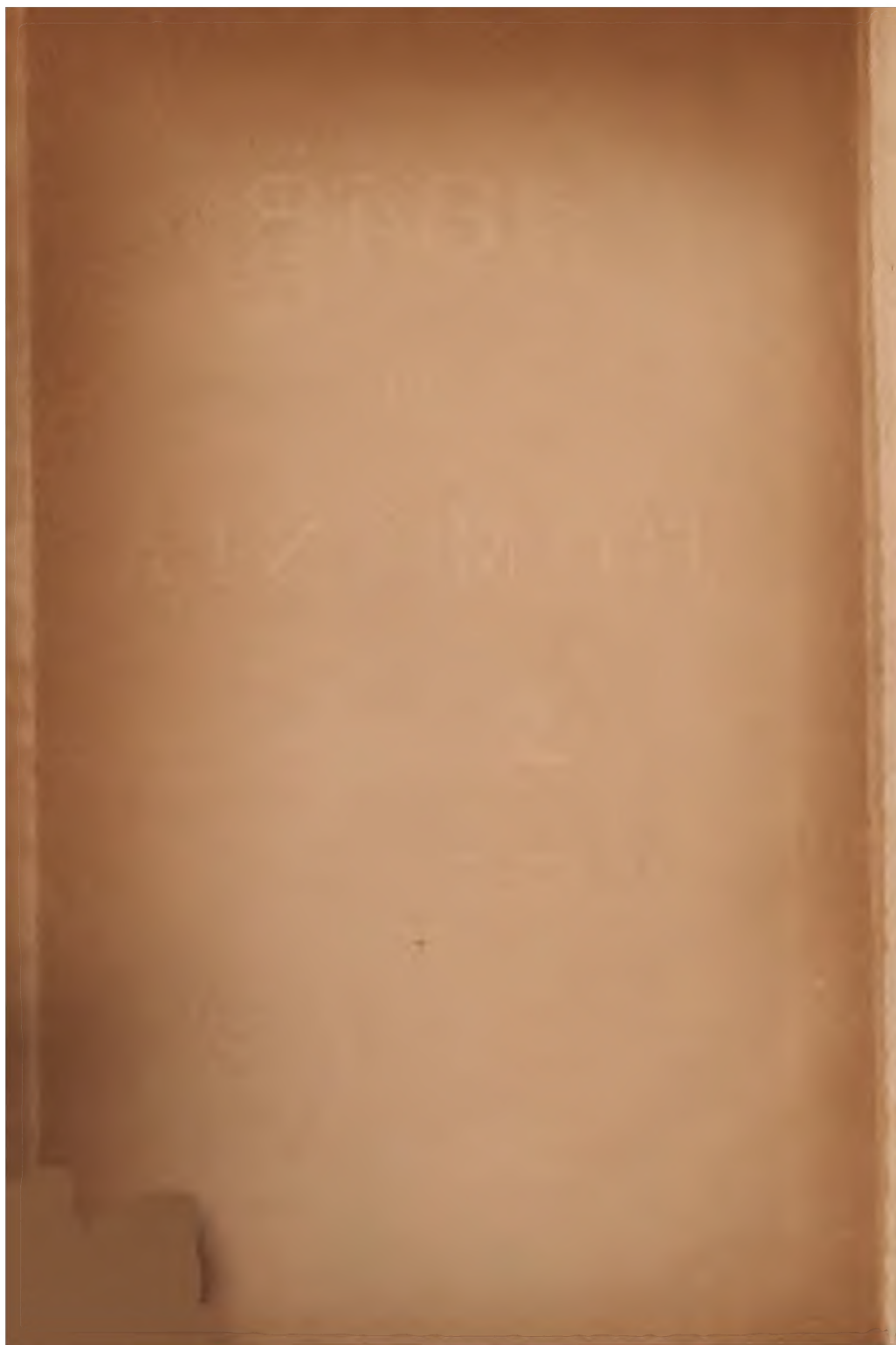
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

I. G. Petrescu

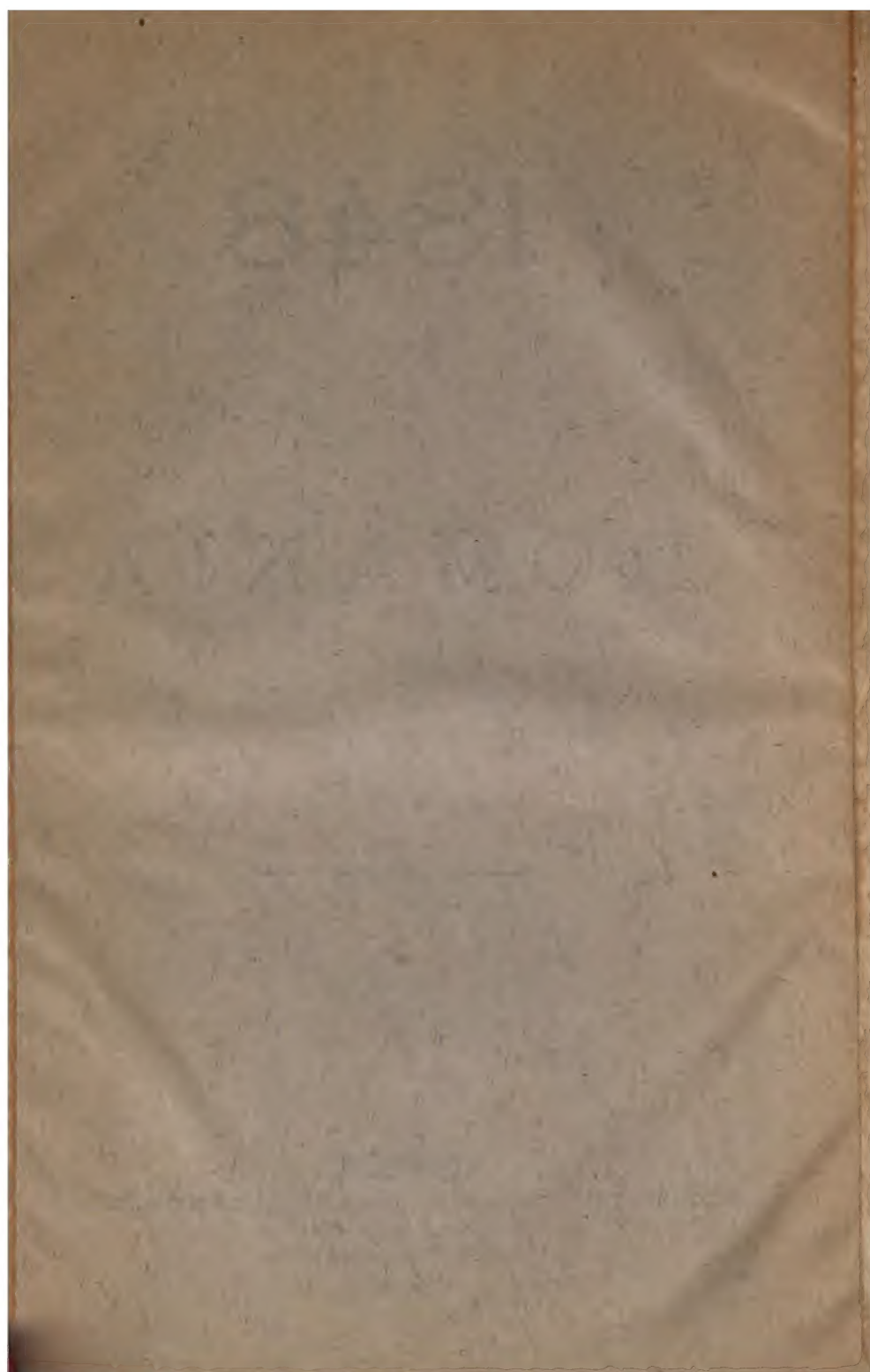
1848

ÎN

ROMANIA

BUCURESCI
INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE CAROL GÖBL
Furnizor al Curții Regale
16, STRADA DOMNEI, 16
1898.

1848

[0 mie opt sute patruzeci și opt]

ÎN

ROMANIA

BUCURESCI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE CAROL GÖBL

Furnizor al Curții Regale

10, STRADA DÔMNEI, 10

1898.

DR 244

E13

1848

ÎN

ROMANIA

PRECUVÎNTARE

Se împlinesc cinci-deci de ani de când Românii, prin a lor mărșă mișcare de la 1848, își deteră cea d'întăi Constituțiune prin care se declarară toți de o potrivă înaintea legilor, toți de o potrivă înaintea drepturilor, precum și înaintea sarcinelor publice.

Acastă Constituțiune era o schimbare din temelă a tuturor întocmirilor ce fințau atunci și după care numai o mână de ómeni — privilegiați sau boieri — aveau toate drepturile și nici un fel de sarcină, iar cei-l'alți, mulțimea, poporul, adică comerciantul, mare și mic, industriașul mare și mic, sateanul avut sau sărac adică moșten, răzeș sau simplu muncitor, nu puteau avea nici un drept și erau încărcăți cu toate și cu tot felul de datorii și sarcine.

Acastă Constituțiune și mișcarea din care ea eși fost-au cel d'întăi pas otăritor întru modernisarea României.

Suntem deci datori, după 50 de ani trecuți, să ne aducem

aminte faptele și pe ómenii cari le-au săvîrșit, spre a le închina — la îndeplinirea unei jumătăți de veac — ródele muncet începută de ei și recunoscința ce națiunea le datoresce, pentru scopul ce au urmărit și pentru binele general ce a isvorit din ale lor fapte.

Acesta va fi scopul lucrărei de față.

Modestă, fără nici un fel de pretențiune, acéstă mică lucrare fi-va numai o schiță, în trăsuri fórté generale. Totuși, lucrare zadarnică nu va fi, de vreme ce va slăvi binele, și ori-ce laudă a binelui întărire pentru națiunii este.

Dar mișcarea de la 1848 este legată, prin legătura bunei frății, cu cea de la 1821, una complectându pe cea-laltă, urmărind amândouă binele și fericirea națiunii.

Vorbi-voi deci, cât de pe scurt, mai întâi de mișcarea de la 1821.

4 Junie 1898
Bucuresci

INTRODUCERE

1821.—Numirea de Domni pămîntenî.

La 1821, domniau încă asupra țărilor române Fanarioții, domniă de un lung și trist veac.

Tronul țărilor era obiect de mezat; arturisia lui se făcea la Constantinople și căpeta dreptul de a domni peste Români Fanariotul care da mai mult.

Beitul din Fanar de Fanarioți venia încongiurat și neavînd nici o legătură cu neamul românesc, care nici nu-l chemase, nici nu-l putea goni, privia pe acest neam și a lui țară ca o moșie pe care o arendase cu dreptul de a o exploata.

Dedeseră bani și se credeau în drept să și-i iea înapoi cu vîrf și îndesat; dedeseră ca să iea tronul și trebuia să dea mereu pentru ca să-l pótă ține.

Fost-au și printre acești arendași de domnii, o recunoscem, unii ómenî mai de omenie, cari ar fi vrut să facă óre-care bine; dar starea de lucruri care-i adusese la tron și poftele celor cari puteau da și puteau lua acele tronuri—pofte ce trebuiau a fi satisfăcute spre a rămîne favorabile domnilor titulari — îi silia și pe acei puținî a nu perde nici un minut din vedere că bani mulți le trebuia, spre a-și păstra tronurile și a depărta de la ele pe alți poftitori.

De aci isvori acea exploatare fără sémăn; de aci o slăbire care dusesese pe Români până chiar la marginea prăpastiei, prăpastia sfârşirei puterilor de viaţă în popor.

Poporul sărăcit, fruntaşii persecutaţi, cei încovoietori răsplătiţi spre a fi atraşi şi cei mai mulţi şi mai buni sărăciţi şi siliţi a reintra în poporul din care eşiseră.

Răul era la culme; dar tocmai prin acesta, în el însuşi purta şi arăta lécul.

Poporul român—cum se vede din istoriă—la momentele oportune, găsiu-şi-a omul care să-i întrupeze voinţele, să-i dea la ivelă aspiraţiunile, să-l călăuzescă şi să-i lumineze calea binelui.

La 1821, omul poporului fu slugerul Tudor Vladimirescu.

*

Ipsilante întocmise în Rusia trupe de adunătură, trecuse cu ele în ţară, cu scopul de a năvăli în Turcia şi a lupta pentru liberarea Greciei.

El nădăjduia că Românii vor da tot ajutorul, că ei vor întocmi grosul armatei de invasiune.

Grecii din ţară răspunseră la apel şi deteră tot felul de ajutóre.

Partidul naţional însă, partid zămislit în suferinţele de peste un veac pe care Domnii Greci şi ómenii lor le revărsaseră asupra ţării, partidul naţional se mişcă.

Cântecele de elefteriă ale Grecilor fură o scăpărătură de fulger în întunerecul secular din România.

Românii, cu acel instinct care e lumina şi sciinţa maseilor, înţeleseseră gingăşia momentului şi mai cu osebite cei de peste Olt, cei mai depărtaţi de puterea centrală a regimului grecesc şi mai puţin supuşi direct înfruirii străine, stîrpitóre de simţiminte naţionale române, Românii de peste Olt răspunseră la glasul mântuitor al lui Tudor Vladimirescu şi întocmiră, sub a lui comandă, acele viteze cete de panduri, cari rădicară, cu mândrie şi curagiū, stégul scăpărei ţerilor române de sub jugul domniei grecesci.

Vitéza căpetenie cădu, cădu cum căduse la 1601 Mihaí Vitézul, cădu jertfă trădării, jertfă mişeliei şi cuşitului asasin al Grecilor contra căroră se resculase.

Dar din sângele lui sfânt şi românesc răsări din nou

pentru Români dreptul firesc, dreptul drepturilor, dreptul de a-și avea Domni dintre dinșii, domni Români.

Atât de adevărat este că singele vërsat în lupta pentru țară dă, apröpe pururea, röde bune țërii pentru care se jertflesce.

Și nu numai pentru Românii din Muntenia, unde se făcuse mișcarea, se recăștigă acest mare drept național. Moldova se folosi asemenea de această românească isbândă, atât de adevărat fost-a pururea că aceste două țëri, țëri surori, sunt așa legate una de alta, în cât binele său rëul uneia bine său rëu și pentru cea-l'altă este.

*

Pörta luminată, prin planurile pe cari le urmăriaü Grecii, și încredințată că, dacă Românii ar fi îmbrățișat și ei cauza grecescă, în mai grea pozițiune s'ar fi găsit Turcii, redate Românilor, le recunoscü dreptul lor străvechiü de a avea Domni pămîntenii și numi, în anul 1822, pe Ioan S. Sturdza Domn al Moldovei și pe Gr. Ghika al Munteniei.

Și ast-fel să limpedise atunci vederea Turcilor asupra adevăratelor lor interese la Dunăre pe de o parte și asupra «înșelătörei rea credință a celor din tacămul fanarioșilor de mai nainte domni și celor supuși lor Greci boieri» pe de alta, în cât de te ascultare cererilor partidului național român, reprezentat printr'o comisiune care merse la Constantinopole și întâișă cererile țării «cuprinđetöre de öreși-care rugă-minte, spre a se lucra d'acum înainte cu deosebită silință și siguranță pentru păzirea credinței și dreptății și spre ținerea buneii statornicii a țërii și ocrotirea locuitorilor și a tötei bune rinduelii» și numi, după cerere, pe I. S. Sturza ca Domn.

Firmanul acesta, inspirat de alt-fel în întregime de cererea partidului național, pe care o și citéză, cum se vede mai sus, alcătuesce chiar un fel de programă a căruia aplicare în întregime țintia a mântui țëriile, și pe alte terenuri, de înflurirea, puterea și pozițiunile ce dobândiseră străinii în cursul lungei, și putem dice, nefastă în förte multe privințe, domnii fanariotice.

Acel firman prevede:

«să nu se mai scrie neferi dintre Greci și Arnduși ce se

vor fi aflând în Moldova, ci se se serie din adevărații pămînteni.

«și câți se afla locuind în numita țară Greci, Sîrbi, Bulgari și din nîmul Ardușilor și popii și alții din amestecate nîmuri, fiind-că despre aceștia nu pôte să fie siguranță despre liniștea țerii, toți să se trecă la Rumele, afară de câți-va pentru care pămînteni se vor face chezași. Și din aceștia să nu se facă boieri sau alt soi de zabeși și să nu se rînduiască de acum și nici într'o vreme în slujbele țerii;

«acei ce au luat parte la de curînd întîmplata resmiriță să nu pôdă nici într'o vreme să calce în țară;

«cei în țară aflați adevărați sudeți ai altor puteri, să nu stăpînescă averi și moși, și să se vîndă pămîntenilor cu cuviincios preț fără prelungire, iar câți din raiale cutезд să fie sudeți să li se ia din mînd patentele și să-i supuie în numărul raialelor, ca mai nainte.

«și la trebuințele țerii mari, mici, prin alegerea Domnitorilor să se rînduiască omeni din pămînteni ispitiți și cinstiți și credincioși și să se întrebuinteze în slujbe; iar din Greci și din alte nîmuri nu este cu cuviință a fi în slujbă . . .

«Popii greci, ce pînd acum au fost ședînd la pămîntescile mîndastiri, de cari se lucra feluri de rele urmări, toți să se isgonescă și să se alunge.

«Pe lângă acesta, ca să lipsescă temelia răutăților, să se facă luare aminte ca să se strice școlele grecești care Grecii domni au iscodit.

«Domnii afară de avaieturile lor cele vechi să nu ia și acele câte grecii domni prin oreși-care chipuri au iscodit, fără cuviință, să lipsescă cu totul (1)».

Negreșit, că tot un ast-fel de firman trebuie să se fi dat și Domnitorului Munteniei, Gr. Ghica.

1822—1828

Pasul cel d'întăiu, pas greu—căci este începător—fusesse făcut: domnia țerilor române reveni în mînile Românilor.

Bine cuvîntată pentru de a pururea fie, în amintirea și recunoștința Românilor, memoria eroului Vladimirescu și a

(1) *Uricariul*, Codrescu, vol. III, pag. 226.

soților lui, din a căror luptă și din al căror singe, renăscutu-s'a întâiul din drepturile de căpetenie al Românilor.

Cei doi Domni români grea sarcină aveau de îndeplinit.

Țările se găseau amândouă într'o stare din cele mai rele, după un veac de o domnie ca cea fanariotică, după eteria și stărpirea ei de către Turci, când deveniseră scena războiului și jafului. Poporațiunea săracă se ținea ascunsă pe cât putea, cea avută trecuse în străinătate și nesiguranța căsunată de rămășițele eteriste nu îmbia poporațiunea a se întorce la ale ei cămine.

Trebuia lucrat pentru liniștire și amândoi Domnii își dădău mare și meritorii ostenele.

Visteria sleită și neputința de a încasa dările de la poporațiune, cari nu se aflau la casele lor, le aduseră mari greutăți. Domnii nu găseseră alt mijloc de cât a face împrumuturi și după ce poporațiunea se mai întorse, Domnul Moldovei mairecurse și la împrumut forțat la care supuse pe boieri.

Amândoi Domnii însă reluară de la Greci veniturile mănăstirilor și se ajutară cu acele venituri întru cheltuielile statului.

Veniturile mănăstirești fură puse sub administrațiunea națională a câte unui comitet de boeri în fie-care țară, cu însărcinarea de a repara ecaretele și de a plăti datoriile în cari erau înglodate acele mănăstiri de către fostele administrațiuni ale călugărilor Greci.

Amândoi Domnii se învoiesc însă a da pe fie-care an mănăstirilor din răsărit câte lei 100.000.

Amândoi Domnii își dădău toate ostenele de a înfrâna abuzurile cari ajunseseră obiceiul vechi la cei cu însărcinări publice.

Într'un cuvânt, un dor, o mișcare de îmbunătățire se simți și se vedu chiar.

Amândoi Domnii români priviră apoi ca datorie de căpetenie pentru dânșii de a înzestra țările cu o organizare care să se potrivească trebuințelor lor și să corespundă la așteptările națiunii date la iveală prin mișcarea de la 1821, și în această fură în neconținută înțelegere cu partidul național.

Era de așteptat ca, după veacul de suferințe sub domnia fanariotă, Români toți să-și dea mâna și să lucreze pentru binele general.

Din nefericire nu fu așa, cum vom vedea.

Ast-fel, Ion S. Sturza, Domnul Moldovei, în înțelegere cu partidul național, voi să înzestreze țara cu o Constituțiune în 77 ponturi prin care se acorda și celor nevoieri ôre-cari drepturi.

Boerii însă, retrași cei mai mulți la Cernăuți, se împotriviră dicând că ponturile acelea le-ar fi făcut *carvunari*, și nu numai nu deteră nici cel mai mic sprijin, dar țesură intrigi în potrivă-i și porniră jeluirii că prin acele ponturi își perd privilegiile.

Mai acuzaū boierii pe Domn, pentru că le-a supus moșiile la contribuții și mai cu sémă pentru că a introdus în boierie elemente populare saū cum dicea în tînguirea către consulul rus Minciaki, viitorul Domn, Michai Sturza, că «*a radicat persóne de condiția cea mai de jos la primele vrednicii ale țerii*». Boierii emigrați, adaogaū: «nu pot să-și ascundă primejdia poziției lor, dacă să întore în țară, înaintea *anulării parveniților*..... În așa împrejurări nenorocite, ei să gîndesc a trimite o tînguire la Pórtă asupra stării de lucruri în ființă, care îi silesc a întârđia întórcerea lor, până ce se vor nimici rangurile încuviințate parveniților și va fi destituit Domnitorul, capul lor» 1);

Și trimit într' adevăr o deputațiune compusă din postelnicul Grigore Balș, vornicul Ștefan Roseti, vornicul George Rișcanu și Aga Alexandru Roseti, care însă sunt arestați la Silistra.

În jalba ce voiaū să dea Sultanului arêtaū, ca o culme a rëului, «înaintarea mai multor sutimi de ómeni scoși din întunerice (1)».

Sultanul susținea pe Sturza contra boierilor, cari cereaū neconținut intervenirea Rusiei și Austriei, și dete Domnitorului un firman prin care-i invoiesce pedepsirea vinovaților.

Domnul adună la spătăria cea mare pe boierii câți s' aflaū în Iași, le citește firmanul Sultanului și apoi le ține următórea cuvîntare:

«Pronia rădicându-mă la acéstă tréptă, de unde eram mai mic între d-vóstră, a vă stăpâni, eu n'am întrebuintat nici mărimea, nici asprimea Grecilor, socotind a vă dobândi dragostea prin blândețe. Dar m'am amăgit și bună-

1) *Xenopol*, Istoria Rom. vol. 11 pag. 45—46.

tatea mea v'a făcut a vă uita datoriile ce vă supun scaunului acestuia pe care şed eu astăzi.

«Aduceţi-vă aminte, urmândă Domnul, că noi l'am perdut prin intrigele noastre şi prin gona unuia asupra altuia de l'aş stăpânit străinii atâţia ani şi D-zeu s'a milostivit şi ni l'a dăruit iărăşi, precum l'am avut. Ce voiţi acum să mai faceţi? Să-l perdeţi, ca să ajungem mai rău câte de cum am fost?

«Fanarioţii, acei ce vă plac unora din d-vastră, nu mai sunt, nici pot se fie; drept aceea, vom lua măsuri domnesci, întrebuintând topuzul şi sabia, semnele împărătesci pe cari ni le-a dat Sultanul, spre înfrinarea celor neînţelepţi şi veţi cunósce de astăzi că are cine a vă stăpâni».

Cele spuse de Domn, şi mai cu osebite sfaturile sale, erau bune şi patriotice; n'aş putut însă potoli nici urele, nici poştele boierilor. Atunci domnul pedepsi, cum dîsesse, arestând pe unii la locuinţele lor, pe alţii surghiunindu-l şi schimbând pe cei mai mulţi boieri slujbaşi.

Linisce însă tot nu căpătă. La 1825, restabilindu-se relaţiunile între Turcia şi Rusia, boierii se întórseră în ţară, se puseră în luptă şi mai făţiş, ne mai temându-se de Turci, şi în sfîrşit isbutiră a sili pe Domn să le recunósca privilegiu pe cari până atunci nu le avuseseră.

Anaforaua lui I. S. Sturza din 1827 acordă într'adevăr boierimei privilegiu, cum şi scutirea de orî-ce dare către stat şi anume:

- 1) a nu-şi da fii la armată;
- 2) a nu plăti dări atât personale cât şi pentru casele, moşiiile, liveşile, dobitocele lor, etc.
- 3) aceeaşi scutire pentru iazuri, mori, velniţe şi fabrici de orî-ce fel;
- 4) scutire de dări pentru dişmele trase de boieri din recolta locuitorilor, apoi din orândile şi băturile ce boierii singuri erau în drept să vîndă pe moşiiile lor.

Mai dobândesc scutire pentru cărciumele ce ar avea în oraşe, precum şi apărarea de găsduire.

Prin urmare, boierii Moldovei — îndată după ce domnia reveni Românilor — nu se îngrijiră de alt-ceva de cât cum să răpească Domnului privilegiu, pe cari până aci nu le avuseseră: scutirea de orî-ce fel de dare, ba şi de armată.

Grigore Ghika, Domn al Munteniei, să puse asemenea cu totă inima la lucru; el căută a ușura dările, îndeplinind lipsurile din averile monastiresci; cată a înfrîna pe slujbașii jefuitori; chiemă în țară pe boierii fugiți la Brașov încă din timpul eteriei; dar întru acesta nu isbuti; căci boierii — după vechiu-le obicei — își aveau deja un alt candidat la domnie.

Ghika fu favorabil partidului național și pe cât putu, sprijin îi dete.

Pe atunci, Constantin Goleșcu, fiul lui Radu Goleșcu, și tatăl Goleșcilor, care fură mai târziu, inițiatori, luptători și muncitori ai mării și propășirii României, Constantin Goleșcu, — prin tradițiune boier iubitor de popor și zelos pentru a poporului înaintare și fericire, sub domnia lui Ghika începu a sa lucrare pe față și luptă temeinic pentru a da întărire partidului național și fericire poporului.

Dênsul, în cartea ce tipări la Buda în 1826 (*Insemnare a călătoriei mele Constantin Radoviči din Golești făcută în anii 1824, 1825, 1826*) arată pe față relele ce cunóscea «că se urma în patria noastră, carele nelipsind, nici noi cînste, nici norodul fericire nu putem dobândi,» cum și s'a dînsul.

«Înfrînat de cunoscînța micșorimei mele în sciințe și ascultării întru învățături, nu aș fi îndrăsnit nici o dată, urmêză dênsul, să apuc condeiu. Dar cum puteam ochi avênd, să nu vêd; vêdênd, să nu iaū aminte; luând aminte, să nu aseamên; asemênând, să nu judec binele și să nu postesc a-l face arătat compatrioților mei.»

Maî departe, lăsând să se vadă bucuria lui că domnia nu mai e a străinilor Greci și speranțele ce nutria pentru viitor, el îndemná la muncă și la deșteptare.

«Acum dar, dice Goleșcu, când și domnia este încredințată în mîni de otcârmuitor și domn pămîntên, Măria Sa Grigorie Vodă Ghika; când și școle naționale s'aū aședat, când și filosofia în limba românescă a vorbi acuma întăiū s'a început prin părintele ieromonachul Efrusin Poteca, profesorul filosofiei, ale căruia ostrdii ne dau tórte bune nădejdi; când mulți din nobila tinerime a patriei noastre, după ce și-aū săvîrșit cursul învățaturii în Europa cea lumînată în patrie s'aū întors, prin care putem să dobîndim și multe tălmăcirî de cărți în limba națională, și mijlôce spre *folosul* luminei podóbă și bunelor orîndueli a patriei noastre.

«Vremea este a ne deștepta ca nisce bune gazde cari, când es din casele lor, adună pe séma lor și a casnicilor, așa și noi, adunând binele care din cetiri de cărți bune și folositóre, care din călătorii, care din întâlniri și adunări cu ómení din némurile luminate, să-l împărtaşim compatrioților noștri și să-l sădim în pământul nostru spre rodire înmulțită, ca să câștigăm și noi de la următorii noștri mulțumirile ce ce le aud moșii și strămoșii câți, sau de la sine au aflat, sau de la alții au luat, și ne-au lăsat vre-un bine.»

Aceste cuvinte, deosebite prin iubirea către némul său, întocmesc o mare și sfântă programă de muncă, al căreia Const. Golescu fost-a începător, iar fiii săi și soții lor de luptă și muncă, desăvârșitori la 1848. Cartea numită, de și este mai ales o descriere a orașelor europene pe care boierul Golescu le-a cercetat, conține în acelaș timp critica stărilor păcătóse din țară, în asemuire cu binele, cu regula și cu fericirea de aiurea.

Nu pot a nu mă supune ispitei de a cita câte ceva pentru a inveda lumea românească de astăzi, starea în care se afla țara când a perit domnia fanarioților.

În privința sătenilor, constatând că țăranilor vecini nu scie de le mai rămâne timp pentru ei, atât de mult lucrază la stăpiniilor lor, ȋdice:

«Și cu tóte acestea, sunt mai fericiți de cât Românii noștri, care lucrază numai 12 ȋdile pe an. Acum, adaogă ȋnșul, judece fieș-care, cari pot fi pricinele de a fi mai în bună stare acel cari muncesc altora peste 200 ȋdile pe an de cei ce lucrază numai 12, de cât numai că nu i lipsesc din auȋdul urechii, de cum se nasce și până móre, cuvintele: «*ado bani!*» cu felurimi de mijlóce prefăcute, în auȋdire numai drepte.»

Intr'alt loc arătând cum, spre ȋmplinirea birurilor, «făptura D-ȋeirii, frații noștri, au fost câte 10 așternuți pe pământ cu ochii în sóre c'o bárnă mare și grea pusă pe pântecel lor, ca mușcându-i muscele și ȋntăriii, nici să pótă a se feri».

«Alți creștini, tot pentru dare de bani au fost spândurați cu capul în jos, și alții iarăși ȋnchiși în coșare de vite unde le-au dat fum și alte asemenea pedepse.»

Tot despre ȋmplinirea birurilor mai spune că se trimit «ómeni cu suflete otrăvite ca să strângă rămășiȋurile, după

ce au fost alții cari, prefăcându-se că au fost trimiși pentru dreptate, ca să cerceteze pe ispravnici, sameși, zapcii de au urmat drept la împlinirea dărilor, strâng de pe la locuitori răvașele zapciilor de două-trei daturi de bani. Apoi peste o lună de zile, se trimit mumbașir după rămășiți, cari împlinesc tot acei bani ce au dat locuitori o dată.»

După ce vorbește de nedreptățile cu ludele, îndureratul patriot adaoge :

«Dar ce m'am întins întru zadar?

«Tóte aceste rele urmări ale lor și-au luat însemnare din cele făr' de cuvînt iraturi ale boierilor noștri; căci au vădut că un boier ce lua spătăria băga în casă-i o mare sumă, vindînd pocovnicii, căpităni și alte asemenea iraturi, cari ca nisce speculanți neguțători ce și-au numărat banii, căuta să ia de la norod indoit.

«Așisderea vedea și pe vistiernicul că vindea isprămnicii, sâmeșii, până și zapcilicuri și aceștia toți trebuia să ia o asemenea sumă. Și adăogînd tóte cele-l'alte iraturi ale tuturor boierilor se urcă la o necredută sumă.

Apoi, urmédă oftînd patriotul nesemuit :

«Apoi cu care dreptate acest norod a fost dator să ne dea o asemenea sumă? O! ce amărită viață a acestui norod, ce locuesce pe acest bogat pămînt?

«O! ce agonisélă nedreptă cu numire de iraturi ale boierilor! Ce nelegiuită și vrednică este de blesteme; căci acestea ne-au învrăjbit; acésta stă în potriva unirei, în potriva irăției, în potriva celor bune cugete.»

În privința slujbelor, care tăceau parte din privilegiile boierilor, boierul Golescu arată că aiurea nu se numesc în slujbe de cât după ce cunosc orînduielele și au capul îndestulat de tóte sciînte, adaogă:

«Iar nu ca la noi, unde nesciînd nici cât sciû acei mai mici și proști logofeți ai Divanului și ai vistieriei. Și unii (din boieri) nu sciû nici carte românescă și numai căci suntem fii din noblețe, ne fac boieri ai Divanului, urcându-ne la cea d'întăiî tréptă. Acești boieri mulți ani iscălesc orî-ce anaforale le vor da calemgii boierilor cu cari sunt însărcinați, căci de vor lua anaforalele să le îndrepteze, li se va părea că sunt în limba armenescă și patria este datóre să plătescă la asemenea ómenî léfă și irat deosebit; căci slujesce norodului (O! acésta este de ris!)

În alt loc, patriotul par'că întrezărind puțința de o stare mai bună, dice:

„Și de acum înainte părăsescă-se de acele rele urmări; căci condeiele nu vor mai fi uscate. Și asemenea urmări nu vor fi cunoscute numai duhovnicilor și suferite de pătimișii, ci condeiu va da în vilégul obștei atât urmările cele spre folosul némului, cât și cele spre prăpădenia lui.“

Sublimă apostrofă, care vėdesce otărirea omului de bine de aface binele némului său.

Spre a da drum condeiuului, spre a traduce și tipări cărți ca ast-fel la îndreptarea relor urmări să ajute, Constantin Goleescu înființă, în 1826, societatea Filarmonică, pe lângă care și în număr mai restrâns de membrii, mai înființă și o societate secretă.

Ședințele societății Filarmonice se țineau în casa lui Goleescu din podul Mogoșoaiei, actualul palat al M. S. Regelui; el mai înființă la Golești pentru copiii săraci, o școlă pe care o ținu pe cheltuiala sa și care dete rezultate admirabile. În această școlă, pusă sub îngrijirea profesorului Aron Florian, se primeau copii din cele trei județe vecine. La examenul din 1830, elevii au răspuns la gramatică, geografie, aritmetică, istoria sfântă și universală, istoria naturală și limba latină, care științe s'au învățat cu atâta înlesnire în limba română. În sera acelei zile, elevii au dat și o reprezentațiune teatrală.¹⁾

Societatea secretă de care vorbim, în care pe lângă Goleescu și I. Cămpinenu, luă parte și I. Heliade Rădulescu își fixase, ca lucrare a ei, următoarea programă:

1). Înființarea de colegii naționale la București și la Craiova;

2). Înființare de școle normale în capitalele fie-cărui județ.

3). Școle primare în fie-care sat.

4). Țiare în limba națională.

5). Înființarea unui teatru național.

Domnul Munteniei, care nu înceta a se sfătui cu partidul

1). Un martur ocular, ecă ce scrie despre această:

Sera s'a urmat tot de acești copii reprezentația unei tragedii numită *Regula*. Nu pôte cine-va descrie mulțumirea privitorilor în care-i strămuta declamarea unei copilite de 8 ani a d-lui Gr. Leurdeanu. Lăcrimi de bucurie amulgea din ochii tutulor această copilă și mie și mai mult vėdend cât este de destoinic duhul românesc când ar fi lucrat și bine pregătit (Coresp. din Pitești în *Curierul român* din 10 Aprilie 1830).

național, numi un comitet cu însărcinare d'a întocmi regulamentul de reforme, prevădută de convențiunea de la Akerman. Comitetul nu putu însă nici să-și începă lucrările; căci declarându-se resboiul între Ruși și Turci în 1828, el fu desființat de fapt; iar Domni, în fața invasiunii, fugiră.

1828—1834

Asupra acestor epoce vom trece mai repede, de vreme ce ele nu legă firul istorisirii noastre de cât întru atât că atunci s'a alcătuit Regulamentul organic, legiuire care era în lucrare și la 1848.

Regulamentul fu întocmit de două comisii, una pentru Muntenia, compusă din banul Grigore Băleanu, vornicul George Filipescu, logofătul Stefan Balăceanu și hatmanul Al. Vilara, având de secretar pe vornicul Barbu Stirbei.

Pentru Moldova, comisiunea era compusă din visternicul Costake Păscanu, vornicul Costake Conacke și visternicul lordache Catargiu, având de secretar pe Gheorghe Asaki.

Aceste comitete alcătuiră Regulamentul, sub președenția generalului Minciaki, și apoi o comisiune de trei, și anume: vornicul Mihai Sturdza, logofătul Al. Vilara și aga George Asaki, duc lucrarea la Petersburg, unde e cercetată și aprobată și apoi înapoiată generalului Kiseleff, spre a fi supusă celor două obștești adunări de revisuire, care trebuiau a se întruni, spre a se respecta principiul autonomiei interne a țărilor.

Regulamentul se votază de Adunări și e pus în lucrare în Muntenia la Iulie 1831 și în Moldova la 1 Ianuarie 1832.

Pentru că, cum dăserăm, această legiuire se găsea în lucrare la 1848, trebuie să arătăm ce cuprindea ea.

ORGANICESCUL REGULAMENT

Regulamentul organic conține câte capitole mai atâtea feluri de privilegie pentru boieri și tot atâtea clase și feluri de sarcine pentru ne-boieri.

CAPIT. I.

Obșteasca adunare extra-ordinară

Alegerea domnului

Organisarea politică ce legiuiesce Regulamentul e coprinsă în cap. I și II.

Capit. I, privitor la alegerea Domnului statornicesce numai pentru boieri dreptul de a alege pe Domn și pentru unii numai dintr'înșii dreptul de a putea fi aleși.

Extraordinara obștescă adunare se compune în Muntenia din 190 mădulari și anume:

- 1) I. P. P. S. Mitropolitul.
- 2) 3 părinți episcopi.
- 3) 50 boieri de I rang. de la vel-Ban până la vel-Cămăraș.
- 4) din 73 boieri de II rang de la vel Clucer până la vel Comis.
- 5) din 36 deputați, aleși dintre boierii fie-cărui județ, de la vel Serdar până la cel din urmă.

6) Aci se face excepțiune pentru 27 deputați ai corporațiilor de prin orașe, cari pot să nu fie boieri.

În Moldova, obștesca adunare extra-ordinară se compune din 132 mădulare:

- 1) Mitropolitul și 2 episcopi.
- 2) 45 boieri, de la marii logofeți până la Vornicii poliției, luându-se până la numărul cerut după ierarchia rangului.
- 3) din 30 boieri de la Agă până la Ban inclusiv:
- 4) din 32 deputați de județe, iarăși boieri de la Comis până la Șetrar.
- 5) de un deputat al Academiei de instrucțiune publică.
- 6) 20 deputați ai corporațiilor din orașe cari puteau fi ne-boieri.

Deci, afară de 27 deputați în Muntenia și 20 în Moldova, numai singuri boerii puteau alege și a fi aleși în adunarea extraordinară. Privilegiu!

Domnii

Domnul în Muntenia, putea fi ales numai dintre boerii cu rangurile de Ban, Vornic de țara de sus sau țara de jos, de al 3-lea ori al 4-lea Vornic, de Logofăt de țara de sus sau de țara de jos, sau în sfârșit de cei cari, după punerea în lucrare a Regulamentului, vor avea rangul de ministri, de și nu se vor afla în slujbă.

În Moldova, nu putea fi ales de cât dintre cei cari aveau rangul de mare Logofăt, mare Vornic al Moldovei de sus sau de jos, de Hatman sau de Vistier, sau care, la punerea în lucrare a Regulamentului, ar avea ranguri corespunzătoare cu cele sus menționate, adică președinte al divanului și ministru, chiar dacă nu se vor afla în slujbă.

Domnii se aleg pe viață și sunt întăriți de către Pörtă.

Adunări obștesci așa întocmite în cât numai obștesci nu erau, aveau deci s'alégă pentru țară și pentru poporul român, pe domnii stăpânitori — o nedreptate pentru nevoieri — un privilegiu pentru boieri.

Nobleța, naționalitatea Domnitorilor.

Ce cerea Regulamentul viitorilor Domnitori ca condițiune de naționalitate și de noblețe?

Le cerea, întru cât privește nobleța, să fie din familiile a căror nobilitate să se urce la moș; iar întru cât privește naționalitatea, le cerea ca naturalizația lor să începă de la tată.

Așa dar, ca noblețe, Regulamentul deschidea drumul la tron inobilăților din timpul regimului fanariot și se scie că inobilarea se dobândia ușor de tot, între alte mijloce, prin căsătorie cu o nobilă și prin bani. Iar în privința naționalității, Regulamentul era și mai larg: nu cerea candidatului la domnie de cât ca părintele său să fi fost naturalizat, adică o singură generație de romanitate dobândită.

Aceste condițiuni dovedesc că boierimea de pe atunci a țării, sau nobleța — cum se dicea ea — în majoritatea ei, nu era română; căci de ar fi fost, ea care s'arăta atât de gelosă de privilegii, nu le-ar fi recunoscut nobleței celei năs-

cută pe timpul fanarioților; mai dovedesce că nobleța în majoritate, nu se deosebia nici prin vechime, nu mai era întocmită, în cea mai mare a ei parte, din urmașii boierilor or români de pe vremile de glorie națională, ci de prospeții boieriți sub Fanarioți.

Acésta se vede lămurit — dacă trebuință ar fi de o altă dovadă pe lângă art. din Regulament — dintr'o *Plângere* a țerii adresată lui Vodă Bibescu, când era pe tron, și care arată că între cei cari pretind posturile cele mari sunt mai mult de 118 familii grecesci și numai 84 cu adevărat românesci.

Acest fapt și explică de ce, în mare parte, Regulamentul se îngrijesce în deosebi de fixarea și garantarea drepturilor și privilegiilor nobleței—care era mai mult străină—pe când poporul nu e privit și tratat de cât ca uneltă de muncă și de producere, de cât ca mijloc de înavuțire pentru acei nobili, în mare maioritate, de alte némuri.

CAP. II

Obicinuita obștească adunare

IN MUNTENIA

Al doilea capitol al Regulamentului, privitor la obicinuita obștească adunare, întăresce și mai mult privilegiile boierilor.

Intr'adevăr, în obștească adunare extra-ordinară, care nu avea altă cădere de cât alegerea Domnului, puteau lua parte și 27 deputați ai breslelor, adecă ai industriașilor și neguțătorilor.

În obicinuita obștească adunare, care e menită să înfățișeze națiunea în lucrarea ei de totă ziua, să voteze birurile, să cerceteze socotelile, etc., în această obicinuită obștească adunare nu putea să intre nici un birnic; ea se alcătuia din boieri și numai boieri, din ómenî cari aveau numai drepturi și fără nici o sarcină sau datorie către țară.

În Muntenia, această adunare, în ironie numită obștească, avea 42 de mădulare anume:

- 1) Mitropolitul și cei-trei episcopi eparchioți;
- 2) 20 boieri de întâia tréptă;
- 3) 19 deputați de prin județe și unul pentru orașul Craiova, toți boieri și aleși numai de boieri.

Mitropolitul era de drept președinte.

Obicinuita obştească adunare

IN MOLDOVA

În Moldova, obicinuita obştească adunare era închiegată din 34 membri şi anume:

- 1) Mitropolitul care era şi preşedinte;
- 2) Doi episcopi, de Roman şi Huşi;
- 3) 16 boieri din acei de la rangul de mare Logofăt până la acei de rangul Băniei.

De 16 dep. ţinutaşi câte doi de fie-care ținut, tot boieri.

În acest capitol, este un articol, care pare a fi isvorit din gândul ascuns d'a hrăni relele obiceiuri ale boierimei, obiceiul d'a se mânca între ei pentru domniă şi a se săpa necurmat unii pe alţii; el legiuesce pentru viitor calea acestor nenorocite apucături. Într'adevăr, prevede că adunarea are drept s'arate Domnului, prin anaforale, năpăstuirile şi plângerile ţerii — ceea-ce e foarte bine, cu toate că între adunare şi adevărata ţară nici o legătură nu era — adaoge însă că, de va fi trebuinţă, adunarea are drept să aducă acele plângeri şi la mai înaltă cunoscinţă, ceea-ce însemnă puterilor străine, Turciei şi Rusiei.

Aci autonomia ţerei, care prin tratate era ocrotită în contra Turciei, aci se închină şi se jertfesce şi Turciei şi Rusiei.

Mai mult, articolul 53 recunoşce Domnului dreptul de a precurma strângerea adunării — adică a o prooroga — dar îl îndatorază a face de îndată raportul său către Înalta Pörtă şi către ocrotitoarea Curte, cerând voie şi slobozenie de a putea strânge o altă obicinuită obştească adunare.

Aci nu e jertfită numai autonomia; aci Domnul e redus la poziţiunea unui funcţionar al străinilor şi încă la poziţiunea unui funcţionar îndatorit a se închina de o dată la doi stăpâni protivnici şi pe amândoi a-i mulţami, ceea-ce, în firea lucrurilor, cu neputinţă este.

Deci şi acest al doilea capitol al Regulamentului organic legiuesce numai privilegiu boierilor; ba încă şi mai rău, *legiuesce* calea pe care avea-vor să-şi hrănescă patimele de

domniă, punând în acelaș timp pe două puteri străine arbitri asupra voilor țerii, fiă și așa crâmpeiată cum o făcuseră boierii prin Regulament.

CAP. III.

F i n a n țe.

Regulamentul organic, întru cât privesce birurile, a procedat metodic. El a desființat mai întâi — ceea ce foarte bine fu — acea sumedenie de biruri ce erau în ființă și între care mai numai pentru aerul ce respira și pentru apa ce bea Românul, nu era bir.

Acastă procedare, o repetăm, fost-a un bine și, ca urmare, ușurare ar fi adus birnicului român, dacă legile scrise ar fi fost urmate de lumea care avea puterea în mână.

Totuși, o ușurare s'a făcut, și ea fost-a reală și simțitoare și pentru popor; dar fost-a simțitoare mai ales pentru acea clasă care și legiuise ușurarea și avea puterea d'a face să-i fie respectate toate drepturile.

Într'adevăr, desființarea vămilor interioare, adică a contribuțiilor indirecte, precum și desființarea celor două parale la leu, adică taxa de 5% asupra lefilor, singurele biruri cu care privilegiații ajutau la sarcinile statului, a folosit acestei clase întru atât că de aci înainte, cât a domnit Regulamentul, n'a mai plătit, nimic; ci numai lua mult, lua totul și de toate de la stat, fără să fi contribuit cu ceva, pentru ajutorarea sarcinilor publice.

Aceste sunt îmbunătățirile adevărate, ce au avut urmarea de a întări și mai mult, prin Regulament, adică a completa desăvârșit, privilegiul privilegiaților.

Birurile înființate de Regulament sunt următoarele:

1) O dajdiă personală, sau dajdiă pe cap, asupra tuturor celor cari se coprink în orînduiala plugărilor și a muncitorilor, precum și asupra tuturor locuitorilor din orașe și ținuri, cari vor uneli vre-un meșteșug, meserie sau industrie.

Acastă dajdiă este de câte lei 30 pe cap.

2) Capitația asupra țiganilor statului, câte lei 50 pe an pentru aurari și câte lei 30 pentru cei-l'alți fără osebie, plus deciualea.

Tot taxa de 55 lei o vor plăti și aurarii Români.

Țiganii Statului meșteșugari, dulgheri, ferari și alții vor plăti taxa acelor meșteșuguri.

Se scutesc de această dare Țiganii mănăstirești și ai altor obraze particulare.

3) Dajdia pe orînduiala mazililor câte lei 45 pe an pentru fie-care.

4) Dare de patentă pentru neguțători și meseriași. Negustorii erau împărțiți în trei stări și plăteau: 240, 120 și 60 lei pe an. Meseriași în două stări: 90 și 50 lei. Ucenicii și slugile plăteau numai capitația de lei 30 când ajungeau la vîrstă pravilnică.

5) Oieritul și văcăritul străinilor pentru dobitocele cu cari vin să le pășuneze în țară.

6) Darea pentru diplome atingătoare de feluri și înălțări în trepte.

Intr'un cuvînt, toți locuitorii țării: țărani, neguțători, meseriași, țigani ai statului, ucenici, chiar și slugile neguțătorilor, toți plăteau bir.

Pe lângă produsul acestor dări, statul mai încasa:

Parte din veniturile averilor mitropoliei, episcopiei și tutor mănăstirilor fără osebite.

Venitul contractelor ocnelor.

« vămilor.

« Brăilei, Giurgiului, Turnului din pescării și posesirea corăbiilor și

Venitul domeniilor statului.

Acestea erau isvórele din cari se hrănia visteria statului.

Numai boerii, boerii singuri, nu plăteau nimic alt de cît, taxa diplomelor de boerie.

Mai mult: boerii, dacă exercita un comerț sau industrie nu plăteau nici patenta acelei îndeletniciri (1).

Tot obștea birnică și numai ea trebuia să plătescă și birurile pentru cutia orașelor și ale satelor, adică deciuială asupra birului ce plătea statului.

Deciuiala era de 4 parale la leu pe trimestru, adică 10%; în orașele unde aceste 4 parale erau date magistratului se plăteau alte 4 parale la leu.

Aceste cutii mai primeau:

(1) C. A. Rosetti, deschidînd librăria, fu cel d'întăiu boier, care o rupse de fapt și cu acest privilegiu, cerînd și stăruind ca să plătescă și dînsul, ca și cei-l'alți birnici.

1) Banii ce va plăti locuitorul fugar sau satul ce-l va fi primit de la dosire și pe tot timpul lipsei lui.

2) Dajdia însurăților care începea de la 6 luni după căsătorie.

3) Câte 5 lei pe trimestru de la feciorul de văduve la 20 de ani.

4) Cei ce vor eși calfe, precum și ucenicii meșterilor și slugile negustorilor.

Veniturile acestor case se întrebuințau:

1) Ca să plătescă simbria părcălabului (Incasatorul de dări).

2) ca să istovască dajdiile birnicilor fugiți.

3) ca să istovască dajdia birnicilor ce vor muri de la o catagrafie la alta (adică în timp de 7 ani).

Capitația trimestrului în care va muri birnicul să plătesce de văduva și copiii lui.

4) Ca să plătescă celor ce vor fi trimiși să reclame la stăpânire (adică 20 parale pe di) de la plecare și până la întorcere.

5) Ca să răfuiască către visteriă și către cutia satului dajdiile slugilor pe cari sâtenii erau datorți a le da dintre ei proprietarului.

6) A plăti léfa dorobanților.

E de însemnat încă mijlocul jignitor cum să siluia birnicul ca să-și plătescă dajdia.

Dacă vre-unul nu se răfuea la vremea otărită, i se trimitea dorobanț ce trăgea drept la casa birnicului zăbavnic care, spre osîndă, era îndatorat să hrănescă și pe dorobanț și calul lui până ce-și plătea datoria.

Acest capitol al dajdiilor dovedesce mai bine de cât ori ce că nu simțul de dreptate către popor încălzia inimile boerilor regulamentari; dovedesce asemenea lipsa lor de umanitate către nefericitul muncitor; mai dovedesce acea nesfârșită lăcomie care adusese pe boeri până a se scuti pe ei de ori-ce fel de sarcină și a arunca greutate, sarcine și dajdiu cu nemiluita numai asupra nevoierilor; în sfârșit dovedesce că, de și poporul, prin mișcarea lui de la 1821, scăpase și țara și pe boeri din jugul Grecilor, aceasta n'a făcut pe acei boeri mai miloși, mai îngăduitori și mai omenoși către obște.

Așa dar boerii, precum la 1825, impuseră, răpiră lui I. Sturza din Moldova, scutirea de ori-ce biruri, tot ast-fel și

cu privilegiul Regulamentului organic, își asigurară iarăși privilegii, în totă a lor întregime.

Ba făcură de data acésta ceva mai mult: spre a-și garanta privilegiile meraseră până a jertfi ei înșiși marele bun, pentru care vécuri cursese rîuri de sînge, autonomia țerii, meraseră până a desființa, cu voie, cu fapta și cu votul lor — și numai într'al lor personal interes — tratatele cu Turcii ale marilor Domni români, care asiguraseră țerii autonomia internă; sêvêșiră, cu un cuvînt, acéstă mare și nepilduită faptă în contra națiunii lor, punênd privilegiile ce-și legiuiseră, prin acea lege internă, sub ocrotirea celor două puteri străine, Turcia și Rusia.

Este adevêrât că cele două mari puteri, prin diferite tratate ce încheiaseră între ele, își acordaseră una alteia drepturi asupra țerii, pe cari tratatele Domnilor români cu Turcii nu li le acordaseră; dar tóte aceste tratate dintre Turcia și Rusia, fiind nisce stipulațiuni încheiate despre noi, și contra nóstră, n'aveau cel puțin autoritatea morală a consimțîmintului Românilor.

Românii nu fuseseră întrebați, nici ascultați, ci fuseseră numai condamnați, și în fața lumii, în fața vecînicei dreptății, acele stipulațiuni asupritóre drepturilor Românilor, ființa morală nu puteau să aibă.

Dar să trecem mai departe la cercetarea còprinsului Regulamentului organic.

Drepturi și datorii reciproce între proprietar și al sêu sătean.

După ce atât vorbit-a Regulamentul despre drepturile, adică privilegiile boierilor și despre sarcinile adică datoriile obștei nevoierite, acest capitol are pretențiunea d'a înființa și pentru cei desmoșteniți, și cu osebite pentru săteni, ôre-cari drepturi.

El pretinde că *«asiguréză fără îndoială petrecerea și înființarea acestui locuitor care pînd acum era fôrte vremelnică.»* Și ce ôre face pentru acest locuitor?

Statornicesce, în modul următor, drepturile și îndatoririle reciproce ale proprietarilor de moși și ale sătenilor, legînd ea proprietarii să dea sătenilor o ôre-care întindere

de pământ pentru hrană și săteni să dea proprietarului țile de muncă și dijmă din produs.

IN MUNTENIA

Sățeanul cu 4 boi și o vacă va primi:

	<u>pog</u>	<u>prăjină</u>
Pentru casă și grădină.	—	7
» islaz	2	12
» cositură	3	—
» arătură	3	—
	<u>8</u>	<u>19</u>

În schimbul acestui pământ și drept chirie a lui, săténul e îndatorat a lucra:

12 țile cu patru boi
1 ți de arătură
a căra un car de lemne...
a da dijmă din fîn și din arătură.

Săténul cu 2 boi și o vacă va primi:

	<u>pog.</u>	<u>prăjină</u>
Pentru casă și grădină.	—	7
islaz	1	12
cositură	1	19
arătură	3	—
	<u>6</u>	<u>14</u>

Țăranul datora, ca chiriă, 12 țile de lucru cu cei 2 boi ai săi;

O ți de arătură.

Transportul unui car cu lemne.

Dijmă din fîn și din arătură.

Săténul numai cu o vacă.

	<u>pog.</u>	<u>prăjină</u>
Pentru casă și grădină	—	7
» islaz	—	12
» cositură.	—	15
» arătură.	3	—
	<u>4</u>	<u>10</u>

Pe lângă aceste dijme era :

	in Mold.	in Muntenia
Din toate produsele	$\frac{1}{10}$	$\frac{1}{10}$
» fin.	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$
» vin	$\frac{1}{10}$	$\frac{1}{20}$

În Moldova, în cazul cel mai bun și mai favorabil, țăranul nu putea dobândi de cât $3\frac{1}{2}$ fălci pentru întreaga lui gospodărie.

Regulamentul păstra dar cele 12 zile de muncă datorate de sătén proprietarului pe a cărui moșie se afla. Dar boierii n'au pierdut nici acest bine venit prilej,—și mai cu seamă pe acesta — spre a impune săténului, la adăpostul numărului de 12 zile, o muncă ce nu se putea săvârși de cât într'un timp mai mult de cât împătrit.

Intr'adevăr, Regulamentul nu se mulțumi cu simpla formulă: «12 zile» pe an, ci legiui el ce și câtă muncă trebuia privită ca făcută într'o zi, de și acea muncă nu se putea în fapt îndeplini de cât în 4 sau chiar în 5 zile.

Ecă, după d-l A. D. Xenopol, la cât ajungeau în realitate cele 12 zile ale Regulamentului:

- 2 zile pentru 14 prăjini de arătură pe care Regulamentul le cere într'o zi.
- 16 « pentru prașila, în loc de 4 zile regul., a 12 prăj. pe zi cu adunatul și căratul recoltei.
- 8 » pentru secera a 3 zile regul. a 16 prăj. pe zi și transportul ;
- 8 « cósă unei fălci de iarbă, după regul. 4 zile ;
- 4 » două podvoade ;
- 2 » căratul lemnelor ;
- 4 » patru clăci ;
- 6 » meremetul acareturilor ;
- 3 » îngăditul țărinilor.

53 » Prin urmare săténul avea să lucreze 53 de zile în fapt, pentru cele 12 pe care le legiuesce Regulamentul, pe când sub legiuirea de la 1805 lucra numai 43 de zile.

În Muntenia, munca legiuită de Regulament cerea neapărat 48 zile, în loc de 12, spre a fi săvârșită.

Și aceste 53 sau 48 de zile privesc numai munca prevădută de Regulament, nu și abuzurile ce se făceau, nu și vol-

niciile, nu și asupririle contra cărora săténul n'avu nici un adăpost.

Intr'adevăr, când proprietarul avea de reclamat contra săténului, se adresa la administrație, la zapciū, care era ales de proprietari, și țėranul era repede și sumar executat.

Când însă sătėanul avea el să reclame contra proprietarului, trebuia s'apuce calea lungă, anevoiōsă și costătore a procesului la judecătoria, unde el întâlnea dreptate mai anevoie de cum să întâlnesc, după proverb, iepuri la biserică.

Și nu fu numai acesta asuprirea pe care o legiui Regulamentul asupra săténului; nu; pe când impunea birnicului sarcină mai grea, muncă mai multă, în același timp îi strimta și pămintul ce îndatora pe proprietar să-i dea, așa în cât, cu drėptă judecată, să pōte ȑice că Regulamentul a legiuito și mai mare, de cât până aci, sārăcire și stirpire a muncitorului sătén.

Și acestă strimțore a pămintului dat săténului cu scop de interes făcutu-s'a; căci, săténul indeletnicindu-se cu creșcere de vite, nevoit era — dacă ținea să mai aibă vite — să cadă la invoială cu proprietarul, invoielă sugrumătore, de vreme-ce legat era bietul țėran cu lanțul greū, strins și apăsător al Regulamentului de pămintul pe care se afla.

Orī-ce i s'ar fi cerut, el era silit să dea, să se închine, să se supună lăcomiei proprietarului, de vreme-ce alt-fel nu putea face.

Să se mute? Să caute la alt proprietar condițiuni mai lesnicioșe?

Nu; acesta nu era cu puțință birnicului.

Nu; săténul nu se putea muta pentru două cuvinte născocite și legiuite de Regulamentul boeresc, și anume: căci Regulamentul pe de-o parte prevedea pedėpsă pentru cel care ar fi făcut săténului condițiuni mai lesnicioșe de cât cele prevădute în legiuirea regulamentară, și apoi fiind că Regulamentul glăsuia, că cel care ar voi să se mute dator era:

1) Cu 6 luni înainte de Sf. George, adecă pe atunci când încă nu putea fi vorba de nouile invoieli, să dea în scire cârmuitorului și proprietarului;

2) să plătescă înainte și în bani tōte îndatoririle la care e

supus el a lucra cătră proprietar *într'un an socotit din ziua strămutării.*

3) să plătescă la cutia satului de unde să strămută o sumă potrivită cu răspunderea dăjdiei pe un an, în folosul acestei cutii, fără ca să fie scutit a plăti aceeași dajdie și la comuna unde se va strămuta.

4) Pentru capitația, este asemenea îndatorat a se răfui pentru toți anii ce ar mai rămâne până la facerea catagrafiei (catagrafia se făcea numai din 7 în 7 ani).

Și, acastă condițiune este aceea care pune virf nedreptății.

5) Casa și toate sădirile lui și alte locuri de arături ce le va fi lucrat pe acea moșiă vor rămâne în folosul proprietarului, *fără nici o despăgubire.*

Cum era dar cu puțință ca, în asemeni condițiuni, să se mai pótă gândi bietul nenorocit la o strămutare aiurea, când legea chiar legiuia despoiarea lui? când îi lua pe nimic casa și grădina lui, sēmănăturile și întręga lui muncă și-l îndatora încă să mai dea și în bani, de-o dată, dajdia statului pe mai mulți ani, pe care — unde s'ar fi strămutat — avea din nou s'o plătescă, dajdia cutiei satului și plata muncilor pe un an pe care le-ar fi făcut proprietarului.

Așa dar săténul se găsea legat de pămînt, prin Regulamentul boieresc, cu legături, pe care nimic, de cât numai mórtea, le putea rupe.

Cu toate acestea, Regulamentul, printr'o ironiă, spune în art. 144 că «precum este proprietarul stăpân cu desëvirșire pe al sêu pămînt, asemenea este și săténul sālășluitar pe moșiă iarăși cu desëvirșire slobod de este acum aprópe un veac și numai pe sfințenia acestui princip s'aũ legiuit îndatoriri reciproce, de aceea, volnic este săténul a-și muta locuința împlinind însă îndatoririle și formalitățile» ce mai sus arătăm.

Și aci eticheta, și aci vorba îndrăsnesce să palmuiască bietul adevěr al lucrurilor și al faptelor!

Trebuința de pămînt avea săténul pentru hrana familiei și a vitelor; a lua pămînt cu învoială, pe care stă în puterea proprietarului d'a o face cum voia el, era a se sārăci; a nu lua, era să se expue să sufere sómea și el și familia și vitele lui.

Rěu dar într'un tel, rěu în cel-lalt.

Bietul birnic român, dat în exploatarea proprietarului, orî-

cum ar fi făcut, pentru el tot numai durere, obidă și sărăcie era.

Și într'adevăr, Regulamentul avu două imediate urmări fustele: depopularea țărilor, căci Românul pe care nu-l putuseră goni invasiunile barbare, își lua acum lumea în cap, își părăsea casa și mormintul părinților, spre a scăpa de bunătățile boierescului Regulament, căutând între străini stăpâni mai omenoși. Asemenea, cultura vitelor, îndeletnicirea de căpetenie a săténului, se împuțină.

Slujbașii slobođi.

Și tot nu se încheia nici aici lanțul sarcinelor pe cari boerii regulamentari le asvirliră în spatele săténului.

Regulamentul legiuia desființarea scutelnicilor și poslușnicilor, adecă un drept pe care îl aveau boerii până aci, și înființa în locul lor pensiuni ce erau să se plătescă celor ce avuseseră scutelnici.

Le trebuia însă proprietarilor slugi și tot de la săténii le luara.

Legiuiră deci în Regulament ca satele să fie datore a da proprietarilor slujbași liberi, luați dintre săténii și anume după numărul familiilor:

Satul cu 13 până la	25	familii	1	om.
» 25	« 50	«	2	omeni.
» 63	« 75	«	3	«
« 88	« 100	«	4	«

și așa înainte tot în această proporție.

Deci, o nouă sarcină pe săténii, pe care iacă cu ce cuvinte Regulamentul caută a o sfînți și desluși în art 143:

«Fiind-că locuitorii ce hălăduiesc pe moșiile proprietarilor se hrănesc și se neguțătoresc pe acele moși, pe acest temei dar tot satul se îndatorază să dea pe tot anul în slujba proprietarului și pe aceeași moșie unde va locui, câte 1 ómeni la o sută de familie.»

Dajdia către stat și către cutia satului pentru acești slujbași ai proprietății era îndatorat satul s'o plătescă.

În Muntenia, numărul familiilor de muncitori sătesci, era arătat în Regulament ca fiind de 200.000, deci numărul acestor slujbași slobođi se urca la 8.000.

În Moldova, întocmirea slujbaşilor volnici era ast-fel alcătuită:

Ori-care proprietar de moşie locuită, atară de răzeşi, avea drept a lua, pentru fie-care din moşiile sale, în folosul pământescei sale gospodării, un om din 10 familii, sub nume de slujbaşi volnici.

Dacă locuitorii erau în număr de 200 sau mai puţin, lua 2 ómenî la 10 familii. Acesta însemnă că numărul cel mai mic de slujbaşi volnici era de 40 de fie-care moşie; iar când satul nu putea îndeplini numărul volnicilor, visticria se îndatora, prin Regulament, a plăti proprietarului capitaţia pentru acei slujbaşi ce el nu ar putea găsi.

Iacă dar statul pus în alternativa de a plăti el proprietarului lipsa, sau de a-l da slujbaşii volnici legiuîţi, cu ori-ce preţ, fie şi prin volnicii.

Se înţelege de sine că statul nu plătea, dar tot aşa de înţeles este că nici proprietarul nu păgubea. Săteniî erau obligaţi se dea slujbaşii legiuîţi, fie că erau, fie că nu erau în număr de a-l da.

Proprietarii cari nu aveau ranguri, şi mănăstirile, precum şi mitropolia şi episcopiile se folosesc de asemenea drept într-o toată a sa întindere.

Regulamentul organic—par că cugetul muncia pe autorii lui pentru nedreptăţile ce grămădise asupra netericitului birnic — prevede, ca şi cum hotărârile lui vecinicie ar fi putut avea, prevede, dicem, că «acest drept va rămâne în vecei legat către proprietar» şi apoi—urmărind un scop pozitiv, bănesc, scopul urcării preţului proprietăţilor, prin faptul fiinţei acestui drept ast-fel întocmit şi garantat, Regulamentul adaogă că acest drept—dreptul de a avea slujbaşi volnici—«trece cu proprietatea în ori-ce mutare de la o faţă către alta».

Şi toate aceste drepturi abuzive exorbitante erau dăruite proprietăţii şi proprietarului, care cu nimic, cu absolut nimic—nici măcar cu un ban de mir, cum dice Românul—nu venia în ajutorul cheltuielilor statului.

Miliţie.—Dorobanţi.—Cordonaşi.—Poteraşi.

Citind întâiul rînd din art. 5, titlul 2, Cap. IX, Anexul I: *legiuire pentru recrutăţia miliţiei*, vesel am devenit, căci găsisem în

stîrșit, chiar în Regulamentul organic, măcar o dispozițiune egalitară. Într'adevăr, art. 5 ast fel începe:

«Tot Românul, în vîrstă de 20 ani, este dator să se scrie întru alcătuirea miliției naționale».

Dar veselia mea n'a ținut de cât clipele trebuitoare pentru a străbate cu ochii două rînduri, de vreme ce imediat, după vorbele mai sus înscrise, articolul urmăzează ast-fel:

«Se scutesc de această alcătuire familiile nobililor de rangul I, II, III și IV, ale privilegiazilor și postelnici, neamuri și mazili, cum și familiile preoților ce se află în slujbă».

Iar art. 391 (secția II) glăsuiesce:

«Tote stările dajnicilor sunt supuse scrisului obștesc, afară din acelea cari se scutesc prin art. 5 din anexul No. 1», citat mai sus.

Așa dar și slujba militărească tot numai în sarcina stărilor dajnice cădea.

Prin urmare, privilegiații boieri, nici la întocmirea miliției naționale, nu luaū parte, după Regulament.

Acastă glăsuire a Regulamentului, ea singură e de natură a statornici contrastul între starea din trecutul glorios și starea de cădere în care era ajunsă boeria în timpul când obșteșca adunare a privilegiaților vota Regulamentul.

Într'adevăr, în trecutul nostru glorios, «boier» și «răsboinic» tot una era; boierul era ostaș, prin eselență apărător al țerei și-și făcea cinste de a fi pururea în fruntea poporului; când țara trebuia aparată, el da pilda curagiului și a jertfei; se mândria că e Român și ostaș român.

Boeria chiar de la ostășie le venia.

Cei de pe vremea Regulamentului își făceau din potrivă o onoare, un privilegiu din scutirea de scrisul obștesc, adică de înscriere în miliția națională.

Boierii nu erau îndatorați la slujbă militară; aveau însă și aci un drept: dreptul de a fi primiți în diferite comande, adică grade ofițeresce, după sămuirea rangului politicesc cu care fuseseră cinstiți.

Postelnicul, Vornicul de oraș, Vornicul de temnița, Aga—dacă voiaū să fie militari, intraū d'o dată, și fără nici o pregătire, fără nici o cunoscință specială, deveniaū coloneli.

Nu era vorba de slujbă, era vorba de lăfă, de privilegiu.

Clucerul intra maior.

Paharnicul » căpitan.

Sărdarul intra parucik.

Pitarul » praporcik.

Conțopistul » cadet.

Intr'un cuvînt, și slujbele militare ofițeresci, ca și cele civile, nu erau pentru boieri și pentru fiii de boieri de cât un nou mijloc de a lua lăfă.

După definitiva formare a miliției, nu mai puteau intra de cât cadeți.

Militarii în Muntenia erau în număr de 4467 și serviciul era de șese ani.

În Moldova, numărul militarilor era de . . .

Militarul scutea de bir familia lui, dacă era însurat; pe tată când nu era însurat.

La esirea din oștire, rangul căpătat acolo da drept la un rang politicesc potrivit cu cel ostășesc, dacă avea vechime de trei ani, da cădere la un rang mai mare dacă vechimea în rangul ostășesc era de șese ani—asta tot pentru boieri.

Prin urmare și întocmirea regulamentară a miliției naționale aducea tot sarcine numai birnicului și tot onori și privilegii boierului.

Să trecem la dorobanți, cordonași, etc., care iarăși numai în sarcina satelor erau.

Întocmirea dorobanților avea de scop: urmărirea și prinderea tâlharilor, executarea pentru încasarea birurilor și alte trebuințe ale cârmuirii.

Ei erau în număr de 30 pentru fie-care cârmuire și câte 10 de fie-care sub-cârmuire.

Numărul total al dorobanților și căprarilor lor se urca în Muntenia la 4470 cu 18 tiști, adică comandanți, iar în Moldova la . . . cu . . . tiști.

A treia parte din dorobanți și căprari trebuia să se afle năpristan în slujbă; făceau adică 10 zile pe lună, afară de «împrejurări extraordinare și însemnătoare întâmplări,» când trebuiau să vie la ori-ce chemare și afară din rînd.

Acești dorobanți se lua numai dintre sătenii, după analogia birnicilor. Nu intrau însă în această analogie, satele însărcinate cu paza graniței către Austria și Moldova și cele însărcinate cu paza Dunării, care întocmiau cordonași.

Leafa dorobanților (10 lei pe lună) cum și a căprarilor, precum și capitația lor se plătia iarăși de către sătenii din

cutia satelor. Numai tiștii și 5 lei pe lună căprarilor se plătiau din visterie.

Dorobanțul era dator a sluji trei ani.

Art. 14 impune dorobanților ca să aibă cai, cumpărați cu a lor cheltuială și în vreme de slujbă să poarte arme, cum și îmbrăcămintea lor să fie de o formă cătănescă.

Hrana dorobanților și a cailor era de la dînșii.

Prin urmare și acastă întocmire folositore de alt-fel tutor locuitorilor și mai cu osebite celor avuți, era tot o sarcină grea și apăsătoare numai și numai pentru sătenii.

Boierii nici nu slujiau în dorobănțime, nici nu o plătiau.

Sătenul singur purta sarcina și cu persóna și cu cheltuiala lui.

Totalul cheltuielilor pentru dorobanți din cutia satelor era în Muntenia de 670,500 lei; ér de la visteriă, unde iarăși privilegiații nu dau nimic, de 48,420 lei; iar în Moldova de lei și de la visterie . . . lei.

Cordonași și pichetași.

Linia Dunării, precum și fruntariile spre Austria și Moldova, erau date în paza satelor vecine, cari întocmiau ceea ce se numia: cordonași și pichetași.

Indatoririle satelor, însărcinate cu paza unui punct pe Dunăre, erau :

1) D'a avea năpristan câte patru ómenii înarmați spre pază și câte doi vâslași, cu îmbrăcămintea și hrana de la sinele.

2) Luntrele trebuincioase, precum și casele de pe margine, pentru trebuința strejuitorilor erau tot pe séma satelor.

Slujba era de o săptămână și se făcea cu schimbul în fie-care Duminecă.

La fie-care punct, pe lângă cei șese ómenii, se orînduiau un căprar și un soldat din milițiă.

Hrana acestor militari erau tot sătenii datorii s'o dea, plătind câte 20 parale pe zi pentru fie-care militar.

Numărul familiilor, numite cordonași, în Muntenia era de 15.835, iar cordónele în număr de 78, afară de 17, păzite de milițiă.

Potecile de prin munți și alte mai mici puncturi de graniță, se păzesc de satele vecine, cari dau numărul trebuincios de ómenii, numiți poterași.

Prin urmare, o nouă sarcină tot pentru săteni, cari erau datori o slujbă publică, fără se ia vr'o plată și fără se li se dea măcar hrana în timpul slujbei.

Lista sarcinilor, precum se vede, e de tot lungă; credem însă, că am încheiat-o cel puțin aci, de vreme ce n'a rămas nici-o ramură de activitate publică în care birnicului, adică săténului și negustorului, și numai lor, să nu li se impue sarcine.

Resumatul Regulamentului.

Înainte d'a trece mai departe, se întrupăm într'un scurt resumat dispozițiunile acestui Regulament.

După Regulament, boierul n'are nici o sarcină; el nu plătesce nimic nici pentru casa sa, nici pentru moșia sa, nici pentru comerțul său industria ce va avea, nu plătesce nimic nici pentru dijma ce ia de la țărani.

Nici un ban de la boieri nu intra în casa statului său a comunei.

Boerii singuri sunt alegători; ei aleg pe Domn, exercită dar cel mai înalt drept al unei națiuni; ei singuri întocmesc obicinuita obștească Adunare, unde votează biruri și sarcine, la cari biruri și sarcine boerii nu iau nici cea mai mică parte.

Boerii puteau singuri fi funcționari și Regulamentul fixase lei respectabile.

Într'un cuvânt, boierii aveau toate drepturile ce se pot avea într'un stat.

Aveau mai mult de cât atât: slujbași obligați dintre săteni, un fel de robi.

Din potrivă, sătenii singuri erau birnici; orășenii iarăși erau birnici; dar numai aceștia.

Și greu de tot era birul; căci dacă am compara câțâtimea de trebuințe ce omul își putea satisface la 1831 cu 30 lei vechi cu valoarea ce aceași câțâtine de obiecte cere astăzi, am vedea că leul vechi d'atunci reprezenta o valoare de schimb nu numai egală, ci mult mai mare de cât leul de astăzi (adică de cât cei 2 lei 28 parale, cât valorează leul actual în lei vechi).

Prin urmare, birul de 30 lei pe care-l plătia ori-care birnic, fie cât de sărac și de nevoiaș, fie chiar cât de bă-

trân; căci nu ved în Regulament ca bătrânii de la o vîrstă înaintată să fi fost scutiți, cum sunt astă-zi, birul de lei 30 pe cap, ȳicem, era mai mult de cāt ar fi acum cei 30 lei actuali.

Este exorbitant, este sdrobitor; căci peste putință era sāteanului de a economisi atāta sumā.

Astā-zi țēranul plātesce statului pe cap 6 lei noi, ceea ce—chiar neținēnd sēmā de valōrea realā—nu e de cāt mai puțin de jumātate, ca la 1848.

Sātenii întocmiaū ei singurī miliția, boerii nu erau de cāt ofițeri; sātenii singurī erau dorobanți și cordonași și pichetași și încă pe socotēla lor propriā, plātindu-și calul și îmbrācāminteā de dorobanți, haine, māncarea și chiar lucrurile de carī era nevoie pentru slujbā.

Acest Organicesc Regulament, cartā privilegielor ce-și asiguraserā boierii și cartā miserei poporului, era în putere la 1848, cānd s'a ivit revoluțiunea.

Kiseleff despre Regulamentul Organic.

Dupā ce vȳdurām ce cuprinde Organicescul Regulament, nu e, cred, fārā interes de a arāta ce credea despre acest Regulament însuși administratorul general rus, comitele Kiseleff.

Se scie cā, în privința multor dispozițiuni, Kiseleff a dat boierilor din comitete și celor din adunāriile de revisuire bune și pentru obșteā romānā folositōre sfaturi. N'a fost însă ascultat, pentru cā acēsta ar fi imputīnat folōsele boierilor privilegiați.

Cu privire la întocmirile Regulamentului despre sātenii, comitele Kiseleff, într'o scrisōre cātē Butenieff, reprezentantul Rusiei la Constantinopole, din timpul cānd boierii alcātuiāū Regulamentul, ȳice:

cā «ar trebui sā se introducā ōre-carī schimbări în unele dispozițiuni care, *fiind redactate numai de boieri*, n'au avut în vedere de cāt interesul exclusiv și rēu înțeles al proprietății; cā comitetul însărcinat cu a lor redactare a lāsāt sā se strecōre, din nebāgare de sēmā, sāt în chip precugetat, aședări ce ar putea da loc la încălcări carī ar fi îngreunātōre și puțin echitabile pentru țēran; cā adunarea generalā de revizuire, *compusā de asemenea numai din boieri*, se grābi, pōte pentru aceleași motive, a învești acele clausule

cu a ei întărire. În curînd însă, neajunsurile eşiră la lumină şi este neapărat a se adopta în privirea dispoziţiilor de care e vorba nisce amendamente, cu atât mai mult cît astfel cum sunt concepute întocmirile actuale dau putinţă principelui şi adunărilor, ale căror interese de proprietar sunt identice, de a întrebuiţa toate mijlocele vechiului regim pentru a sdrobi clasele de jos».

Semnalază asemenea hotărîrea preţului de despăgubire pentru muncile nefăcute — care e lăsat la arbitrarul proprietarului; apoi că nu se face nici o deosebire întru cît priveşte munca pentru acei săteni cari, din pricina îngustimei moşilor, nu ar fi putut dobîndi întreg pămîntului prevădut de Regulament.

Mai ales o observaţie a lui Kiseleff este interesantă: ea priveşte întinderea pămîntului dat sătenilor Moldoveni. Aci el spune:

«De şi s'a menţinut numărul de zile de muncă fixat de vechia legislaţie, el (Regulamentul) *nu încuviinţează sătenilor acelaş spaţiu de pămînt* şi, în loc de a hotărî ceea-ce era nehotărît în vechia lege, el lasă în fiinţă clausule învederat îngreunătoare pentru săteni şi cari devin încă şi mai mult de cînd spaţiul de pămînt la care aveau dreptul până acum, este comparativ redus la jumătate.»

În privinţa dispoziţiunilor privitoare la strămutare, Kiseleff necăjit pentru că în zadar încercase a dobîndi îmbunătăţirea sôrtei sătenilor, scrie lui Butenieff contra bîrboşilor (boerii de cl. I care purtau barbă) că «ei ar fi cei mai turburători intriganţi din toţi ômenii cu barbă cari viermuesc sub căciula cerului».

«Adunarea compusă din boeri, *nu a făcut alt-ceva de cît a încăleca drepturile claselor inferioare*; fiind constituiţi judecători în propria lor cauză, este lucru firesc ca să caute numai a-şi spori propriile lor privilegii, în paguba acelorora ce nu sunt reprezentaţi, nici apăraţi de nimeni; *aş mers atît de departe în cît, printr'un articol viclén al clăcei*, au legat de pămînt pe săteni, cari sunt liberi de drept, *şi în toate zilele tind a face din ei nisce robi pentru a-i apăsa şi mai mult.*»

Credem că aceste aprecieri, care fac onóre spiritului de dreptate al comisarului rus, întocmesc critica cea mai temeinică a purtării boerilor regulamentari.

Ori-ce am mai adăoga noi asupra legiuirilor regulamentare nu pôte să cântărescă în cumpăna adevărului, dreptății și a bunei judecări, cât criticele acestea ale unui străin, fără nici un fel de patimă în cauza de față, fără nici un interes de cât sfința dreptate.

Constatăm dar, împreună cu comitele Kiseleff, că boierii regulamentari, judecători în a lor propriă cauză, au încălcat drepturile claselor inferioare, că au făcut din ele robi, spre a le putea apesa și mai mult.

Acest adevăr ast-fel dovedit, ne rămâne să îndeplinim o foarte plăcută datorie către puținii boieri din partidul național, cari au luptat contra tendinței de apăsare a celor alți, exprimându-le recunoștința nemului românesc.

Nu putem, cu părere de rău, a da aci de o cam dată numele lor, cari ar trebui să fie tutulor cunoscute și cu recunoștință înconjurate; spune-vom însă că au fost, în obștësca adunare a Munteniei, în număr de 11 și că au refusat a pune a lor iscălitură pe Regulament.

Spune-vom asemenea, cu nemărginită părere de rău, dar cu respect pentru adevăr, că *Curierul Românesc*, singurul organ de publicitate ce apărea pe atunci sub direcțiunea și îngrijirea lui I. Eliade Rădulescu, unul din capi de mai târziu ai revoluției de la 1848, scria despre comitetul regulamentar moldovenesc următoarele:

«Mădularele lui cele vrednice de toată lauda străină și de recunoștința compatrioților, în această vreme de 8 luni—cât a durat lucrarea regulamentului—nu au încetat din ostenelele cele mai silitore și neobosite; acum însă odihna și liniștea cea mai mulțumitoare împărătesce pe inima lor cea aprinsă de dragostea patriei, în care se întorc încărcăți de mulțumirea conștiinței (1).

Nu așa, și cu drept, simțea și credea partidul național.

Vom mai aminti asemenea, tot spre lauda spiritului de dreptate al comitelui Kiseleff, că criticele ce făcuse proiectului regulamentar înaintea comitetelor de redactare și înaintea boierilor din obștësca Adunare, el le-a continuat și în urmă, după ce Regulamentul devenise legea țării și fusese pus în lucrare chiar sub vigilenta sa priveghiere, îndreptându-le mai ales asupra spiritului de nedreptate ce vedea că

(1) *Curierul Român* No 6 din 30 Martie 1830.

va domni din partea boierilor, la aplicarea mai departe a Regulamentului.

Intr'adevăr, în cel din urmă al său cuvînt, ținut către Obștêșca Adunare din 1834, Kiseleff atrage băgarea de seamă «asupra pricinii însemnătoare a plugarilor.»

«Acastă tréptă de locuitori, ȕice mesagiul, *fiind cu totul încredințată numai la îngrijire și bună-voința stăpînirei și a mădularilor acestei adunări, așteptă de la a d-văstră dreptate* a se păzi nestrămutat drepturile ei ; când înțeleptele legiuiri ce-î privesc pe dînșii se vor pune în lucrare *cu acea cură-țenie de cuget și nepartinire* cu care s'aũ cumpătat la a lor alcătuire, *când mësurile în potrive abaterilor slujbașilor și a nesățioșei lăcomii a arendașilor se vor păzi strașnic, atunci numai muncitorul plugor vë va rësplăti cu bogăție în producturi și cu linisce, dreptatea ce veți arăta către dînsul.*»

Orî-cine vede cât de amară e aci critica ce s'adăpostește însă sub respectul datorat unei legiuiri în lucrare. Kiseleff cunoscea, din faptele și încercările trecutului, cunoscea din tendințele boierilor, că asuprirea către sătén era pentru dînșii nestrămutată; scia acêsta și o spusese în scrisoarea către Butenieff în care ȕicea că Domnul și boierii, singuri judecători în a lor cauză, avênd interese identice, vor putea sdrobi pe sătén; mai scia că boierii și Domnul numai două călăuze urmaũ: interesul și frica, și decî umanitarul Kiseleff, la aceste două ale lor simțiminte face apel în favoarea sătenilor, spunênd boierilor că de vor ocroti pe săteni și vor fi drepti cu ei, aceștia le vor rësplăti dreptatea prin producturi și prin bogăție; iar de nu, Kiseleff, cu adîncă înțelepciune și înțeleptă prevedere, le anunță neliniștea.

A fost o proorocie, dar proorocie ușoră, dat fiind boierii și ale lor apucături.

Mai semnalăm, iarăși pentru a fi respectuoși adevărului istoric, că administrațiunea comitelui Kiseleff fost-a blîndă, fost-a harnică și prevădătoare; că ea a luptat și a isbutit a micșora relele fometei, a împuțina și stîrpi bîntuielile ciumei și holerei; că în sfîrșit luptat-a cu putere pentru a face pe boieri mai îngăduitori, mai buni și mai drepti către clasele pe cari le numesc inferioare, luptat-a asemenea, și de multe ori cu isbîndă, contra abuzurilor slujbașilor, cari sārăciaũ și stîngeau populațiunea.

A fost o întâmplare, pentru Români fericită, că nu altcineva fusese însărcinat cu misiunea ce a îndeplinit Kiseleff.

ALEXANDRU GHICA (1834—1842)

Alexandru Ghika fu întărit de Pörtă Domn al Munteniei, în 1834, adică contra chiar a Regulamentului, care prevedea ca Domnul să fie ales de Adunarea pretinsă obștescă, dar conform cu o stipulațiune a tratatului de la Petersburg între Ruși și Turci.

Partidul național din adunare, compus din cei cari nu votaseră Regulamentul, vădu în acésta o știrbire a drepturilor țerei și se constitui în opozițiune sub I. Câmpineanu, deja cunoscut încă de mai nainte, prin munca și luptele sale pentru binele și înaintarea țerii. Lângă dînsul se grupară Em. Băleanu, Iancu Ruset, Gr. Cantacuzino și încet-încet acest grupuleț ajunsese a fi majoritatea Camerei, când se ceru introducerea în Regulament a unui nou articol, care precisa art. 52 din Regulamentul Munteniei și 54 din Regulamentul Moldovei, în înțelesul că nici o schimbare în instituțiunile regulamentare să nu pótă fi introdusă de cât în urma autorizării speciale a Porții și a Rusiei.

Partidul național vădu în acest articol o nouă atingere a autonomiei țerii și se împotrivi din toate puterile întemeindu-se pe faptul că acest articol nu exista în Regulamentul tipărit sub comitele Kiseleff.

Prin mijlocirea lui Eliade, partidul național se puse în înțelegere cu Domnitorul, căutând a-l atrage în a sa acțiune. Domnitorul, cu totă greutatea pozițiunii sale, consimți.

Fu însă șovăitor și prin acésta își înstrăină și partidul național și perdu și sprijinul consulului rus.

Obștesca adunare fu disolvată și alegeri noi se făcură.

Acésta nouă adunare fu contrariă lui Ghika, mai cu sémă pentru că luase ore-care măsuri ușurătore sătenilor; ea într'o lungă doleanță, redactată de Bibescu, viitorul Domn, și de Vilara, censurază amar pe Domnitor, după ce-l refusase propunerea de a ușura sarcinile grele ale sătenilor.

Acastă anafora fu supusă Curților suverană și protecțiță, potrivit stipulărilor Regulamentului, și se numi o anchetă compusă din Șekib-Efendi și Duhamel.

Rivalii Domnului lucrară, ca și Domnul, dând bani și unul și alții delegatului turcesc, acești din urmă mai mulți bani; raportul anchetei fu defavorabil și Ghika depus la 7 Octobrie 1842.

Trebuie să recunoscem că anii cei d'întâi ai domniei lui Ghika, pe cât fu în înțelegere cu partidul-național, fură spornici în lucrări. Brăila deveni port liber; se deteră ôrecări îngrijiri școlelor, tipărindu-se cu litere latine tabelele pentru învățămîntul mutual; Domnul susținu societatea filarmonică, protegui teatrul național, etc., pe Țigani mănăstiresci îi emancipă la 34, precum Cămpineanu și Goleșcii liberaseră încă de mai nainte pe Țiganii lor.

În anii din urmă, fu însă atât de șovăitor și nehotărît, atât de pornit contra partidului național, în cât nu se împotrivi la nici o măsură în vederea stîrpirei acestui partid, prin esiluri și persecuțiuni.

1842—48

Ajuns'am la cei din urmă doi Domni, cari precedară și sub care isbucni, atât în Moldova, cât și în Muntenia, mișcarea de la 1848: Michai Sturdza, în Moldova—G. Bibescu, în Muntenia.

Aceste două domnii, trebuind a fi cu amănunțime studiate, ceea ce acum nu e cu putință, de vreme ce nu toate documentele sunt publicate; pe de altă parte, întru cât privește starea de lucruri de sub a lor domnie, acesta vedîndu-se bine din chiar proclamațiunile celor două mișcări, credem că putem trece la cercetarea specială a lui 1848 în Moldova și în Muntenia.

PARTEA II.

1848

Mișcarea națională de la 1848 fu rezultatul unei îndelungate munci și lupte ale partidului național, munci și lupte a căror ființă se vede din chiar a noastră de față schițare (partea I); fu asemenea darea pe față a aspirațiilor pentru făptuirea cărora lucrase și lucra tinerimea, atât în țară cât și în străinătate; fu în sfârșit izbucnirea dorului de mai bine al claselor oropsite, al celor nedreptățiți, persecutați și apăsăți.

Elementele nemulțumirilor atât de multe erau în cât la un loc întrupate n'șteptau de cât privilegiul d'a se da pe față.

Izbucnirea revoluțiunii de la 1848 în Franția, la care tinerimea română aflată acolo, luă parte, cum vom vedea mai jos; trecerea acestei revoluțiuni în Germania, ajungerea ei la Viena, fu numai scânteia care dete foc minei suferințelor generale, minei aspirațiunilor patriotice ale tinerimei și ale partidului național.

Să schițăm mai întâi rolul și faptele tinerimei române în Franția.

Tinerimea română în Franția

Trăind într'un mediū în care omul nu era nici oropsit, nici nedreptățit, nici apăsător — atât cât era birnicul român — și vedând cum și ce fel lucraū acolo omenii de inimă și doritori de binele nēmului lor, pentru a pune capăt unei stări de lucruri care nici măcar se apropia de ticăloșia de la noi, tinerii români, otărîți a câștiga în Franția nu numai lumina culturii și a unei educațiuni moderne, ci și acea înălțare de simțiminte care face pe om să vadă în alt om de nēmul lui un egal și să lupte, chiar cu jertfe de tot felul, pentru a ajunge la marele scop al egalității și dreptății pentru toți, tinerii români se asociază în Franția la munca, lupta și chiar la primejdiile legate de acele lupte.

În această lucrare, tinerimea română începu mai întîi printr'o concentrare a ei, printr'o adunare la un loc, pentru ca ast-fel, comunicându-și unii altora cele ce aflaū din țară, căci atunci în țară nu era slobod a se scrie și tipări (le

ori-ce despre suferințele țerii, ei numai din corespondențe particulare să putea afla câte ceva; se adunară asemenea în scopul de a se cunósce de-aprópe, de-a să uni unii cu alții și de-a câstiga unii în alții încredere, de a-și împărtăși vederile lor cu privire la aspirațiile ce fie-care nutria pentru o mai bună stare de lucruri în țara lor ; să adunară, în sfârșit, în scopul de a întocmi toți împreună un mănunchiú călăuzit de aceleași idei, speranțe și aspirațiuni pentru binele și fericirea generală a Românilor.

Din aceste considerațiuni de ordine cu totul patriotică, se născură societățile, cabinetele de lectură sau bibliotecile române pe cari tinerimea le înființă la Paris.

Miscarea acésta de împreună înțelegere se începu chiar la 1845, sub numirea de *Societatea studenților români*, care-și avu biblioteca sa. În 1845, erau două cabinete de citire: Salon Montpensier, Palais Royal, 230 și în la Cour du Commerce, 7 entre les rues de l'Ecole de medecine et Saint-André des Arts. (1)

La 1848, biblioteca română era instalată în *Place Sorbonne* 3, și se afla pusă sub patronagiul marelui poet Lamartine.

În darea de sémă despre mersul societății pe 1845, 1846 și 1847 citim aceste frumoase cuvinte, cari fac onóre tinerimei de atunci din toate punctele de vedere: (2)

«Veniți în Paris foarte tineri, fără a fi mai nainte întăriți și preparați în patrie printr'o educație română, trăind aci despărțiți de frații lor (munteni și moldoveni uitând că sunt fii ai aceleiași mume), junii perdeau cu încetul tot sentimentul național, până și suvenirul și limba țerii lor. Franța, acéastă țară minunată, acéastă țară clasică a înțelegerii și libertății, gonja lesne pe smerita Românie din inima lor.

«Mulți din ei, adaogă raportul, simțiau că au o datorință de a împlini către patria lor, că sunt datorți a iniția nația română la acea desvoltare a spiritului și a inimei ce fericesc pe națiile latine, surorile ei din Europa occidentală, și a o realța prin stîrpirea acelor prejudecăți absurde, acelor

(1) Scrisorile lui N. N. Rucăreanu către G. Bariț, din 9 Febr. și 9 Oct 1845 aflate la Academiă, Coresp. Bariț. În 1846, presedinte al soc. era Ion Ghica, secretar C. A. Rosetti și casier Sc. Vîrnăv; mai erau membri: Cogălniceanu, N. Bălcescu, Dim. și I. Brătianu, Gr. Romalo, etc.

(2) *Dare de sémă* despre lucrările comitetului societății studenților români din Paris, de S. N. Varnav, casier.

idei ruginite și anti-sociale, acelei corupțiuni și degradații morale, ce valurile cari de secolî au bătuit România, iar mai cu seamă domnia Fanarioșilor, au introdus în sinul ei.»

Raportul arată apoi dificultățile ce întâmpină și descurajarea pe care le-o insuflă lipsa sprijinului ce sperau din țară și la care aveau drept; arată asemenea calomniile prin care vrășmașii luminării înegriaș societatea; apoi constată isbânda tinereții (1) și în fine încheie astfel :

«Credem că Românii au început a simți poziția lor și mărirea la care pot ajunge de se vor grăbi a păși cu inimă către lumină...

«Rămâne la junime a se prepara cu inimă pentru misiunea la care este chemată și a nu uita că această misiune a ei este numai morală și intelectuală; că ea trebuie să caute a deștepta, a întări, a realța marele suflet al României, vîrșînd într'însul lumina, care-l va face a cunoște legea datorinței, legea dreptății și iubirea, această aripă a inimilor care le apropie una către alta, le înfrățesc și le înalță împreună către Dumnezeu».

Vrednice, mari și sfinte cuvinte, pe cari mărirea generațiune ce le-a rostit, știut-a să le și lăptuiască, spre a ei glorie și nemurire și spre a patriei înălțare și fericire!

Inimoișii tineri ai generațiunii, care făcu pe 1848, nu se opriră aci. Impinși de iubirea neamului, lucrară pentru ca omenii cari ilustrați națiunea francesă să cunoscă pe sora ei latină de la Dunăre, s'o iubească și s'o ia sub a lor puternică ocrotire.

Sfântă și rodnică muncă!

Cităm numai câte-va din faptele acelei tinereții.

Ei căutară a câștiga diare în favoarea României, spre a face cunoscut poporul român, Franciei. Ast-fel C. A. Rosetti la 1845, când se afla la Paris, se asociă cu tinerii cari înființară diarul *les Ecoles* al căruia prim număr apăru la

(1) În lista donatorilor societății, găsim cu sume mai însemnate pe d-nii : Vărnăv S. V. 3.000 fr.; d-na Florescu A. 1.190 fr.; Brătianu D. 1.190 fr.; Brătianu I. C. 1.190 fr.; Ghika I. D. 650 fr.; Ghika D. I. 595 fr.; Cazimir Mich. 22.015 fr. lăsați prin testament, care însă era nul din cauza neîndeplinirii formelor și a minorității testatorului (frații promisera totuși a-l executa); A. C. Golescu adunase în țară 7.000 fr. pentru societate și suma s'a și primit.

Numărul celor subscriși în Paris, pentru anul 1848, era de 137 cu cotisații de fr. 978 pe lună.

1 Iunie 1845, redactat de un comitet, sub preşedenţia lui Louis Blanc.

Aderenţii diarului formaū o societate democratică al căreia centru era la diar, rue Saint-Jacques. Aci se organisaū manifestări, ca cea care fu cu ocasiunea suspendării cursurilor lui Quinet şi Michelet.

Maī câştigară şi diarele *Réforme*, *Débats*, *National* şi altele.

Căutaū tinerii români neconţenit să-şi creeze, să-şi imulţescă relaţiuni, pe care să le facă favorabile patriei lor şi isbutiră la aceasta prin intrarea-le în societăţile francmasonice. Ast-fel, chiar în 1844 saū 45, Rosetti şi cu ambii Brătienii aū intrat în loja *l'Athénée des Etrangers*, care era una din cele maī republicane din Paris, şi în care se trataū cestiuni de economie socială. La întrunirile ce se ţineau luaū parte Frederic Bastiat, Odillon Barot şi alţii; se puseră asemenea în legătură cu comitetele opoziţiunii, etc.

La 1847, cu ocasiunea anului nou, Româniī câţi se aflaū în Paris se înţeleseră a trimete unora din bărbaţii, cari represintaū maī bine ale lor simţiminte, un album, o pancartă acoperită cu semnăturile lor. Intre aceşti bărbaţi fu şi Quinet, care respunse prin scrisórea sa din 3 Ianuarie, în care citim următoarele cuvinte:

«Nesciind cum am putut merita acest preţios suvenir, trebue să vėd în el un apel serios ce-mī este adresat în numele naţionalităţii moldo-române. Mī-aduceţi aminte prin acésta, d-lor, că e de datoria mea d'a mă ocupa de acéstă naţionalitate ameninţată astă-đi şi de a-i apăra drepturile, după ale mele slabe puteri. Sunt fericit d'a contracta către D-v. un angajament de acest fel, fie că-mi se va redeschide catedra de la Collège de France, fie că voiă fi redus a-mī continua cursurile prin mijlóce cu totul altele.»

Iacă cum scia tinerimea să atragă pentru România simpatia şi sprijinul moralmente puternic al unor ómenī ca Quinet şi alţii.

La primirea acestei scrisorī, în colonia română, fu o bucuriă fără margini. Toţi otărítră să se ducă, în corp, să mulţumescă aceluia care așa de bine înţelesese patrioticul lor scop. Intr'adevăr, Dumineca viitoare, tinerii Români se şi presintară la Quinet.

Dumitru Brătianu, în numele tutulor, rosti un discurs

cum numai el scia să facă și în care palpitaui vii durerile și lacrimile României, alături de speranțele ei pentru viitor.

Traducem aci, cât de lung este, acest *cantic* trist și dureros, care se încheie însă printr'o fantară de speranțe sigur realizabile.

D. Brătianu dise : (1)

Domnule,

Omagiul pe care am îndrăsnit să vi-l oferim cu ocazia anului nou a fost foarte slab. De ce n'am avut însă curagiul să lucrăm după inima noastră? De ce aveam să ne temem lângă voi? De nimic, o scim acum. Ar fi trebuit s'o scim mai d'înainte, pôte o și sciam. Dar vai ! când de vécuri tôte ușile ne sunt închise, când de vécuri mâna palpitantă pe care o întindem la toți este totuși respinsă cu nepăsare, cu dispreț, cum am fi putut îndrăsni, necunoscui cum eram de voi, sunt acum câte-va zile, să batem fără a tremura la ușa însuși a lui Quinet?

Scrisórea bine-voitoare, generósă, cu care ne-ați gratificat, scrisóre pe care o iubim ca cel mai frumos titlu al naționalității noastre, ne permite astă-đi să îndrăsnim mai mult. Primirea simpatică, al căruí obiect suntem în acest moment, ne dă puterea și demnitatea ce convin unor ómení liberí, și ne dă și certitudinea că Dumnezeu nu ne va părăsi nici o dată, pentru-că voi, nu este așa, nici odată nu ne veți părăsi!

Obicínuit cum sunteți a vė da din belșug inima și sufletul pentru tot ce suferė, v'ați întrebāt :

«Ce am făcut ca să merit acésta primă dovadă de simpatie?» O, Domnule, nu voi veți contesta Moldo-Românilor dreptul de a fi venit să sórbă valurile de consolație și de speranță pe cari, din înălțimea catedrei, le-ați revėrsat asupra ómenirei!

De câte ori nu ne-am simțit cuprinsí de un fior divin la a-udul acelei voci profetice care, în fie-care đi, ne aducea adevėruri nouė; de câte ori, cu ochi scálđați în lacrimi, n'am scos strigăte de bucurie, n'am sãrit de pe bancă, când voi și ilustrul vostru amic, ca doi mari preoți, singuri depozitari ai secretelor Providenței, smulgeați înaintea noastră línțoliul ce acoperă pe eroica Polonie și ne lãsați s'o întrevėdem plină de viață și de putere, trebuind să apară în curínd pe pãmíntul celor vii, înfrumusețată cu tôte suferínțele pe cari au făcut'o să îndure.

De câte ori, eșínd de la curs și intrând a casă, intrând în noi înșíne, n'am vėrsat lacrimi, lacrimi amare ! Să nu vė pară însă rău de ele: nu sfășierile morței ne torturáu inima; durerea nó-

1) Aceste discursuri, cum și scrisórea, sunt imprumtate dintr'un manuscrípt al lui Bataillard din 1847, aflat între hãrțile lui I. C. Brătianu.

stră era durerea copilului care se nasce; suferiam pentru că ne simțeam renăscând!

De câte ori nu ne am ținut, în disperarea noastră: Ce, numele României nu va răsună nici o dată între zidurile Colegiului Franței? Ce, Quinet refuza-va botezul noii revelații copilului care plânge și crede? Ce, România naște în zilele cele mai frumoase ale omenirii; cerul spre a sărbători născerea ei, a dat lumii charta Libertății și a iubirii; Dumnezeu s'a pogorât din ceruri, s'a făcut om și a legănat copilăria ei cu propriile mâini; vulturul român a abdicat la imperiul lumii, și-a lepădat trăsnetele, s'a făcut Român, a luat crucea și a urmărit soarta acestui copil; toți barbarii, toți eroii Asiei, Hunii și Goții, Baiazet și Mahomet, profeții și zeii, toți s'a plecat înaintea acestui copil, ori s'a sfărâmat de el; aruncat singur, pe un pământ străin, a străbătut 18 vécuri de foc și de sânge, tot-deauna în picioare, tot-d'a-una copil, tot-d'a-una tânăr, tot-d'a-una Român; și ôre peri-va, în zilele vóstre, copilul acesta, pe care Dumnezeu l'a născut ca simbol al iubirii și al puterii sale, ca imagine a aceloră cari se iubesc și cred în el?

Fi-va dar un geniù al răului mai puternic de cât Dumnezeuul nostru și de cât Dumnezeuul părinților noștri, geniù care, după ce a lăsat pe acest copil să vadă gróza celui din urmă supliciu a o sută de popóre cădute împrejurul lui, ar veni să-l jertfescă cel din urmă, spre a-l face să sufere mai mult și a umili pe tata?

Ce, în anul 1847, când, după vécuri de ghieturi și de întuneric, o primăvară vecinică începe a spunta pentru lumea morală, când toate popórele se ivesc la lumina zilei ca semințele pământului cari, în fie-care primă-vară, simțindu-se că trăiesc, sfărâmă tirania colosului care părea că le-a înmormântat pentru tot-deauna, es de sub pământ, își ridică capetele către cer, se acoperă de foi, se încoronază cu flori și, spre gloria Creatorului, umplu universul de armonii fără număr, de colorii și de parfumuri; când inimile tuturor popórelor, atrase de centrul lor de gravitate, de Dumnezeu, se agită, prind putere și intonă imnul Libertății, întocmai ca miriadele de mici ființe pe cari le vedem la prima rață a sórelui, pline de bucurie și de speranță, aruncând slabele lor imbarcațiuni pe marea nesfârșită a cerurilor, făcând să răsună aerul de miș de cântece, amestecate cu sgomotul melodios al delicatelor lor lópeți și căutând să se înalțe mai sus, tot mai sus în lumea necunoscută a spațiilor; când tot însuflețesc, când tot iva viêtă, tot crește, tot se ridică, România singură, fiind-că a trăit tot-d'a-una, a luptat tot-d'a-una, pogorise-va ôre în momint plină de viață și de libertate, fără să lase în urmă-i un suspin o lacrimă, o părere de rău?

Ce, nu este de ajuns pentru Dumnezeu, când s'a arătat printre noi, că a însuflețit ceea-ce n'are viață; trebuie să omóre și pe cei vii ca să ne dovedescă puterea lui? Trebuie, pentru mărirea lui, ca imnurile de bucurie și de veselie ale celor ce primesc viața

să fie vecinic amestecate cu plânsetele și scrișnirea dinților ale aceloră căroră ea li se smulge?

Ce, Dumnezeuul creștinilor să fie mai crud de cât deii pă gîinismului și n'a renunțat la jertfa mieluşelului de cât spre a face ca altarele să fumege sub cel mai nevinovat sânge al familiei omenesci?

Ce, trebuie ca un popor să moră din momentul în care începe a-și înțelege sorta? Și Dumnezeuul pe care îl preamărim, Dumnezeuul a tot puternicieii, teme-se că-și pierde prestigiul, dacă s'ar face cunoscut omului?

Ce, acela ce și-a dis fiul omului, acela care ne'a chemat fiii lui Dumnezeu și care e Dumnezeuul lumii, ore să nu mai vrea să sălăşluască întru noi și ore sufletul, care face parte din el, care se simte liber, trebuie să moră pentru pământ și să sbóre în ceruri?

Nu, nu! Acestea sunt blesteme! Nu, România nu va muri! Dacă ea ar muri, nenorocire, nenorocire tie, omenire! Vulturul roman pierind, a luat cu el trăsnetele lui; vulturul român părăsindu-te, ți-ar lua crucea.

Nu, nu! Sufletul care, di și nopte, plutesce între cer și pământ; flacăra aceia tainică care străbate în locașurile celor morți, înflăcăreză spiritele a miî de eroi sfințiți prin martiriu și le face să intre în sufletele popórelor pe cari le au botezat cu lacrimile și sîngele lor. Sufletul acesta mare, care planază peste mări și munți, merge de ia din cer sufletul lui Dumnezeu și l'pórtă în Grecia, în Spania, în Polonia, în Italia, pretutindenî unde aude un strigăt, pretutindenî unde vede o lacrimă.

Nu, sufletul acesta nu putea lipsi României; ea n'a vădút încă hidosul și sfâșietorul spectacol al ciocelilor Libertăței lumii, cari vin să surprindă copilul în rugă și să sape gropi în jurul lui; ea n'a așteptat ca copilul s'o chieime prin țipete, și a alergat înaintea lui.

Prin puterea sufletului vostru, ne-ați descoperit nouă înși-ne; ați ghicit starea sufletelor noastre, și ne-ați dis: «Sunteți, ați fost și veți fi tot-d'aua; mă voi ocupa de naționalitatea voastră amenințată și-i voi apăra drepturile, după slabele mele puteri. Sunt vesel că contractez cu voi o legătură de acest fel, fie că catedra de la Colegiul Franței imi va fi deschisă, fie că voi fi silit a-mi continua învățămîntul prin alte mijlóce». Ei bine, înaintea lui Dumnezeu și înaintea voastră, și noi jurăm pe altarul Patriei să murim cu toții pentru învățăturile Maestrului.

Templul ne-a fost închis; nu ne mai este îngăduit să ne rugăm împreună, și totuși, Domnul fie lăudat, nimeni nu va veni să ne insulte religia, nimeni nu va îndrăsni să urce treptele catedrei vóstre. Doctrinile vóstre luaseră o prea mare extensiune ca să mai póta fi mult timp închise între zidurile unui templu, fie el chiar Colegiul Franței. Vă trebuia drept templu lumea; drept altar, inima fie-căruiă din noi. Le aveți. Dumnezeu nu ne-a despărțit de cât ca să ne unescă mai bine.

Slabele vóstre puteri, pe cari popóarele și regii le cunosc, slabele vóstre puteri sunt Franța, Franța Jeannel D'Arc, Franța de la Fleurus și Austerlitz, Franța de la 1830, Dumneđeũ și tot ce are viață în omenire. Numai în România vė așteptă opt milióne de credincioși, obiceiuiți să facă minuni, căci n'au trăit de cât din minuni.

O, Românie, Românie, dacă Quinet te-ar cunósce! Dar te va cunósce, viața ta îl va fi povestită. Da, vė vom spune-o; vė vom da trecutul și prezentul nostru; voi ne veți da viitorul, ni l'ați și dat!

Quinet respunse:

Domnilor,

Mi-e frică, în emoțiunea de care mă vedeți plin, că'mi vor lipsi cuvintele; căci simt că pasul pe care îl faceți în acest moment nu se adresază de loc mie, ci are o însemnare mai adîncă și chiar străină persoanei mele.

Cine sunt și ce am făcut eu ca să merit a asculta asemenea cuvinte? Nu le-ași putea înțelege, dacă n'ar fi pentru mine strigătul unei naționalități care trăesce, care fierbe în voi și pe care nimic în lume nu o va puté stîrpi!

Mi-ați amintit încă odată că este datoria orî-cărui om public, în Franța, să mîrgă înaintea popórelor cari ceri să renască; primesc aceste cuvinte sfînte, ca o prevestire sigură pentru renascerea poporului moldo-român.

Sunteți o națiune creștină. Pentru ce se gîndesc uniți să vė instrăineze, să vė vîndă? De-și slabi, în aparență, pe voi se desfășură totuși cea mai mare afacere a véculei, cestiunea Orientului. Trece-veți în tăcere, ca o pradă, din mânele Turciei într'ale Rusiei? Dar cine v'a supus? Nimeni! Ați încheiat tractate, cari n'au fost urmarea unor înfrîngerî. Aveți tot ce dă dreptul nemuritor, o tradiție, o literatură care se deșteptă, o limbă proprieă și rudă cu a noastră. În sfîrșit, naționalitatea vóstră ne este necesară; dacă periți voi, noi înșine suntem isbiți în același timp; sunteți stavila noastră la mîedă-qi, după cum este Polonia la mîedă-nópte.

Voi, cari veniți să căutați în Franța aerul liber ce vė lipsesce adesea; voi cari reprezentați tinerimea moldo-română și cari sunteți speranța țerei, să nu vė descuragiați din cauza greutăților. Ce sunt ele față cu scopul ce urmăriți? O naționalitate de apărut, sufletul unui popor de păstrat, de scăpat, este, orî-ce s'ar întâmpla, cea mai sfîntă misiune ce se póte oferi ómenilor. Nu socotiți nici numărul vostru, nici pe al dușmanilor. Sunteți inconjurați, învăluiți de inimici puternici, Turcia, Rusia, Austria; dar e ceva mai presus, mai puternic, mai invingibil, mai indestructibil de cât tóte puterile pămîntului: sufletul care trăesce în cuvintele

ce rostirăți, lacrimile pioase ce vă curg din ochi; spiritul național și eroic, pe care îl arătarăți, simțirea nemuritoare ce vă subjugă în acest moment; dacă acest spirit se propagă, nimic pe lume nu vă va putea nimici; din potrivă, fie-care ți vă va întări și, fiind că toate cuvintele ce rostim aci sunt serioase, trebuie să adaog că nu aveți numai o patrie de apărat, ci că veți fi datorți o face, pôte chiar cu prețul sângelui!

Fie ca aceste cuvinte să străbată până în Moldova și în Muntenia. Ele vor dovedi părinților voștri, amicilor, campatrioților, că Franța nu este pentru voi, nici pentru ei, o țară străină, că sentimentul țării voștre nu face de cât să să călăască printre noi, și că alianța dintre Francesi și Moldo-Români este în sine un lucru sâvârșit în spirite.

Ceea-ce ați făcut, domnilor, nu este numai o dorință, e făptuirea unei naționalități vii și neperitoare, în inima generațiunei care este stăpână pe viitor!

Entusiasmul ce produse între Români de tată acest răspuns era atât de mare și de comunicativ, în cât unul din ei, Várnăv, luând cuvântul, după ce arată strinsa unire ce lega pe toți tinerii Români, ceea-ce le promite forță, strigă: *Sa jurăm toți de a muri pentru patrie!*

Și toți jurară.

Tinerimea câștigase definitiv românimeii pe Quinet. Pe lângă Lamartine și Quinet, ea câștigă causei române și pe alți bărbați, ca Michelet, Louis Blanc, Béranger, etc., toți bărbații dintre cei cari inspiraui și călăuziau opiniunea publică francesă și sciu a-i face simpatici causei redeșteptării României, arătând-o pe acésta și făcând să fie recunoscută ca o soră mai mică a Franciei, dar cu atât mai vrednică de iubire, cu cât era mai izolată de națiunile surori.

Isbucnirea revoluțiunii de la 1848 în Francia fu, pentru tinerimea română din Paris, încă un bine venit prilej de a atrage, și în cercuri mai mari, bine-voitorea și frățesca atențiune a Francesilor asupra României.

Mulți din Români luară parte la mișcarea Francesilor, luptară, munciră, se expuseră, împreună cu ei, și prin aceste jertfe din parte-le stabiliră relațiuni pe cari pericolul comun le nasce, pe cari numai mórtea le intrerupe și cari mult folosiră României mai apoi.

După isbucnirea revoluțiunii și formarea guvernului provisorii, tinerimea școlară română se înfățișă guvernului în grupă, cu stégul său, și-i arată a ei căldurósă simpatie pentru

Francia și pentru guvern. Fură primiți de d-nul Buchez, Barthelemi Saint-Hilaire și Adam.

D-l Buchez, ajutor la primăria Parisului, le răspunse următoarele la discursul ce ținură :

«In numele guvernului provisoriu, primim cu recunoștință acest semn de simpatie ce ne dați d-vastră.

«Noi nu ne mirăm că d-vastră vă aflați, împreună cu noi, pe baricade. In Franța, se proclamase de mult principiul fraternității națiunilor și d-vastră trebuie să ne socotiți ca pe frații d-vastră. Noi aflăm cu noi oameni din toate popoarele Europei (aflători în Paris) împlinind acelaș lucru. Așa, ceea ce se făcu în Paris nu este numai un lucru francezesc, ci este un lucru european. Ceea ce pe Franța a osebii tot-deauna este că ea primi pururea în stul său pe toți oamenii, cari au trebuit a se jertfi și cari voră a se uni cu dinsa spre a face lucruri de jertfire.

«Europa, domnită îndelungat de guverne monarhice, își sfîșie ea însuși lanțurile sale.

«Principii Europei, insuflați de egoismul de a stăpîni, se certau pentru provincii, și în același timp mahometanismul călca Orientul, el călca și Europa până la Dunăre.

«Voi singuri, slabi cum erați, prin al vostru curagiu și prin silințele vóstre, trăserăți luarea aminte a Europei; slabi cum erați, și mai fără nici un ajutor, voi ați și câștigat, nu libertatea, ci totuși nădejdea că peste puțin o veți avea. Avem cuvînt a crede că Europa, liberă odată și ne formând de cât o singură națiune, va arunca ochii în părțile Orientului, de unde îi veni și ei această lumină pentru care voi vă rugați, și că ea (Europa) va scăpa atunci pe frații săi. Acesta e datorința sa de fraternitate.

«Aci, nu se vorbește de popoare cari se tem de vre-o subjugare, de care mândria franceză se sfîșie; aci nu mai e întrebarea de acea aplecare a națiunilor de a intra la prepusuri; aci e vorba de un mare lucru al civilizației; e vorba pentru a se înapoia civilizației acelei țări unde unele orde, în trecerea lor sfărîmară toate, înfățișînd acel fenomen singular al unui popor domnitor, care într'aceea piere, prin chiar păcatele sale.

«Voi aveți a face lucruri mari, pentru că voi sunteți avangarda Europei internată către Orient.

«Nu putem pătrunde viitorul; avem însă cuvînt a crede

că acest veac nu se va încheia (1900), până nu se va asigura deplina sôrtă provinciilor dunărene și nu va domni libertatea în țările cari fuseră primariul ei leagăn. Noi nici de cum nu putem uita întâiele serviciiuri ce făcu poporul vostru. Istoria le păstră pe acelea și voi aveți dreptate a vă lăuda (d'être glorieux) cu trecutul vostru și eu cred că fiii voștri vor fi vrednici de străbunii voștri 1).»

După acestea, deputațiunea română, cu cuvinte de bucurie, dete guvernului provisoriu un steag.

D-l *Buchez* primindu-l dise: «Primim steagul vostru, și îl vom alătura la acele steaguri numeroase ale națiunilor Europei, cari toate sunt aici întrunite, ca un simbol al uniunii popórelor.»

Solemnitatea se închee cu strigarea: *Vive la République! Vive le gouvernement provisoire!*

Tinerii români, patrioți înainte de toate și încălziți de cele ce văduseră și în parte și făptuiseră, precum și de cuvintele de inimi înălțătore ce aușiseră, se hotărîră să se întorcă în țară, spre a lucra la a ei regenerare.

Între cei dintâi cari plecară, tură frații D. și I. Brătianu; ei se opriră la Viena și vădură și cunoscură și se înțeleseră cu studenții români de acolo, între cari cel mai entusiast, cum spun Notițele rămase de la I. C. Brătianu, era Nicolae Popea.

PREGATIRI ÎN ȚARA

În țară, starea de lucruri era atât de rea și de nesuferită în cât toți doriau, voiau și așteptau o schimbare.

Dar dacă toți doriau schimbarea, scopurile ce urmăriau nu aceleași erau.

Într'adevăr boierii cei mari, poftitori ca tot-d'a-una de tron, voiau și lucrau la resturnarea lui Bibescu, pentru a-î lua locul, rămânând ca în urmă, când numai unul dintre toți s'ar face Domn, cei-l'alți să se unescă în contră-i și astfel se repete la infinit acele înălțuiri de intrigă și de lupte sterpe și ucidătore, numai în vederea dobândirii tronului.

1) Traducerea făcută în *Gazeta Transilvaniei* din 1848.

Partidul național însă, nu un scop așa de josnic urmăria; el voia reînvierea României, intrarea ei, prin modernizare, în familia statelor europene și întocmirea unor instituțiuni cari să ajute, să provoce chiar, propășirea generală morală, culturală, civică a tuturor Românilor și prin acesta chiar propășirea țării întregi; el voia ca Românii să devie toți de o potrivă înaintea legilor; să aibă toți drepturi, iar nu unii numai drepturi și alții numai sarcine.

Mulți erau în tinerețea de atunci cari nutriau aceste aspirațiuni; inima lor le doria, cugetul lor le impunea să lucreze și iubirea patriei îi impingea la tot felul de jertfe.

Cât despre popor, birnicul nenorocit, care gemia turtit sub greutatea dărilor și a nedreptăților, el aștepta mântuirea cu nesăturată însetare; căci cuțitul ajunsese la os, paharul suferințelor era plin și nemaî lipsind de cât o picătură, pentru a-l face să se reverse.

Domnia Bibescuului în Muntenia și a lui M. Sturdza în Moldova, fu acea picătură.

De la un cap la altul al țării, apăsarea făcuse să se nască uri, cari se înfiripau în cântecul:

Din Cerneți la Dorohoi

Țara-i plină de ciocol

.....

Bate, Dómnne, pe ciocol

Cum ne bat și ei pe noi.

apăsarea făcuse asemenea să se nască și să crească dorința fierbinte de o schimbare, căci pururea răul, în chiar excesul lui, pedépsă își are și lecuirea o provocă.

Dar nu numai poporul și negustorimea — singurii birnici și singurii numai cu datorii fără drepturi — nu numai ei doriau și voiau schimbarea în bine.

Femeile cu a lor inimă de tot răul milósă, deteră și dinsele sprijin spiritului de reforme. D-șóra Magheru, spun Noțițele lui I. C. Brătianu, câștigă pe tatăl-séu pentru cauza poporului; îl rugă, îl imploră, îi cădu în genuchi și ast-fel deslipi pe Magheru de regimul d'atunci și dete poporului și causei lui pe acel bărbat, care fu unul din stâlpii mișcării.

Mamele și surorile asemenea se simțiau atrase spre fiii și frații lor europenisați și, cu drag, încurageau pe duelgi

și bonjuriști — cum îi numiau în batjocură bătrînii boeri ruginiți.

Boerii cei mici, cari și ei purtau cu silă jugul regimului ce-i umilia și-i ținea în pozițiuni inferioare, silindu-i a cheltui ale lor merite pentru tolosul boerilor nedestoinici, cari ocupau pozițiunile superioare, boierii cei mici, dicem, voiau și ei schimbarea, pentru a putea să aibă rolul la care le da drept munca și meritul lor.

Numai Domnii dar, și puținii lor amici, cărora singurî starea de lucruri le folosia, numai ei o susțineau, numai ei voiau ca ea și mai departe să dăinuiască.

Când dar atmosfera în țară acésta era, izbucnirea revoluțiunii în Francia și întinderea ei până la Viena, făcu pe toți să dică: *a sosit momentul!* și să se pună pe lucru.

Inceputul îl făcură Moldovenii.

1848

IN MOLDOVA

Tinerii moldoveni, cari doriau propășirea și binele țării, după ce de mai multe ori se întâlneau în taină; după ce statorniciră între dînșii mai multe puncte de vederi comune, hotărîră ca mișcarea lor de regenerare să o săvîrșască pe o cale cu totul legală. Stăpînirea aflînd de întrunirile aceastea, întrebă pe d-nii C. Rolla, Lascar Roseti, M. Iepureanu, P. Cazimir, N. Ghica și V. Alexandri: cari sunt dorințele obștei?

Dînșii răspunseră că nu pot lua asupra-și acésta sarcină de a vorbi în numele obștei, fără să se fi sfătuit mai întăi cu acea obște.

În acest scop, în séra de 27 Martie 1848, se ținu o întrunire la hotel Regensburg, vecin cu palatul Domnitorului; luară parte la întrunire vre-o 2000 persoane din toate stările sociale, Ieșeni și de prin județe; asistă chiar ministrul din lăuntru Stefanaki Catargi și aga (prefectul poliției) Pruncu.

D-nii Rola, Roseti, Ghica și cei-lalți arătară celor întruniți dorința ministrului și adunarea numi un comitet ca să redigeze cererile «pentru îmbunătățirea Românilor din Moldova»; comitetul se întruni, lucră, și a doua-zi, la întru-

nirea de la logofetul Costache Sturza, supuse obștei lucrarea. Iată textul chiar al acelei lucrări:

Fraților

În prețma doveșilor vederate de suferințele ce se simt de poporul Moldovei și a neapăratelor îmbunătățiri ce cere starea țerei, ocârmuirea, prin organul d-lui ministru, s'a adreat la câte-va persoane din locuitori, spre a se da opinia publică în privirea suferințelor și a îmbunătățirii stărei poporului Moldovei. Acele persoane respundând d-lui ministru că nu pot lua asupra lor însărcinarea de a arăta opiniile obștei, până a nu cerceta în sinul ei, s'a îndatorit a merge în sinul obștei și a asculta glasurile sale, spre a le împărtăși ocârmuirii, D. ministru nu numai că a primit această propunere, cunoscând singur hola țarei și neapărata ei trebuință de vindecare, ci a făgăduit să vie însuși în mijlocul fraților săi, ca un om ce, fiind însărcinat a păzi regulamentul țerei, trebuie să fie însuflețit de dorința binelui obștesc.

Deci, în 27 Martie 1848, seara pe la 7 ceasuri, adunându-se numerosă obște, alcătuită de toate stările din țară, precum și din străini de toate națiile ce locuiesc în Moldova, acea obște a ales un comitet în care și-a depus totă încrederea sa și l'a însărcinat a arăta cărmuirii simțirile și dorințele de care este pătruns fie-care.

Comitetul dar, adunându-se astă-zi în 28 Martie 1848, și cercetând starea critică de astă-zi a societății, s'a încredințat în cuget curat și nemișcat de patimi, că pentru de a pune Moldova pe o cale de fericire, mijlocele cele mai sigure și mai neapărat trebuitoare sunt următoarele:

1. Sânta pădire a Regulamentului, în tot cuprinsul său și fără nici o restălmăcire:

2. Săcarea corupției prin pravili înadins făcute și a abuserilor ce isvorăsc din acea corupție.

3. Siguranța personală, adică nimeni să nu pôtă fi pedepsit de cât pe temeiul legilor și în urmarea unei hotărâri judecătorești. Fieșce-care arestuit să fie înlăpoșat în vreme de 20 ceasuri dinaintea tribunalului competente.

4. Grabnică îmbunătățire a locuitorilor săteni atât în relația lor cu proprietarii moșiilor, cât și în acelea cu cărmuirea, precum conținerea tuturor bellicurilor cunoscute sub numirea de plată și cele-l'alte.

5. Alcătuirea unei noui catagrafii, spre a scăpa de împilare pe toți nenorociții locuitori, cari sunt astă-zi asupriți prin măsurile catagrației trecute.

6. Maziliu, ruptașii, ruptele vistieriei și cele-l'alte clasuri privilegiate să fie ocrotiți, potrivit Regulamentului, și să nu mai fie întrebuințați în trebile particulare.

7. Privighetorii să se alégă, după glăsuirea Regulamentului, fără nici o înrîurire a cărmuirii.

8. Reforma școalelor pe o temelie largă și națională, spre răspândirea luminărilor în tot poporul.

9. Desarmarea grabnică a arnăuților și a altor ce s'au înarmat de ocărnuire și închezășuirea lor pentru viitor că nu vor mai fi pricină de turburare publică.

10. Ridicarea pedepselor trupesci înjositoare caracterului de mișie națională, îmbunătățirea hranei sale și mai ales dreptă înaintare în ranguri după merite personale,

11. Militarii cari au slujit patriei și cari au câștigat recunoștința obștească să fie scutiți de orî-ce dădii, când vor eși din slujbă.

12. Miniștrii să aibă deplina libertate pravilnicască în lucrările lor, pentru ca să pörte totă răspunderea acestor lucrări.

13. Desființarea poșlinei⁽¹⁾ ca una ce este vătămătoare agriculturii și comerțului țerei.

14. Îmbunătățirea portului Galați, ca cel mai mare canal al înfloririi comerțului și agriculturii țerei.

15. Rădicarea morală și socială a clerului.

16. Păzire cu sfîntenie a legilor pe cari se rezimă creditul public, și acésta în privirea tutulor, fără osebite, pentru siguranța relațiilor comerciale.

17. Informarea unui tribunal de comerț în Iași; codul de comerț al Franței, consfințit de Regulament, să fie tîlmăcit în limba țerei.

18. Banii de rezervă să fie întrebuințați în formarea unei bance de scont pentru înlesnirea negoțului țerei.

19. Hrana obștei de prin tîrguri să fie subț cea mai de apröpe îngrijire a stăpînirii, spre a nu se mai face mijloc de îmbogățire particulară.

20. Aședarea poliției tîrgurilor pe principii omenesci în privirea nenorociților arestați.

21. Liberarea tuturor arestaților în pricină politice atât civile cât și militare; reintörcerea driturilor politice acelor cărora li s'au ridicat nedrept pentru asemenea pricină.

22. Nestrămutarea din posturi a ampioiaților vrednici și cinstiți și înaintarea lor în posturi mai înalte, potrivit Regulamentului, precum și sporirea leșilor lor spre a le înlesni mijloce de o viețuire cinstită și neatîrnată.

23. Toți ampioiații să fie răspundători pentru faptele lor în lucrările slujbelor, ce le vor fi încredințate.

24. Înființarea unui banc național pe cel mai sigur temei.

25. Grabnici reforme de îmbunătățiri în condica criminală, în proceduri și în sistemul pedepselor.

(1) Poșlina era o taxă de export asupra grânelor, al cărei produs Obșteasca Adunare îl hărăzise Domnului, peste lista civilă fixată de Regulament și chiar contra lui.

26. Impărțire dreaptă și potrivit Regulamentului, a banilor pensiilor și îndreptarea abuzurilor ce s'au introdus în împărțirea acestor bani.

27. Ofisurile slobozite până acum de ocârmuire în ramul judecătoresc și administrativ să se supue voturilor Obșteșcei Adunări, și pe viitor să se contenescă de a se slobozi asemenea ofisuri, fără a fi cercetate de Adunare.

28. Seansele tribunalelor să fie publice.

29. Seansele Obșteșcei Adunări să fie publice. Ținerea bunei orîndueli în sinul ei să atîrne de acesta însuși, iar nu de vornicia de aprodi.

30. Tot pămînténul să aibă dreptul de a adresa jalbă Obșteșcei Adunări.

31. Deputații să nu pótă fi în slujbă, să nu pótă primi nici ranguri, nici mulțumire bănească în vremea deputăției lor.

32. Chipul ce s'a întrebuintat la alegerile deputaților, fiind în potriva legilor și în urmare și Obštésca Adunare de astăzi fiind rodul acestui chip, nu insuflă nici o încredere obștei, decî această adunare să se desființeze și îndată să se însghebe o nouă Cameră, fără nici o înriurire asupra alegătorilor din partea cîrmuirii, pentru ca acea Cameră să fie adevărată representație a nației și adevărată închizășuire a fericirii patriei.

33. În puterea art. 57 din Regulament, Camera să aibă dreptul de a face Domnului punere înainte a tot felul de lucruri privitoare la folosul obșteșc.

34. Rădicarea censurei în privirea tuturor trebilor și a intereselor din lăuntrul țarei.

35. Informare grabnică a unei guardii cetățene prin toate ținurile țarei, alcătuită atât de Români, cât și de străinii proprietari.

(ss) *Iorgu Sturza, C. George Cantacuzino*, (mădulari ai Comitetului).

Adunarea aprobă toate cererile și până s'era le și subscriseră peste 800 persoane.

Insuși Mitropolitul Meletie puse a sa semnătură pe actul dorințelor obștei.

Comitetul împărtăși ministrului copie, spre a o supune Domnului, nădăduind că Măria Sa se va ține de făgăduiala ce dase de a împlini dorințele obștei.

Aceste dorințe — precum se vede — erau foarte moderate; căci afară de libertatea presei, responsabilitatea ministrilor și garda națională, toate cele-lalte cereri numai și numai dreapta și fără abuzuri aplicare a Regulamentului o cereau. (1)

(1) Trebuie să spunem însă că tinerimea și-a mărginit cererile la cele 35

Domnul, însă după cum spune Alexandri (1), rămase surd la cererile obștei și porunci miliției să aresteze pe turburătorii (?); iar el se închise în cazarmă.

Șese sute de soldați și pompieri calcă casa logofetului Sturza și negăsind de cât pe stăpânii casei, alérgă la locuința lui Alecu Mavrocordat. Acolo se aflaū câți-va tineri cari așteptău răspunsul de la Domn. Membri comitetului, cari fuseseră la ministru. se întorc și spun că Vodă nu primesce cererile.

Mai în acelaș timp, soldații năvălesc în casă, lovesc cu patul puscilor, prind și tirăsc cu ei pe tineri, și-i duc la casarmă după ce au sfărîmat mobilele din casă. Se mai calcă casa cneazului G. Cantacuzin, casa Roseleștilor, a lui N. Docan, Lupu Balș, Virnav și altele multe, arestându-se peste 200 persoane.

Trei-spre-dece dintre cei arestați și anume: Alecu Moruzi, Lascar Roseti, Răducan Roseti, Dim. Roseti, Alecu Cuza, Romalo, M. Iepureanu, Moldovanu, N. Catargiu, Filipescu, B. Cantacuzin, P. Balș și Miclescu, sunt legați în căruțe de poștă și porniți spre Galați și apoi trecuți la Măcin, fără să fi fost nici judecați, nici osândiți de vr'o autoritate, potrivit legii.

Se fac liste de proscripții pe județe și se dau ordine ca tinerimea de la Paris să fie oprită de a se întorce în patriă. (2).

După aceste isprăvi, Domnul publică următorul *ofis* cu No. 134, din 29 Martie 1848.

Iubiților noștri orașeni de toate treptele din Capitală !

Cu o vie măhniciune am privit neliniștea ce v'a învăluit în curgere de câte-va zile, care s'a pricinuit de câți-va netrebniți cu cugetări tulburate dintre boeri.

Dragostea părintească ce Domnia noastră avem pentru d-v. ne a îndemnat de la început a lua măsurile cuvenite pentru alinarea

puncte, pentru că nădăjduia că ele primindu-se și prin urmare și disolvarea adunării, va putea în urmă să propună reformele democratice mai aceleia ce doria și pe care mai târziu în August 1848 le-a și redactat și publicat M. Cogălniceanu în Bucovina, sub titlul de: *Dorințele partidei naționale din Moldova*. Aci se cuprindea: egalitatea drepturilor civile și politice; adunare obștească compusă din reprezentanții tuturor stărilor; instrucție egală și gratuită; contribuția generală; oborirea rangurilor; oborirea boierescului și împrietărirea sătenilor, etc.

(1) *V. Alexandri*, Protestația în numele Moldovei, a omenirei și a lui Dumnezeu.

(2) *V. Alexandri*, Protestația în numele Moldovii, a omenirei și a lui D-zeu.

neodihnei ce numiții au împrăștiat în sânul pacinicilor d-v familii, însă aceeași simțire părintescă ne-a povățuit iarăși, ca mai întâiu să întrebuințăm toate chipurile de blândețe, de care pururea am dat dovadă, cu nădejde că se vor întorce de la sine cu datornica rînduială.

Vedënd în sfîrșit că în această blândețe pomeniții, restălmăcind-o, s'au obrăsnicit din mult în mai mult, după care părinteșca noastră inimă n'a mai putut suferi a vă vedea în necazurile îngrozirei, ce făcea cu singură țintire, de a sminti și răsturna dreptățile ocărmuirei și liniscea obștească, Noi am întrebuințat măsuri pentru împrăștierea turburătorilor, și prindëndu-se pe cei mai vinovați dintre dînșii, s'au și luat cuvenitele măsuri asupra-le, și pentru restatornicirea liniștei de care v'ați bucurat cu necurmare de la suirea Năstră pe scaunul Domniei țarei și până acum.

Iubiții noștri orășeni! Mai multe dovești v'au dat încredințare despre prielnicele cugetări ce păstrăm pentru d-v, în cât trebuie să credeți cu neîndoire că vestirea ce vă facem pentru conținerea pricinii de ne-odihnă ce ați avut, și cari v'au precumtat relațiile de negoț, este de multă mângăere pentru noi, care ne-am interesat pururea cu osebite pentru buna petrecere și fericirea d-v.

Ne rămăindu-ne dar de cât a vă mulțumi pentru dragostea ce ne-ați dovedit și la acest prilej, prin încrederea ce ne-ați arătat, așteptând cu lăudată răbdare punerea la cale a obșteșcului d-v. părinte; ne grăbim tot-de-o-dată a vă încredința despre sfărîmarea cu totul a complotului urzit cu violene închipuirii și ademenirii și vă sfătuim ca, încredințându-vă în părintele d-v., să depărtați totă îngrijirea ce ați avut, și fieș-carele să-și urmeze ca și mai înainte îndeletnicirile sale fără nici o îndoire, rămăind desăvîrșit încredințați că ocărmuirea a luat toate măsurile trebuitoare ca să vă apere de suferinți.

Iasi 29 Martie 1848 No. 134.

Ast-fel, luând mișcări pe capii ei și o de mai nainte organizare neesistând; ér pe de altă parte, teroarea stăpînirii îngrozind pe toți, mișcarea din Moldova se putu privi ca stinsă.

Stinsu-s'a cu adevărat sgomotul ce s'a făcut și tăcerea mormintului început-a iarăși a domni; dar rămas-a în inima tinerimei și a poporului neatins și crescut-a și invigoratu-s'a încă prin persecuțiune, dorul mântuirii patriei, prin care isvorit-a nu târziu: *Dorințele partidului național din Moldova*, publicate de Cogălniceanu.

Causa dréptă, causă avënd martirii, mai curând sau mai târziu trebuia să isbutască și a isbutit. ...

PREGATIRILE IN MUNTENIA

Societatea secretă, înființată de Constantin Goleșcu, (1) nu muri cu mórtea lui; ea fu urmată de I. Câmpinenu și în urmă de nepotul său Ion Ghika, iar pe la 1843 luă numele: *Dreptate-frăția*. N. Bălcescu, făcea parte și dînsulfu care inițiă pe căpitanul Christian Tell.

Bălcescu fu apostolul cel mai ager și zelos; cu timpul el atrase în această societate pe maiorul Voinescu II, Boliac, Bolintinenu, Deivos, Al. G. Goleșcu, Marin Serghiescu, Filipescu și alți civili și militari (2). Căpitanul Tell inițiă pe d. Al. Christofi (3).

Societatea literară asemenea esista și-și urma lucrarea; ea n'avea nimic ascuns; dar faptul întrunirei ia un loc a mai multor ómenî, voind binele țerii, nu fără efect putea rămâne, chiar din punct de vedere politic; ea apropia pe ómenî, îi făcea să-și comunice unii altora vederile și, chiar din acest schimb, nu putea să nu isvorască o apropiere și pe alte terenuri de cât cel literar.

Când isbucni revoluția francesă din 1848, societatea *Dreptate-Frăția*, care acum coprîdea pe toți tinerii doritori de reforme, hotărî și ea ca să se misce.

Librăria lui C. A. Rosetti și Winterhalder — situată în fața actualului Club regal, cam unde e magazinul Regiei, deveni loc de întrunire a tinerimei; toți veniau acolo spre a afla scirile din Europa și a-și comunica unii altora vederile lor asupra ce erau și ei datorî să facă.

Intruniri, negreșit mici, și numai între cei din societatea *Dreptate-Frăția*, se ținură la Rosetti, în strada Isvorului, mai spre centru de Grădina cu cai și urmară acolo până când poliția începu a înconjura casa în fie-care nópte. La acele întruniri, luaū parte Ion Ghika, Goleșci, Voinescu II și alții.

După ce întrunirile nu se mai putură ține la Rosetti, se ținură la Goleșci. La una din acele întruniri să și întocmi co-

(1) Veđi mai sus pag. 15.

(2) *Ion Ghika*. Scrisori către Alexandri, ediția 1887, pag. 689.

(3) *Al. Christofi*. Biografia.

mitetul revoluțiunii, care — cum spune *Pruncul Român* — însărcină pe Rosetti să se ducă la Domnitor și să-l rōge, în numele tuturor, a se pune în capul lor și a înființa reforma și regenerarea României.

«Bibescu, adauge *Pruncul*, refusă, pretextând că n'ar fi venit vremea și că națiunea română nu e în stare să se rădice(1).»

(1) La Academia. În conдика No. 8 a Mitropoliei Bucureșci se găsește următoarea petițiune, nesubscrisă de nimeni, și adresată Domnitorului. Ea cere reforme, dar e sigur că nu e pornită din comitetul revoluționar, de vreme ce pentru săteni nu cere dreptul electoral și menține dependența externă a țării. O reproducem totuși, spre a se vedea că reforma se agita și în alte cercuri, afară de cele revoluționare.

Prea Înălțate Dōmne,

O tristă încercare de 18 ani ne-a dovedit că măsurile cuprinse în Regulamentul organic nu sunt o chezășuire destoinică în potirva grozavelor călcări ale administrației. Nemulțumirea publică cresce din zi în zi și va aduce fără îndoială o turburare socială, ce ne amenință de o stășiere nepilduită între deosebitele clase ale locuitorilor principatului.

Prea Înălțate Dōmne! Este vremea a uni aceste deosebite clase, și a le cufunda în interesul comun al patriei, și acesta este singurul mijloc de a statornici odihna publică și de a opri marea nenorocire, care ne amenință.

Deci dar, cerem de la Înălțirea Vōstră să bine-voiți a lua îndată măsurile acelea, cari au ajuns a fi de trebuință neapărată și dorința norodului luminat de nenorocire și apăsare.

Aceste măsuri mântuitoare sunt cele următoare :

- 1). Desființarea clăcii și slobozenia țēranului.
- 2). Darea pe veci saū pe un termen de 100 ani a unui număr de pogōne fie-cărui locuitor cu un preț anual hotărīt o-datā pentru tot-d'auna, și care preț să fiā potrivit valōrei adevērate a pāmîntului, iar nu venițului de astăzi.
- 3). Desființarea a orī-ce fel de beilic.
- 4). Desființarea tuturor rangurilor.
- 5). Intinderea dreptului de alegere la toți cei ce sunt proprietari de pāmînt fără osebite de religie și de naționalitate; la toți aceia, ce plătesc patentă de întâia clasă; la toți ce exercită o profesiune liberală: medici, avocați, ingineri, profesori și artiști.
- 6). Dreptul de a da fie-care jalbă Obștescei Adunări.
- 7). Numărul deputaților la Obștesca Adunare să se reducă la 120 și să fie români.
- 8). Reponsabilitatea miniștrilor și a celor-l'alți funcționari publici.
- 9). Publicitatea desbaterilor Obștescei Adunări și desființarea censurei.
- 10). Dreptul de-a nu plăti nici-o dare către stat, dacă nu va fi votată mai întâi într'acel an de Obștesca Adunare.
- 11). Nesiliuirea domiciliului locuitorilor.
- 12). Intocmirea juriului în pricinī criminale și corecționale.
- 13). Nestrāmutarea judecātorilor.
- 14). Dreptul de a trage fie-care în judecatā pe judecātorii concusionali, fără de a avea trebuință pentru acesta de vre-o deslegare.
- 15). Punerea în lucrare a desēvirșitelor hotăriri judecătorești fără întărire Domnēscă.
- 16). Desființarea taxelor și a cheltueilor de judecāți.
- 17). Neatirnarea sfaturilor orășenesci și cercetarea budgetelor lor de comisia permanentă orinduită de Obștesca Adunare.
- 18). Punerea în lucrare a mēsurărei pāmîntului generale, a imbunătățiriī soiorilor de dobitoce și a felului semințelor.

Ne oprim aci, spre a constata că comitetul reformelor își da pe deplin seamă de gingășia situațiunii și de interesele multiple, nu numai interne, ci și externe, ce puteau fi puse în joc, prin reformele ce proiecta pentru înălțarea și regenerarea țării. El nu voi dar să complice mișcarea pentru emancipare și regenerare cu răsturnarea Domnitorului; voia din contră să convingă pe Domn și să-l atragă în cercul de acțiune a comitetului, pentru ca ast-fel mișcarea să fie accentuată și caracterisată neîndoios numai ca o mișcare de emancipare, atât internă cât și externă.

Domnul însă, nu înțelese, nu voi, sau nu puțu, ci din contră se grăbi a lua măsuri aspre și rigurose, pentru a înfrâna proiectata mișcare.

Pe atunci, se întorseră din Paris, Dumitru și Ion Brătianu și se alăturară la comitetul *Dreptate-Frație*.

Veniți dintr'un oraș unde luaseră parte la o revoluțiune, ei aduceau în comitet otărîre, spirit de întreprindere și de sacrificiū și în sfîrșit acel curagiū necesar unei revoluțiuni, pe care li-l insuflase participarea lor la revoluțiunea franceză.

Comitetul fu compus din următoarele persoane:

Ștefan Golescu
Nicolae Golescu
Radu Golescu
Alec C. Golescu
Dum. Brătianu
Ion Brătianu

19). Punerea în lucrare a recrutății prin sîrtă și primirea măsuri care se asigureze sîrta soldatului cînd iese afară din slujbă.

20). Intrarea în veniturile statului a comunităților religioase particulare și străine; chibzuindu-se mai pe urmă de Obșteasca Adunare felul despăgubirei numai în bani, ce s'ar cuveni pentru aceste din urmă, luînd drept temeiū prețul pămîntului, după desființarea drepturilor feudale.

21). Intocmirea unei gvarđii naționale.

22). Înființarea unei bănci naționale.

23). Chemarea îndată a unei Obștesci Adunări extraordinare, care să revizuească Regulamentul și să-l pună în armonie cu principiurile de mai sus și ca să facă cunoscute cererile noastre și înaltei curți a căroră generosă protecție ne-a sprijinit drepturile noastre politice în totă vremea.

Cerînd, Prea Înălțate Dîmne, cooperația Înălțimei Vîstre pentru lucrarea împăciuirii și a înfrățirii tuturor Românilor, astăzi, că a sosit acea zi însemnată de providența divină pentru curata expresie a dorinței românilor, Vă facem cunoscut și acesta, că norodul crede, că acele mai multe nenorociri vin din lăcomia, din neomenia și din nedestoinicia miniștrilor din lăuntru, al finanțelor și al poliției, a căror depărtare și pedepsă pilduitoare este o condiție a liniștei publice.

N. Bălcescu
 C. Bălcescu
 Al. G. Golescu (Arăpilă)
 C. A. Rosetti
 C. Boliac
 Ion Ghika.

Acest comitet însărcină pe N. Bălcescu a serie proclamațiunea și apoi o aprobă la o întrunire ce se ținu la N. Golescu. Acesta fu proclamațiunea care se tipări mai târziu în tipografia lui Eliade și se împărți la Islaz și în totă țara, când izbucni revoluțiunea. (1)

Comitetul mai alege din sine-î un comitet mai restrâns numit executiv și care se compuse din Ion Ghika, N. Bălcescu și Al. G. Golescu, cu deplină putere d'a organiza și a conduce acțiunea.

Organizarea consta în grupări de câte dece, fie-care frate cunoscând numai pe șeful său imediat, adică pe acela care îl inițiasse.

Acastă organizare pe care o arată I. Ghika, în opera numită, mi-o confirmă și d. Axente Sever, care spune că a venit la dînsul într'o sêră Rosetti, I. Brătianu și un Golescu—nu scie care—conduși de Aaron Florian, că l'au întrebat de vederile sale despre o mișcare și l'au însărcinat a se ocupa cu organizarea tabacilor și a măcelarilor.

Axente, care era profesor și locuia la Dobrotêsa, în apropiere de acei muncitori, s'a și pus pe lucru, avînd la fie-care două-deci de case un om cu care sta în comunicare.

Se subscriseră bani, depunîndu-se la Rosetti, care fu numit casier; să cumpărară chiar arme în taină. Ecă cum se proceda: Rosetti depunea bani la neguțătorii cei inițiați și când voia să se cumpere o armă, scria neguțătorului: «dați aducătorului un ghiudem și doi cârnați»—ceea ce însemna: «dați-i bani pentru arme.» (2)

Se pare că înainte de Pascile din 1848 organizarea era destul de înaintată, de vreme ce comitetul otărîse izbucnirea revoluției la Islaz, la Vâlcea la Prahova și la București, otărînd și pe acei din membri săi, cari trebuia să mîergă prin acele localități.

(1) *I. Ghika*: Scrisori către Alexandri, pag. 705. *I. Eliade*: Memoires sur l'hist de la Regener, pag. 53.

(2) *I. Ghika*, opera citată.

Intr-o zi însă, spune Ion Ghika, (opera citată) consulul frances Nion chieamă pe C. A. Rosetti și-l arată că Lamartine, atunci ministru al trebilor din afară al Franciei, îi scria să prevestescă pe Rosetti că ministrul trimetea înadins la Bucuresci pe un amic al său credincios, pe doctorul Mandl, care avea să le facă importante comunicațiuni din partea sa și că, înaintea sosirei trimisului său, să nu se facă nici o mișcare.

Comitetul a trebuit dar să amâne izbucnirea.

În ajunul Pascelor însă, frații Golești se duseră la moșie, chieamară pe clăcași și le propuseră desființarea clăcei. Se înțelege că ei, de și la moșia Goleștilor nu puteau fi într-o stare așa de rea ca clăcașii de pe alte moșii cu proprietari nu drepti, umanitari și iubitori de satean ca Goleștii, totuși cu bucurie primiră; căci văduseră ochii lor a lor mântuire. Stăpânirea însă, care veghia la înlănțuirea sâtenului, se temu de puterea ispititoare a exemplului și, prin amenințări de aspre pedepse, în taină rostite, sili pe sâteni ca, în cele din urmă, să nu primescă propunerea bunilor proprietari.

Tot cam pe vremea când acestea se lucrau în comitetul *Dreptate-Frației*, se întocmia în Bucuresci și un alt comitet al căruia cap era Ión Eliade; din societatea *Dreptate-Frației*, Alecu Dedu, propuse lui I. Ghika, din partea lui Eliade, a se vedea amândouă (1). Autorisat de comitet, Ghika se întâlni cu Eliade sub teiul de la Colentina—ceea-ce și Eliade confirmă —și se învoiră ca să intre și Eliade în comitetul *Frației*.

Ast fel, comitetul ajunse la 13 membrii.

Acțiunea lui se urmă mereu înainte, întinzându-și cercul din ce în ce.

Sosind doctorul Mandl la Bucuresci, comunică comitetului din partea lui Lamartine, că trebuie să se înțeleagă cu Turcii înainte de ori-ce mișcare și că generalul Aupick, reprezentantul Franciei la Constantinopole, primise instrucțiuni de a lucra în acest sens și a ajuta pe lângă Turci pe un trimis al Românilor.

Comitetul care scia de ce folos ar fi mișcările lor sprijinul Turcilor și se gândise deja la mijloace de a-l dobândi, vădu cu bucurie sprijinul Franciei și se grăbi a însărcina pe Ion

(1) *Ión Ghika*, opera citată.

Ghika să se ducă la Constantinopole cu depline puteri din partea comitetului. Ghika plecă la 17/29 Mai din Brăila, cu o scrisoare din partea doctorului Mandl către generalul Aupick și cu plenipotență și cu Instrucțiuni din partea comitetului (1).

Comitetul înlocui pe Ion Ghika cu C. A. Rosetti în comisiunea de inițiativă. Cei-lalți își împărțiră rolurile ast-fel:

Eliade, Ștefan Golescu se însărcinară a merge la Islaz, unde aveau să găsească pe Tell și pe căpitanul Pleșoianu cu trupele lor, N. Bălcescu, la Prahova, spre a lucra împreună cu Christofi, iar C. Bălcescu la Vâlcea.

În Bucuresci, I. Brătianu fuse însărcinat cu școlile și C. A. Rosetti de sigur cu negustorimea, și muncă multă, ca și prudență mare, trebui membrilor din comitet rămași în Bucuresci, pentru că aci era mai greu, de vreme ce autoritatea era mai puternică de cât la județe și asemenea pentru că, dacă mișcarea n'ar fi isbutit la Bucuresci, în cele-lalte părți mai lesne era stăpânirii s'o înăbușe.

Să lucră dar cu ardore, dar și cu prudență, așa că mișcarea din Bucuresci, de și se simțea, de și se vedea chiar în iritația spiritelor, nu era însă palpabilă. Domnul părea asigurat și la Pasci se felicită înaintea boierilor, că în România e liniște, pe când alte state sunt bântuite de revoluțiuni; simțea totuși stăpânirea că ceva se pregătia și Aga Iancu Manu, stărui des a se face arestări.

Nu fu însă arestat nimeni; stăpânirea se mărgini la măsuri tainice până la 7 Iunie când, vedând proporțiunile ce mișcarea lua în țară, Domnitorul adresă, sătenilor următorea circulară, care se respândi prin toate satele:

Fiind la cunoștința noastră că niște oameni pierduți și cari nădăjduesc a-și face stare din turburările ce ar putea aduce în țară, s'ar fi iuit la unele sate, muncindu-se a amăgi pe locuitori cu cuvinte măgulitoare și cu făgădueli mincinoase, cari nu ar putea de cât să aducă nenorocirea celor ce ar avea slăbiciune să-i creză, noi îndeplinim datoria părintească, dând de scire vouă, tuturor locuitorilor sătenii, ca să vă feriți de asemenea oameni ca de cei mai mari ai voștri vrășmași, socotindu-vă la câte ată pătimii tot-de-a-una sătenii la ori-ce vreme de turburare, și că îmbunătățirea sorții voastre, care este cea mai vie a noastră dorință, nu se poate dobîndi de cât printr-o liniștită petrecere.

Povățuim dar pe toți și poruncim ca, la întâmplare de a se arăta

în mijlocul vostru asemenea ômenî numai de cât să'i prindeşi şi să' aduceţi la cârmuirea judeţului, precum şi ori-ce hârtie s'ar împrăştia de dinşii, şi cu această veţi îndeplini o sfîntă datorie către ţeră şi către oblăduire».

În acelaş timp, în Bucureşti, se pregătia arestarea capilor mişcării; asemenea ordine se dedese spre a face arestări la Telega, la Ocnele mari, unde se lucrase pentru izbucnirea revoluţiei.

9 IUNIE LA ISLAZ.

Inceperea mişcării fiind otărîtă, Eliade şi Ştefan Golescu plecară tainic la Islaz, în ziua de 7 Iunie. Acolo veni şi maiorul Christian Tell, aflat la Giurgiu cu trupa ce comanda, şi în care se găsia şi praporgicul Grigore Serurie, cunoscutul mai târziu cetăţen al Bucureştilor.

La Islaz, se mai afla căpitanul Pleşoianu cu compania sa, iniţiat şi călduros părtinitor al mişcării.

Sosiţi la Islaz, în ziua de 8 Iunie, delegaţii comitetului revoluţionar se ocupară a pregăti mişcarea; sfatul lor, preoţi, poporul sătén şi locuitorii fără osebire, îl primesc cu bucurie; Pleşoianu trimite preotului Şapcă pe care-l iniţiase, o scrisore mai dinnainte otărâtă: «*Vino cu crucea şi evanghelia, spre a cununa mirésa*» ceea ce însemna: a bine cuvînta mişcarea.

Preotul sosi şi a doua zi, Mercuri la 9 Iunie dimineţa, se săvârşesce de preotul Şapcă, însoţit de alţi doi preoţi, slujba religioasă pentru bine-cuvîntarea mişcării şi a stindardelor ei, în mijlocul delegaţilor comitetului revoluţionar, al armatei şi sătenilor din împrejurimi.

Se, citeşte proclamaţia, pe care o publicăm mai jos şi toţi jură pe evanghelie şi pe Constituţiunea coprinsă în proclamaţiune.

Să proclamă apoi un guvern provisoriu compus din:

Preotul Şapcă
Stefan Golescu
Chr. Tell
G. Magheru
N. Pleşoianu
I. Eliad.

Zarul era aruncat; cel d'întăiu pas se făcuse; atîrna acum de națiune ca să-și croiască o sortă mai bună, susținînd revoluțiunea din toate puterile și cu toate ale ei mijloce și... o susținu.

Iacă acea proclamație:

* 11.5.18

ÎN NUMELE POPORULUI ROMÂN

«Dumnezeu e Domnul și s'a arătat nouă; bine este cuvîntat cel ce vine întru numele Domnului.»

Respect către Proprietate—Respect către persoane.

Fraților Români,

Timpul mîntuirii noastre a venit; poporul Român se deșteptă la glasul trâmbiței îngerului mîntuirii, și își cunoște dreptul său de Suveran. Pace vouă! pentru că vi se vestesce libertate vouă.

Poporul Român se scôlă, se armăză, și nu spre a se lupta o clasă asupra alteia, nu spre a rumpe legăturile sale de relații din afară, ci ca să ție în frâu și în respect pe voitorii de rău al fericirii publice. Strigarea Românilor e strigare de pace, strigare de înfrățire. La această mare faptă a mîntuirii, tot Românul are dreptul de a fi chemat, nimeni nu este scos afară; tot Românul e un atom al întregii suveranități a Poporului: sătén, me-seriaș, neguțător, preot, soldat, student, boer, Domn, e fiu al Patriei și după sfînta noastră credință e și mai mult, e fiu al lui Dumnezeu. Toți avem același nume de Român. Acesta ne înfrățeste și face să înceteze toate interesele. să se stingă toate urele. Pace dar vouă! Libertate vouă!

Scularea acesta e pentru binele, pentru fericirea tuturor stărilor societății, fără paguba vre-uneia, fără paguba însuși a nici unei persoane. Nu se cuvine a perde cei mai mulți pentru cei mai puțini, căci este nedrept; nu se cuvine iară a perde cei mai puțini pentru cei mai mulți, căci este silnic.

Poporul român, în cât către cele din afară, nu supără pe nimeni, respectă toate puterile și cere a respecta și ele drepturile lui stipulate prin tractaturile lui Mircea și Vlad V, recunoscute de toate tractatele încheiate apoi între I. Pórtă și Rusia, și protestă asupra orî-cărei fapte ce s'a făcut împotriva acestor tractate. Poporul român voesce cu o voință tare a-și păstra neatîrnarea administrației sale, neatîrnarea legiurii sale, dreptul său

suveran în cele din năuntru, și rămâne în aceleași legături și mai strinse prin luminele véculei cu I. Pórtă. Acéstă voință e legală, e pe credința tractatelor și nu e în paguba nimului.

Poporul român lepădă un Regulament care este în potriva drepturilor sale legislative și în potriva tractatelor ce-l recunosc autonómia. Acéstă lepădare este însuși în folosul Înaltei Porți ce va fi arbitrá dimpreună cu Franța, Germania și Englitera, cărora Românil le reclamă judecată și ajutor la orî ce asuprire ce li s'ar face.

Poporul român decretă și hotăresce responsabilitatea ministrilor și cu un cuvînt a tutulor funcționarilor publici; și fiind-că ne-responsabilitatea nu este drept al nimănuî, nici de moștenire, nici de învoire, prin urmare nimeni nu perde nimic și hotărîrea poporului e sfîntă.

Poporul român voiesce o Patrie tare, unită în dragoste, compusă de frați, iar nu de vrăjmași, prin urmare decretă, după vechile sale datine aceleași drepturi civile și politice pentru tot Românul.

Cine nu voiesce acéstă e vrăjmaș al fericirei publice, e un alt Kain ucigător de frate în sînul mamei noastre Patrii.

Poporul român va să dea dreptate și dreptatea e a lui Dumnezeu. Dreptatea nu suferă a purta numai săracii sarcinele țării și bogații să fie scutiți. Prin urmare decretă contribuție generală după venitul fie-căruî. Acéstă înăvușește Patria și o Patrie avută e în folosul tutulor și prin urmare în paguba nimănuî. Acéstă chiamă pe toți la aceleași drepturi și datorii într'o Patrie dréptă, înfloritóre și care cu tot dreptul nu va mai putea suferi control străin.

Poporul român dă înapoi la tóte stările, dreptul cel vechiú de a avea reprezentanți în generala adunare; decretă de adî înainte alegerea largă, liberă, dréptă, unde tot Românul are dreptul de a fi chemat și unde numai capacitatea, purtarea, virtuțile și încrederea publică să-l dea dreptul de a fi ales. Acéstă pe cei buni, pe cei drepți nu-i păgubesc întru nimic, și Românil au fost tot-deauna buni. O sciú străiniî, și o seie proverbul cel vechiú: «bună țară, rea tocmélă.» Acéstă decretare nu e în paguba nimenuî, va să schimbe numai tocméla.

Poporul român decretă tipar liber, cuvîntare liberă, adunări libere spre a vorbi, a scrie cele de folos, spre a arăta adevărul. Adevărul, ideile, cunoscînțele vin de la Dumnezeu, în folosul general al ómenilor, ca sórele, ca aerul, ca apa, și prin urmare sunt proprietate universală; și dacă se cuvine a fi respectată însuși proprietatea particulară, cu atâta mai virtos este sacră și neatinsă proprietatea universală. A îneca adevărul, a stinge luminele, a împedeca folósele, prin împedecarea tiparului, este o vîndare către Patrie, o apostasie către Dumnezeu. Libertatea tiparului nu póte păgubi pe nimeni de cât pe fiî în tunerecului.

Poporul român voiesce pace, voiesce tãrie, voiesce garanția averilor sale materiale, morale și politice; decretă dar gvardie națională în care tot Românul se nasce al ei soldat, tot Românul

e un gvardian al fericirii publice, un garant al libertăților publice. — Acesta nu păgubește pe nimeni de cât pe conspiratorii asupra drepturilor Patriei.

Poporul român chiamă toate stările la fericire, recunoște facerile de bine ale comerțului, știe că sufletul lui este creditul, care nici o dată n'a vrut să i-l înlesnască sistema trecută. Decretă dar o bancă națională, însă cu fonduri naționale.

Poporul român, în generositatea și evlavia sa se închină locurilor sfinte și va trimite de acum înainte la sfântul Mormint și la alte aședăminte religioase unt-de-lemn, tămâie, făclii și însuși bani spre ținerea de școle, de preoți, spre lauda lui Dumnezeu; și tot spre adevărata laudă a celui ce s'a restignit spre desrobirea celor săraci, decretă ca prisosul veniturilor mănăstiresci să fie al țării spre desrobirea și ajutorul celor săraci și reclamă moșiile mănăstirilor închinat a le scote de sub orice mănecătorie. Poporul român dă lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu și ia de la farisei ceea ce nu este al fariseilor ca să dea săracului care e fratele Domnului. Acesta nu e în paguba Românilor, ci spre mîntuirea lor și lauda sfintelor locuri.

Poporul român împarte dreptatea de o potrivă la toți, și dreptatea o dă pentru toți și mai virtos pentru cei săraci. Săracii, sătenii, plugarii, hrănitorii orașelor, fii Patriei cei adevărați ce au fost defăimați atât în delung cu numele glorios de Român, ce au purtat toate greutățile țării prin munca lor de atâtea vécuri au lucrat moșiile și le au îmbunătățit, au hrănit pe strămoșii proprietarilor, pe moșii lor, pe părinții lor, pe acești proprietari însuși și au drept înaintea generosității proprietarilor, înaintea dreptății patriei, își cer o părticică de pămînt indestul pentru hrana familiei și vitelor sale, părticică rescumpărată de atâtea vécuri cu sudorile lor. Ei o cer și Patria le-o dă; și Patria iară ca o mamă bună și dreptă va despăgubi pe fie-care proprietar de mica părticică ce o va da săracului ce nu are pămîntul său, după strigarea dreptății, după glasul Evangheliei, după inima cea frumousă a Românilor, în care au aflat parte străinii în tot-d'a-una, necum frații lor, hrănitorii lor, țaria lor cea adevărată. Claca dar și acea infamă iobăgie se desființează; lucrarea la lucru drumurilor se desființează; sătenul fără pămînt se face proprietar și țarie neînvinsă celor mai avuți în folosul tuturilor și în paguba nimănui, vistieria va despăgubi pe toți.

Poporul român, după vechile sale drepturi, voesce ca Domnul în care este personificată suveranitatea acestui popor, să fie tare prin dragostea publică, drept, luminat, voitor de bine patriei, bărbat întreg; și ca să-l pôtă afla la alegere ast-fel, decretă după vechile sale drepturi, a-l căuta în toate stările societății, în totă nația, iar nu într'un număr mărginit de ómeni. Domnia nu e drept de moștenire a nici unei familii, domnia este a Patriei. Ea o dă celui ce va socoti de cuviință dintre fii săi. O asemenea alegere strînge și mai mult legăturile noastre cu I. Pörtă,

pentru că per puținele persoane ce se pot influența în paguba l. Porți și a poporului român.

Puterea suverană purcede de la Dumnezeu și în totă țara se află unde va. În țara Română este în poporul român ce are dreptul de a numi pe capul cel mai înalt al Patriei. Prin urmare, poporul având dreptul suveran poate revesti cu dînsul pe orîcine va socoti de cuviință și pe câți ani i-se va părea că-l este mai de folos. Așa dar, decretă ca Domnia să se dea celui ales numai pe cinci ani, spre a se tăia rivalitățile și urele îndestulate, și spre a pune o emulație între cetățeni a fi buni, întregi și folositori Patriei ca să tragă încrederea publică.

Poporul român lepădă de la sine ori-ce titlu ce i s'a introdus prin corupție de la străini în potrive vechilor sale datine. Domnul este ales unul dintre cetățeni și după domnie rămâne iară cetățen, fiu al Patriei. Domnul nici nu a fost, nici nu este prinț; domn e tot cetățenul, domn e și capul țarei. Asta e titlul cunoscut de toți Români. Vorba de prinț e cunoscută numai de cei ce știu din limbele Europei. Vorbele de Prea Înălțat, prea luminat sunt nisce traducții din limbajul fanarioților iubitori de titluri.

La multe trebuințe ce are Patria acum pentru despăgubire și atâtea cheltueli spre înaintarea Patriei, Poporul român nu mai poate da Domnului o listă civilă atât de mare, și mai virtos că, și fără acésta, vede că este de neapărată nevoie ca Domnul să dea exemplu mai întâiu de simplitate și de viață cumpetată.

Vorbele: Nobil, Nobilitate, sunt necunoscute între poporul român. Fapta asemenea e și mai necunoscută; căci nimic n'a fost de moștenire în țara acésta, nici rang, nici titluri, de cât proprietatea și numele familiei. Poporul român decretă dar deslințarea tuturor rangurilor titulare ce nu au funcții și a căror nume nu aduc aminte de cât nisce timp de barbarie și de servilitate.

Poporul, protestând asupra măsurilor arbitrare și nelegiuite de a se pune o taxă la învățatură, de la care săracul, orfanul, fiul văduvei e scos afară; protestând asupra relei cugetări de a degrada și a ucide naționalitatea prin scóterea limbei naționale din școle, decretă o învățatură pentru toți egală, progresivă, integrală, pe cât va fi cu putință după facultățile fie-căruia și fără nici o plată; decretă în Bucuresci o școlă politehnică, câte o universitate în Bucuresci și Craiova și câte liceu cum și pensionate pentru amîndouă sexele; câte un liceu asemenea și un pensionat în fie-care județ; câte o școlă normală în fie-care plasă și câte o școlă începătoare bine întocmită în fie-care sat. Decretă științele ca și până acum în limba Patriei și cultura și înflorirea acestei limbe, după natură și după origina ei, cu literele sale, atât în cărțile profane, cât și în cele sacre, cum și introducerea literelor în toate cancelariile.

Despre acest capitol al învățaturei, guvernul va fi dator sub a sa răspundere a pune cea mai activă stăruință, spre a se înființa aședămintele de educație publică; și precum nu se poate

lăsa nici un creștin a se nasce și a muri nebotezat, asemenea nici un fiu de cetățen din câți se află aji în vîrstă de doi-spredece ani și câți se vor nasce de acum înainte, să nu rămăie neîmpărtășit de învățătură; căci pe dînsa se întemeiază viitorul țerii și punerea în lucrare cum și garanția cea adevărată a aședemînturilor Patriei.

Poporul român lepădă de pe sine neomenia și rușinea de a ține rob și declară libertatea Țiganilor celor particulari. Cel ce aji suferit până acum rușinea păcatului de a avea rob sunt iertați de poporul român; iar Patria, ca o mumă bună, din vistieria sa, va despăgubi pe ori-cine va reclama că aji avut pagubă din acestă faptă creștinăscă.

Poporul, decretând o dată drepturile civile și politice ce le-a avut în to-tă auna tot cetățenul, declară că tot Românul e liber, tot Românul e nobil, tot Românul e un domn. Prin urmare, de aji înainte desființeză ori-ce pedepsă cu bătaia și rumpe în obrazul gîzilor ori-ce biciu și ori-ce vargă ce degradă demnitatea cetățenului. Bătaia dar se ardică de la ori-ce dregătorie și cu atăta mai virtos din rîndurile soldaților.

Poporul român, de și nu cunósce ființa pedepsei cu mórte, însă pentru că adesea prin judecătoriale criminale, judecători de sistema cea veche aji cutezat a da atără nisce sentințe de mórte, fără să fi putut a se pune în lucrare, Poporul decretă desființarea cu totul a pedepsei cu mórtea, atăt în lucrare cât și în sentințe.

Poporul român vedënd întrerumperile sale de relații cu În. Pórtă, mai virtos de la 1828 încóce, vedënd că reprezentantul său la Constantinopole e un străin, reclamă a-și avea relațiile de-adreptul cu În. Pórtă și reprezentant al său la Constantinopole însuși dintre Români.

Pe scurt, Poporul român, recapitulând, decretă:

1. Indipendința sa administrativă și legislativă pe temeiul tratatelor lui Mircea și Vlad V, și neamestec al nici unei puteri din afară în cele din întru ale sale.

2. Egalitatea drepturilor politice.

3. Contribuție generală.

4. Adonanță generală compusă de reprezentanți ai tuturilor stărilor societății.

5. Domnul responsabil ales pe câte cinci ani și căutat în toate stările societății.

6. Imputinarea listei civile—ardicarea de ori-ce mijloc de corupere.

7. Responsabilitatea ministrilor și a tuturilor funcționarilor în funcția ce ocupă.

8. Libertatea absolută a tiparului.

9. Ori-ce recompensă să vie de la Patrie, prin reprezentanții săi, iar nu de la Domn.

10. Dreptul fie-căruia județ de a-și alege dregătorii săi, drept care purcede din dreptul poporului întreg de a-și alege Domnul.

11. Gvardie națională;
12. Emancipația mănăstirilor închinată;
13. Emancipația clăcașilor ce se fac proprietari prin despăgubire.
14. Desrobirea ȝiganilor prin despăgubire.
15. Representant al țării la Constantinopole dintre Români.
16. Instrucție egală și întrégă pentru tot Românul de amândouă sexele.
17. Desființarea rangurilor titulare ce nu au funcții.
18. Desființarea pedepsei degradătoare cu bătaia.
19. Desființarea atât în faptă cât și în vorbă a pedepsei cu mörtea.
20. Aședeminte penitenciare unde să se spele cei criminali de păcatele lor și să iasă îmbunătățiți.
21. Emancipația Israelitiilor și drepturi politice pentru ori-ce compatrioți de altă credință.

22. Convocare îndată a unei adunanțe generale estraordinare constituante alese, spre a reprezenta toate interesele său meseriile nației, care va fi datore a face Constituția țării, pe temeiul acestor 21 articole, decretate de Poporul român.

Acastă adunanță va lăsa în moștenire viitorimei, Constituția acesta, și va fi datore încă a o încheia printr'o legiuire, prin care neapărat la fie-care 15 ani, din dreptul său să și alégă poporul deputați extra-ordinari cari, venind în adunanță extra-ordinară să introducă reformele cerute de spiritul epocii. Cu acesta se împedică d'acum înainte vrednica de plâns nevoie de a se cere reforme cu mâna armată, și vor fi feriți copiii și strănepoții noștri de necesitatea în care s'a aflat astă-dzi poporul român.

Aceste decretări vin din glasul general al țării; sunt drepturi vechi ale ei, sunt după legi, sunt după tractate. I. Pörtă, atât în generositatea cât și în interesul său le primește. Rolul Rusiei este de a ne asigura drepturile când ar fi călcate din afară și mai virtos când voim a ne reîntregi într'nsele. Când ea ni se va împotrivi, va dovedi lumii întregi că a avut gând rău asupra noastră și asupra Turciei. Arhipăstorul țării le va bine-cuvînta, dacă este păstor după legea lui Christos; va suscrie decretul acesta în capul tutulor de va voi să ne mai păstorască și de va fi pătruns de duhul Evangheliei.—Domnul țării nu pöte sta contra, pentru că este alesul ei, și nu pöte împedica această faptă fără a-și trage numele de trădător al țării și rebel către I. Pörtă.

Boierii n'au nici un cuvînt a nu primi pentru că nu perd nimic și mai virtos că prin învoirea lor vor da lumii o dovadă de frumosul suflet ce caracterisă tot-d'auna pe cei mai mari ai țării. Strămoșii noștri ne-au asigurat cu sângele lor o Patrie. Misiunea boierilor este a statornici dreptatea cerului, dreptatea evangheliei într'insa; misiunea lor de astă-dzi are și mai mare preț înaintea lui Dumnezeu.

Negutătorii, meseriașii, sătenii bine-cuvîntă decretatele acestea; le reclamă, le cer, de și n'au avut până acum glas, le-au cerut

cu ochii, cu mâinile, cu toate mișcările, fără a scote o vorbă după cum cere mutul ars de sete, apa, după cum cere cel astupat, cel înecat, aerul.

Frați Români! Soldați cari sunteți fiii și frații noștri, preveghiați a ține buna orînduială, pentru că datoria voastră acésta este. Nu ascultați însă când voitorii noștri și ai voștri de rău vă vor porunci a da în frații voștri și a vă întina mâinele în cei ce se scólă pentru binele vostru și al părinților voștri. Punerile la cale, legiurile cele noui ale Poporului român vă înalță la trépta de om, desființéază vergele de pe spatele vóstre cu cari erați socotiți în starea vitelor; vă înalță la trépta de a putea și voi a vă face ofițeri, când veți merita; și ușuréază, daú drepturi părinților și fraților voștri. Când veți lăsa pușca din mână, de adî înainte vă așteptă o Patrie, iar nu claca și biciul dorobanțului. Cei ce vă vor da porunci a face foc asupra fraților voștri, însemnați-i, că aceia nu sunt români, sau de vor fi, sunt vinduți și vă vind și pe voi ca să mergeți a împlea șanțurile cu trupurile vóstre, bătându-vé împotriva voitorilor de bine ai omenirii!

Ofițeri români! Camarađii voștri din Europa v'aú dat exemplul. Europa luminată e cu ochii deschiși asupra voastră. A-ți incins săbiile spre a ține buna orînduială și a vă lupta asupra vrăjmașilor Patriei. Țineți buna orînduială, și voi pricepeți mai bine de cât soldații voștri, și cunósceți pe adevérații vrăjmași ai Patriei. Scóteți săbiile, faceți-le să lucéscă înaintea sórelui dreptății și al libertății Patriei. Iată calea cea mai glorióasă în analele Patriei vi se deschide vouă. Fericiti-vé că v'ați aflat în capul camarađilor voștri în acéstă ȕi mare, ce a venit de la Dumnezeu și care intrând în eternitate, se va înfățișa iar înaintea lui Dumnezeu cu misiunea sa împlinită și cu fruntea încoronată de numele vóstre ca de niște stele de mîntuire a Poporului român. Iar dacă capiți voștri vă vor comanda asupra fraților voștri, n'a-veți să ascultați de cât glasul Poporului Suveran.; frângeți-vé săbiile înaintea orî-cărei comande vársătóre de sînge. Niște asemenea comandantî vor fi însuflați de duhul lui Satan. Și el asemenea a fost un căpitan în cetele cerești și ingerii păcii și ai dragostiî îi smulseră aripele. Smulgeți și voi asemenea spatele din umerii orî-cărui căpitan trădător, ce va comanda să se verse cea mai mică picătură de sînge.

Cuvioși Egumeni, protopopi, preoți, voi împliniți locul Apostolilor, și astăzi se proclamă niște legi pe temeiul Evangheliei. Este sarcina voastră, datoria voastră a eși cu crucea în mână și a pecetlui cu dînsa tunurile și țevile purtátóre de mórte. Christos a înviat și s'a doborât mórtea și robia. Voi trebuie să spuneți lumii că este Antichrist tot omul, ce face mórte asupra fratelui său, tot omul ce mai voesce robia, tot omul ce n'are milă de sérac, de văduvă și de orfan. Luați vestmintele vóstre, armați-vé cu crucea și cântați psalmul 108 împotriva orî-carui vîndător al Patriei

Boieri, voi ați fost generoși cu străinii, i-ați primit, i-ați hrănit, ia-ți avuții, ia-ți chemat a se împărtași de drepturile noastre și nu veți fi voitori de rău pămîntenilor fraților noștri, nu veți face rușine Patriei în străinătate; nu veți suferi a se pune o pată pe numele vostru; nu veți lăsa un blestem peste copiii voștri, nu-i veți osîndi a se rușina de numele ce le veți lăsa în moștenire. Dați din frumosul vostru suflet lericirea fraților voștri, fără paguba voastră, căci Dumnezeu vă va da însutit și aședă-mintele cele noui și drepte peste curând vor înzeci veniturile voștre. Cu toți întindeți mîna a închea toate clasele societății într'un singur corp pe care să-l putem numi fără rușine **NAȚIE**.

Cetățeni în general! Preoți, Boieri, Ostași, Neguțători, Mese-riași, de ori-ce treptă, de ori-ce nație, de ori-ce religie, ce vă aflați în capitală și prin orașe, Greci, Sîrbi, Bulgari, Germani, Armeni, Israeliți, armați-vă spre a ține buna orînduială și a ajuta la fapta cea mare. Patria este a noastră și a voastră. Vouă vă place a ședea într'însa și ea vă primesce. Sistema cea veche nu va chemat și pe voi la masa de obști. De ați înainte o masă avem cu toți; un ospet de frăție ni se întinde; aceleași drepturi vom avea cu toți.

Și voi, o bine-cuvîntați săteni, frați ai lui Christos; munca noastră, pâinea și vinul se prelac în trupul și în sângele Domnu-lui; voi sunteți fiul cerului, fiul păcii și al tăriei; voi sunteți hră-nitorii noștri; voi ați plîns și vă veți bucura, voi ați însătoșat de dreptate și vă veți răcori; pe voi v'a fericit Mîntuitorul lumii. Fericiti sunteți și în lumea acosta și în cea-altă. Stați dar la locul vostru că ziua a venit; cătați-vă de câmpurile voștre ce vi le dăruiește astă-zi Patria, care rid înaintea voastră și vă chiamă la lericire. Iar pentru că duhul răului, Satana, pôte să mai aște-ore-care vrăjmași ce vă pismuesc mîntuirea și fericirea, trimeteți din fie-care sat câte un preot cuvios și câte trei inși imputerniciți a vă cere dreptatea ce vi se cuvine. Dreptatea v'o dă totă lumea cu mîini pline și cu lacrămile în ochi. Iar preoții vor citi blestemele sfințului Vasile spre a goni duhul răului din țară.

Măria Ta, Domnule ales al Țerei!

Plînge poporul român cu durere că te pomenesce în urma tuturilor și este la M. T. să te puț în cap. Patria te-a ales, te-a avut fiul ei cel mai scump; guvernarea ți a fost problematică: te-ai arătat în ochii Patriei și al lumii ca fiul risipitor din Evan-ghelie. Vino înapoi și va pune Patria inel în drepta ta și va înjunghia vițelul cel gras. Noi nu-ți cerem cuvînt, pentru că ești fratele nostru, ești român. Cuvîntul îl vei da înaintea conștiinței M. Tale, înaintea lui Dumnezeu. Nu scim dacă câte ai făcut le-ai făcut de bună voie, ori silit. Acum e timpul să arăți lumii că ai fost și esci român: acum e timpul să faci să se spele cele trecute, și să nu lași fiilor un nume vestejit. Patria te reclamă de fiu, ea își rumpe vestmintele, își bate peptul și alérgă și într-o parte și într-alta cerënd să nu péră nici unul din fii săi, să nu se verse nici o picătură de sânge de român. Patria uită

tot: fii dar al ei, după cum ea voesce să te aibă în cap la această mare faptă. Fă o pagină frumoasă istoriei române. Nu-ți face copii! a se rușina în sinul Franței de tatăl lor; nu lăsa țara fără cap în asemenea împregiurări în prada intrigelor ce ar putea aduce anarhie, căci atunci, vai nouă! și de trei ori vai M. Tale.

Frații Români! Nu vă temeți de nici o putere nepravilnică de din afară, căci s'au dus timpul silei și al dreptului celui mai tare. Țineți numai buna orânduială în întru. Intrarmați-vă în gvarde națională spre asigurarea drepturilor voastre și spre a forma cruciata înfrățirii claselor în întru, cum și a face parte în cruciata înfrățirii națiilor în afară. Adunați-vă cu toții sub stégurile Patriei. Cele trei culori naționale vă sunt curcubeul speranțelor. Crucea ce e d'asupra lor va aduce aminte Rusiei că e creștină. Crucea se va pune pe hotarul nostru, și Rusul nu va calca în țara noastră fără să calce mai întâiu crucea la care se închină. De nu se va sfii de semnul acesta, vom trimite înainte-I nu armele ce nu le avem, ci preoții noștri, bătrânii noștri, mumele noastre, pruncii noștri, cari însoțiți de îngerul Domnului ce pădesece pe cei ce se scoldă în numele lui, vor țipa și se va auzi până la marginile pământului că Românii nu le-au luat nimic, că ei nu-I vor în țara lor. Vor pune preoții evanghelia pe care se întemeiază legile noastre, o vor pune în calea lor ca să calce pe dânsa și să vie să robască un popor ce tot d'auna i-a fost voitor de bine, făcător de bine în resbóiele lui. Rusia până acum s'a ȝis că este chezașe a drepturilor noastre. Noi, în strigarea noastră, nu cerem de cât drepturile noastre și protestăm mai dinainte la L. Pórtă, la Franța, Germania și Engli-tera asupra orî-cărîi invazii în pământul nostru, ce ne va pismui fericirea și ne va cutropi independența noastră din întru.

Apoi poporul român declară astăȝi, în fața lui Dumnezeu și a ómenilor, că, dacă proclamația sa se vede pretutindenî insuflată de spiritul păcei, dacă ei nu vorbesc într'un ton amenințator și se țin pe drumul legilor și al tractatelor, această învedereză caracterul lor cel pravilnic și sufletul lor ce de o potrivă adórá libertatea și a lor și a altor națîi, ce vóind a se reîntregi în drepturile lor, scie a respecta pe ale altor națîi. Acesta îi face a vorbi ast-fel, iar nu frica: Căci sunt o nație mai mult de 8 milioane suflete și, la orî-ce invadie din afară ce le va amenința libertățile, fie-care va sci a-șî apăra vetrele, și străinul, în cele după urmă, la orî-ce nenorocire va putea co-tropi numai pământul, dacă va dormi Dumnezeu, iar nu și ómenii. Nici un Român nu va mai trăi după mórtea independenței Patriei Sale.

Frații Români! respectați proprietatea și persónele, adunați-vă cât de mulți, armați-vă cu toții, însă imitați pe frații voștri Transilvanî. Vedeți cum se adunară atâtea miriade fără să se facă cea mai mică larmă, cea mai mică neorânduială. N'aveți nici o temere de cât temerea de Dumnezeu și atunci vóe cu adevă-

rat vi se va cuveni a striga fără rușine : «Că cu noi este Dumne-deu !»

Cu noi este Dumnezeu, fraților, în numele lui sculați-vă și îngerul răsbunării dumnezeesci va stinge pe tot vrăjmașul și va doborî și cal și călăreț, carele și armele lui vor fi răsipite ca pulberea și planurile lui împrăștiate ca fumul. ✕

La arme Români ! la armele mântuirii ✕

Poporul plângea lacrimile bucuriei și mulțumia D-zeirei că-i dedese mântuirea.

Scirea mișcării se respândi repede și fu primită pretutindeni cu mulțumire, cu entusiasm chiar.

Poporul sâten, în bucuria lui, făcu și cântecul :

Să trăiască popa Șapeă.

C'a scăpat țara de clacă.

Guvernul provisoriu, numi prefect la Teleorman pe profesorul Constantinescu și cu oștirea ce-l înconjura și cu poporul, porni spre Caracal, după ce puse în cunoștință pe Magheru despre cele întâmplate și adresă Domnitorului Bibescu o scrisoare în care-i cerea să primescă Constituțiunea și să se pună în fruntea poporului.

Pe drum, țeranii îl întâmpinau și-l bine-cuvîntau, pe drum fu întâmpinat și de Magheru, care de și ocârmuitor al județului Romanai, făcea parte din mișcare și fusese proclamat la Islaz membru al guvernului.

9 și 10 Iunie la București

În aceeași zi, la 9 Iunie, mișcarea trebuia să izbucnescă și în București la Prahova și la Vâlcea. Scirile de la Islaz însă sosise comitetului târziu, așa în cât pregătiri nu se putură face la București de cât pentru noaptea de 9 spre 10 Iunie.

Guvernul însă, presimțind, luă măsuri spre a împedeca mișcarea și a o sugruma, chiar nainte d'a se produce.

«Bate-voi păstorul și se vor risipi oiele» zisu-și-a Bibescu, și într'adevăr o listă, scrisă chiar de mâna Bibescuului, însemnă poliției persoanele ce trebuiau a fi arestate. Pe acea listă se afla numele lui Stefan, Nicolae și Alecu Golescu, Eliade, Rosetti, Gr. Grădișteanu, Bălcescu, Brătianu, Ioan Voinescu și alții. Poliția se asvîrli asupra capilor mișcării :

St. Golesecu, Eliade și Bălcescu nu se afla în București, deci nu puteau fi arestați; poliția arestă dar și duse la cazarmă pe C. A. Rosetti și arestă la agia pe maiorul Voinescu II, pe Teologu și alții.

N. Golesecu și I. Brătianu scăpară, cel dintâi ascunzându-se la consulul engles, Colhoum, iar Ion Brătianu, pe care consulul nu voi să-l primescă, nu scăpă de cât rădându-și barba și mustățile și punând ochelari albaștri; Gr. Grădișteanu să ascunse într'o gropă de nisip de la Sf. Stefan.

Se făcură multe arestări, căci inițiații — în urma măsurii luate ca mișcarea să izbucnescă la ora 3 dim., la 9 spre 10 Iunie, se afla adunați la locurile destinate, așteptând semnalul. Din cauza arestărilor făcute, semnalul însă nu se dete, și cei adunați cădură cu mulțimea în mâinile poliției.

«Comisiile, agia și casarma gem de criminalii prinși, dice Aaron Florian, într'o scrisore cu data de 10 Iunie, adresată lui G. Bariț (1).

Ast-fel, pentru moment, mișcarea fu zădărnicită.

Domnitorul, teatral ca tot-dé-una, crezând că a înăbușit revoluțiunea și voind să-și arate bucuria și să sfideze, eși la preumblare, în trăsură deschisă, împreună cu Vilara.

Trei tineri, Gr. Pereț, D. Crețulescu și Al. Paleologu (2), trag asupra Domnului la șosea și din norocire nu'l lovesc, iar în urmă fug înainte spre Ploiești.

Atentatul acesta nu pôte fi imputat de cât persónelor ce l'aș săvîrșit; el nu e în nici-o legătură cu revoluțiunea și cu faptele ei, căci sciut este că revoluțiunea vroia nu peirea, ci îndreptarea Domnului pe calea intereselor națiunei.

Bibescu credea că triumfa, că era stăpân pe situațiune și voind să exploateze atentatul contra revoluțiunii, se duse la casarmă în dimineța de 11, adună pe ofițeri, le arătă epoletul găurit de glonț, vorbi despre atentat și despre revoluțiune, înfățișând'o ca îndreptată în contra patriei și cerându-le să-i jure din nou credință. Unii abia jurară; alții respuuseră că sunt gata să móră în contra vrășmașilor țerii; dar că în potrive fraților lor nu vor ridica arma.

(1) La Academia. Coresp. Bariț, vol. I.

(2) În Notițele de la I. Brătianu se găsec numele Paleologu, I. Bălăceanu și Gr. Polizu (Crețulescu?).

Aceste vorbe le spuse maiorul Polizu în numele tuturilor (1).

Acésta impresionă adânc și descurajă pe Bibescu.

Revoluționarii, de și decimați prin numeroase arestări făcute, nu se descurajaseră; ei îndrăzniră a se întruni din nou, de astă dată la Axente Sever (Notițele de la I. Brătianu) și combinară ultimele măsuri de luat pentru ziua de 11 Iunie, pe care o hotărîră pentru izbucnirea revoluției.

11 IUNIE LA BUCUREȘTI

Vineri, în ziua de 11 Iunie, la ora 4d. a., — ora otărită — se dăde semnalul. Clopotul Mitropoliei, prin îngrijirea revoluționarilor, fu sunat așa cum se convenise, și numai de cât clopotele celor-alte biserici răspunseră.

Poporațiunea, auzind semnalul mântuirii, fu în picior și porni spre locurile alese pentru adunare.

În acelaș timp, iuncărul Magheru, însoțit de alți patru tineri, ajunsese în strada Lipscani, se sui pe o scară — alții spun pe o masă — ce se afla nu din întâmplare înaintea magazinului de lipscănie al lui Dumitru Danielopolu (2) și începu a citi proclamațiunea.

Comercianții din Lipscani — toți inițiați — închiseră repede prăvăliile și măriră grupul celor ce ascultă citirea proclamației. Într-o clipă, gruparea deveni atât de numeroasă, în cât nu se mai putea auzi ceea ce se citea; dar toți nu încetau d'a aclama Constituțiunea.

Trăiască Patria! Trăiască Constituțiunea! fură strigătele ce eșiau din pepturile tuturilor și cari se repetau din grup în grup, prin Lipscani și prin alte strade.

Comercianții scoseră stindardele ce aveau pregătite și manifestanții porniră numeroși și compacți pe strada Șelari, pe lângă prăvălia lui Manole Popovici, astă-zi Becheanu, spre a merge la palat (2).

1). Vezi Not. I. Brătianu.

2). Acum acea casă transformată e ocupată de magazinul de mode la „Gustul Parisian”, str. Lipscani No. 13.

3). Palatul Bibescu se afla pe locul, acum viran, din strada Bibescu-Vodă, în fața stradei ce urcă la Cameră.

Tot atunci, mai jos, spre biserica Sf. George, la răspintie, Catina, autorul marșului revoluțiunii, citi aceeași proclamațiune și porni cu mulțimea adunată iarăși spre palat.

N. Golescu, mi se afirmă, veni în fruntea mulțimei, care sosia spre palat, din spre podul Mogoșoiei. (1)

De pe alte strade vecine cu palatul Bibescu veniaū asemenea grupuri cu stindarde, și din ce în ce mai numeroase.

În acelaș timp, la barierele orașului sosea mulțime de săteni cu stindardul tricolor în frunte, cu proclamația în mână și strigând: *dreptate! dreptate!*. Ei erau fără arme și fără nimic; numai cu merinde în traistă.

Se îmbrățișează cu orășenii câți le eșiră înainte și unindu-și glasurile strigaū cu toții: *dreptate!* înaintând mereū spre palat.

Ajunși acolo, țeranii și orășenii, împreună cu tinerimea, strigaū: *Trăiască Constituția!*

Ast-fel, între 6 și 7 ore seara, mulțimea era atât de numerosă la palat, unde și intrase în curte și în jurul lui, în cât «din odăile palatului și până la casele Fălcoianului», cum spune un corespondent, martur ocular, nu mai putea cine-va să străbată.

Parcă să golise tot orașul, adaugă un alt corespondent.

Poporul cerea mereū ca Domnitorul să primescă și să subscrie Constituțiunea

Nicolae Golescu, în numele poporului, să presintă M. S. Domnului și-l supune Constituțiunea, rugându-l să-o subscrie și să contribue ast-fel la fericirea Patriei.

Poporul de afară, cu strigăte de mii de glasuri, cerea mereū Constituțiunea.

Vedând mulțimea și stăruința ei, Bibescu înțelese că nu putea face alt-ceva de cât să declare ca priimită Constituțiunea... și o subscrie.

Nicolae Golescu, mișcat de bucurie până în adîncul sufletului, eși în balcon, spuse poporului buna veste și-l rugă să se retragă.

Atunci I. Brătianu, străbătînd anevoios mulțimea, putuse ajunge până în palat. El se temu că Vodă înșela pe

(1) I. Brătianu (Notițe) afirmă că Golescu era deja la palat, când sosi mulțimea.

Golescu și intrând în palat, urmat de popor, ceru să vadă pe Măria Sa.

Ras cum era, adjutanții Domnitorului, boerii și cele-l'alte persoane ce se aflaū de față nu-l cunoscără și se încercară cu vorbe să-l oprască; dînsul însă le spuse că poporul vrea să vadă pe Vodă și nu să ducă până atunci.

De o dată, ușa se deschise, apăru Vodă și Brătianu îi spune că poporul nu se retrage până nu se va schimba ministeriul. Bibescu se așeză la masă, avînd pe Golescu de o parte, pe Brătianu de alta și scrise destituirea ministeriului, precum și formarea celui nou, din ómenii reformei.

La numele lui Magheru se bucură, căci îl socotea că e cu dînsul.

Cînd Brătianu propuse pentru prefectura poliției pe Rosetti, Bibescu întrebă: Care?

— Cel de la pușcărie, răspunse Brătianu, și Rosetti fu pus pe listă. (1).

Brătianu voise, și cele urmate îi deteră dreptate, ca Constituțiunea să fie nu numai subscrisă de Vodă, dar să aibă apărători și amici în guvern, spre a nu se mai putea reveni.

Ministerul se formă deci de Domn, în înțelegere cu N. Golescu și I. Brătianu, ast-fel:

N. Golescu, ministru din lăuntru.

St. Golescu, logofăt al dreptății.

I. Eliade, logofăt al credinței.

N. Bălcescu, secretar de stat.

Colonel Odobescu, șef al miliției.

G. Magheru, ministru de finance.

C. A. Rosetti, prefect de Poliție.

Golescu comunică poporului noul ministeriū al reformei și o bucurie unanimă cuprinse toate inimele.

Golescu fu purtat în triumf până acasă. Veselia se întinse în tot orașul, pe piețe erau muzice; clopotele bisericilor sunău și ele, ducînd departe ecoul bucuriei mulțimei; urări și îmbrățișări pretutindeni; numai era mare saū mic, ci toți frați, toți Români!

Nici în această esplosiune de bucuriă frenetică, poporul re

1) Aceste amănunte le-am extras din notițele aflate la Academie și care^o au fost culese de la Ión C. Brătianu.

cunoscător, cu a lui bună inimă, nu uită pe frații ce suferiau pentru el, și în grupe mari se îndreptă spre cazarmă, unde erau arestați capii mișcării, C. A. Rosetti, etc.

Uită însă poporul pe cine-va, uită, voi să uide pe cei care-i amărâseră viața prin ale lor privilegii și abusări de ele; îi uită și-i iertă: nici un fir de păr din capul vre-unuia; nici un cap de ață din averea cui-va, nu fu atinsă.

Prin acésta, revoluțiunea română se osebi fundamental și de cele dinaintea și de cele din urma ei de pe aiurea, și dete în vilégul lumii marele calități ale buneii, blândeii și civilisateii inimii a poporului român.

În mersul spre cazarmă, spre a libera pe arestați, poporul întâlnește pe căpitanul Mavrocordat care-l rugă a nu face nimic, până se va întorce dînsul de la palat, unde se ducea ca să cêră învoirea Domnitorului pentru liberarea arestaților. Poporul, cu minte ca tot-d'a-una, când e bine sfătuit, înțelese și așteptă.

Căpitanul se întorse curînd; arestații fură dați libertății și fraților lor, poporului, care-i primi cu urări calde, cu minime și cu brațe deschise. Poporul și miliția fraternisară.

Rosetti, pe care un ofițer îl încinse cu sabia sa, se sui pe o galerie și într'un discurs entusiast, exprimă bucuria pentru izbînda națiunii; el fu aclamat, scos pe brațe din cazarmă și cu toții se îndreptară spre agiă (prefectura poliției) unde se aflau arestați Teologu și alții.

Prisonierii poliției, arestații din ultimele zile, fură toți puși în libertate.

Ast-fel se petrecu ziua de 11 Iunie 1848, ziua de începere a renascerii naționale liberală, și democratice a României.

«Ziua de 11 Iunie 1848, ȳice Aaron Florian într'o scrisoare către Bariț (1), este o zi de la care începe o epocă nouă în analele țerii românesce. Deviza popoarelor civilisate: *libertate, egalitate, fraternitate* este și deviza Românilor de aici.

«Constituția proclamată ieri va fi un adevăr, și noi vom sci muri pentru dînsa. Trăiască România!»

Vădurm cum poporul triumfător uită pe ai lui apăsători, uită chiar pe marele vornic (ministru de interne) Vilara, uită pe Aga (prefectul poliției) Iancu Manu, și pe pro-

(1) *Academia Română. Corespond. Bariț, vol. I, pag. 218.*

slăvitul stâlp și chip leit al stăpânirei de atunci, pe căpitanul Costake Chihaia (chiorul cum i se dicea) care — cu biciul său cel cu șapte limbi, — îngrozise până aci pe toți și jumulise de bani pe orîcine, prin amenințarea biciului ce nu-i lipsia nici-o dată din mână, ca simbol al stăpânirei pe care o slugia.

Intr'adevăr, când Căpitan Costake poftă de bani avea — și avea pururea, — o vorbă era destul: «jupân cutare, dicea el în trecere negustorului, mă ar trebui 10, 20, 50 sau 100 rubiele, cât voia; viū în cutare și să le ia!»

Dis și făcut; bietul negustor alerga cu limba scósă pretutindenī; cumpăra rubiele (eraū de aur) le încerca la tîrziul să fie drepte și negăurite și la diua hotărîtă le ținea gata și le da omului stăpânirei, mulțumindu-i însă și lui și lui D-zeū că lacomul trufaș mulțumitu-s'a cu atît, de și, în a lui inimă, bietul negustor blestema cu foc și pe ómenī stăpânirei și ale lor fapte tâlhărescī.

Il uită și pe acesta poporul și pe capiī lui; ei însă nu se uită; cugetul lor chiar, le spunea cît de vinovați eraū și, precum Cain ucigașul, căuta al peșterilor întunerec, tot ast-fel ei fugiră din Capitală spre a să ascunde; Vilara și Iancu Manu, în a lor fugă, ajunseră la Giurgiu, unde însă mîncară o chelfănelă de la popor; dar autoritățile îi lăcură. scăpați și ei se ascunseră la Ienake Hurmuz, vameș atunci și comisionar de zachar al casei Zerlenidi, care-i ținu în podul casei și a doua și îi puse taīnic în cîte un butoi de zahăr, în locul căpăținelor, și cu luntriī, îi trecu la Rusciuk.

Fugiră asemenea mulți alți boierī, pe care-i păscea și-i gonia păcatul f. ptelor, fugiră, spre a pune depărtare între ei și popor, pe care nu-l credeaū să fie atît de iertător.

Guvernul provizoriu de la Islaz.

Guvernul provizoriu de la Islaz, după proclamarea lui, numi, cum am spus, prefect la Teleorman pe profesorul Constantinescu, și porni, cum se scie, spre Caracal, unde administrator era Magheru. Guvernul adresase orașului o proclamațiune.

La Caracal.

La Caracal, guvernul provizoriu fu primit de magistrat cu pâine și cu sare, în fruntea întregului oraș și a țăranilor din vecinătate.

Guvernul numi prefect pe Ión Arcescu și făcu următoarele înaintări în armată:

Maiorul Tell fu înălțat colonel.

Căpitanul Pleșoianu fu înălțat maior.

Serrurie și Zalic „ „ „ „ căpitanî.

A doua zi, la 12, guvernul provizoriu se îndreptă spre Craiova, capitala Olteniei. Magheru porni împreună cu dînșii, însoțit de 200 de dorobanți.

La Craiova.

La Craiova, cârmuitor era I. Bibescu, fratele Domnitorului. El luă toate măsurile spre a sparge lagărul revoluțiunii, trimițând ofițeri, cari se corupă armata ce se afla în lagărul reformei și cerând orășenilor Craioveni să se unescă cu stăpânirea în potrive revoluțiunii.

Apelul cârmuitorului nu găsi nici-un resunet în inima Craiovenilor; din contra, orășenii nu-și ascunseră desgustul pentru starea de lucruri existentă și aprobarea și simpatia, ce aveau pentru revoluțiune. Atunci ocârmuitorul ne mai putând face alt fel, fugi din oraș.

Asemenea se retrase și armata.

Un act oficial, găsit între manuscrisele lui N. Bălcescu, «Raportul comandirului polcului I» care se afla în Craiova, *dă amănunte asupra cauzelor retragerii trupelor și asupra simțimintelor ce arătasera Craiovenii către revoluțiune. Iacă acel act, până astăzi inedit:*

*Domnului polcovnic și cavaler Odobescu, îndeplinitorul datoriiilor de
șef al oștirii.*

Comandirul polcului No. 1.

RAPORT

De la plecarea d. polcovnic Garbaski din Craiova, până acuma, adică de la 8 Iunie, pentru care prin raport No. . . am avut cinste a supune cunoștința D-văstre, au pornit 2 curieri cu raporturi, cerând deslegare cum trebuie se urmez în potriua *rebelilor porniți din Caracal*. Vădând dar că nu primesc nici o deslegare, m'am vădut silit a mă trage din orașul Craiova cu totă comanda de oștire, aflată acolo, atunci însă când toate mijlocele le-am sleit, spre a mă împotrivi rebelilor; *căci orășenii nu numai că n'au gândit a fi în contra lor, ci încă ne-au amenințat a se uni cu dînșii și a fi în contra noastră*.

Acum însă, am luat știință că acei curieri au fost prinși de ômenii rebelilor (ce se numesc ômenii noului guvern, primit la 13 Iunie, Duminecă, de orășenii Craioveni) fiind împănate drumul obicnuit al Bucurescilor de asemenea ômeni; tragerea mea însă a fost după înțelegerea ce am avut cu d. maior Paznaski se ardica roatele al 2-lea, 3-lea și 8-lea, care peste două zile, adică Joi, urmază a ne împreuna negreșit toate aceste părți de oștire la satul Strehaiia, jud. Mehedinți. După această unire ne vom porni negreșit să atacăm pe rebeli.

Tot-de-odată cu acestea, alătur D-văstre câte una din tot felul de hârtii prinse de ariere garda noastră. Cu toate acestea însă, județele Gorj și Mehedinți se află până acum liniștite; mai adaog D-văstre că d. polcovnic Garbaski nici până acum nu s'a mai întors înapoi. Am luat știință însă, din auzire, că se află la opreală în județul Romanai, împreună cu d. parucic Lahovary, Hagi Ioniță și praporcic Poianu, fiind foști trimiși de la pole a trage pe rebelii-cinuri de jos în partea noastră.

Numărul ômenilor noștri, cu carele am pornit din Craiova, sunt la 350 ômeni; din dd. oșteri, se află cu mine d. căpitan Scordilă, parucicul Catopulos, Macedonski, Semezescu și praporcicul Condeescu. Mai adaog că am primit și o poruncă a celui guvern, scriindu mi a mă uni cu dînșii; eu cunoscând al lor vicleșug și fiind în furia necazului, am rupt această.

Plecat supui cunoștinței D-văstre, pe drum fiind la podul Jiului de la Tântăreni.

L-t. comandirul polcului

Maior, *Vlădoianu I.*

Aghiotantul polcului

Praporcicul *Condeescu.*

No. 600. Anul 1848. Luna Iunie 14.

De la podul Jiului, drumul Mehedinți.

Oamenii reformei tură deci primiți la Craiova, ca și Caracal, cu brațe deschise, cu bucuriă, cu entuziasm.

Stăpânirea, până ieri puternică și tălăsă, deși reprezentată prin chiar fratele Domnitorului, peri ca funul în fața vîntului, înaintea dorului de reforme al țerei.

Constituțiunea fu afișată peste tot; pe la toate răspântiile fu citită și favorabil comentată și primită.

I. Maiorescu, directorul scôlei din Craiova, om respectat și iubit, fu cel care luptă mult, îndemnând și călăuzind pe popor a nu primi sfaturile ocârmuitorului Bibescu și a îmbrățișa revoluțiunea.

Abia ajunși în Craiova, ômenii guvernului provisoriu de la Islaz, primiră de la soții lor din Bucuresci, scirea că revoluțiunea isbucnise și aci, că ea isbutise a face pe Domnitor să primescă Constituțiunea, că în slrșit un guvern dintre ômenii reformei se întocmise și chiema la Bucuresci pe cei care făceau parte din noul ministeriū. (Stefan Golescu, Eliade și Magheru).

În Craiova, scirea acéstă produse o bucurie ce nu se pôte descrie. Poporul, până aci nedreptățit, își vedea visul cu ochii și veselia isbândeii acestia nu mai avu margini.

Toți rugau pe membrii guvernului să se grăbescă a se duce la Bucuresci.

În noul ministeriū de la Bucuresci, maiorul Tell nu era cum se tipărise pe lista comitetului, și acésta se esplică lesne. Ministeriul, fiind întocmit de însuși principele domnitor, probabil că el nu consimțise a numi ministru pe Tell, cel cerut de revoluționarii, ci pusese pe Odobescu, singur al seū om de încredere în ministeriul reformei.

Cine-ôre, cu minte rece, limpede și dréptă, cu înțelegere deplină a gingașei situațiunii, ar fi putut imputa conducătorilor revoluțiunei acéstă mică concesiune?

Cu toate acestea, li s'a imputat, uitându-se, în preocupările personale ale momentului, că revoluționarii însiși stăruiseră des pe lângă Domnitor, nu pentru ministere, ci ca să primescă reforma, acésta fiind al lor de căpeteniă scop.

Dar să trecem, ast-fel de incidente mici nu merită atențiune, când în joc este viitorul unei națiuni.

Reacțiunea — Incercarea contra guvernului.

La Craiova, reacționarii, vrășmașii progresului, de și uimiți și reduși la tăcere prin spontanea manifestare a poporului craiovean pentru revoluțiune, nu renunțaseră nici la luptă, nici părăsiseră ale lor scopuri de a ține poporul sub jugul interesului și privilegiilor lor; Bibescu, fostul prefect, de și departe, li ațîța mereu.

Acum aveau acești reacționari o libertate, pe care până aci, ei nu voiseră s'o recunoscă celor alți, neprivilegiaților; se adunară dar în taină, se sfătuiră și veniră să cêră, dice-se, explicațiunii guvernului asupra punctului din programa revoluțiunii privitor la proprietate; dar în realitate cu intențiunea d'a răsturna noul guvern.

Credeaū, orbii și micii la suflet, credeaū că lor, celor puțini, li se cuvine, și mai cu sêmă, că li se va trece, să-și impună din nou celor mulți voința lor arbitrară de a-i ține subjugati.

Din nefericire, cei din guvern—aflați în Craiova—de și dând explicațiunii, puteaū spune că țara are Domnitor, că majoritatea guvernului e la București și că acolo se va putea hotărî asupra cererilor ce se făceaū, guvernul avu slăbiciunea de a ceda amenințărilor și a da un decret prin care indirect se desființa punctul din programă privitor la sătenii. Guvernul provisoriu își tăia craca de sub piciore, își respingea sprijinul său firesc și puternic, lovia pe cei cari deja cântau:

Trăiască popa Șapcă
C'a scăpat țara de clacă.

Reacționarii nu se mulțumiră cu atât, căci sciaū ei că reforma nu era mîncătoare de proprietate și reclamațiunea lor numai un pretext era; ei înconjurară școala, unde se aflaū așezați membrii guvernului, și-i amenințară din nou, vroidnd chiar să-i aresteze.

Din fericire, după cum ne afirmă un martur ocular, Magheru nu era la reședință, el se afla în oraș și încunosciințat de cele ce se petreceaū, încălecă, chemă poporul în giuru-î și, în capul mulțimei, merse la școală. Acolo poporul, avînd în frunte pe noul emancipat David, un om de o statură și putere erculeană, năvăli a rupe stoborii gardurilor vecine, spre a se repezi asupra reacționarilor și aceștia să

grăbiră să fugă, ocrotiți însă, în a lor fugă, de chiar armata guvernului.

Membrii guvernului erau deci liberi și putură pleca. Poporul îi însoți cu bine-cuvântările lui, uitând prima greșală, și așteptând de la ei să urmeze la București, împreună cu al lor soți, lucrarea de mântuire publică. Membrii guvernului plecară deci spre București, unde din nou fuseseră grabnic chemați.

Abdicarea Domnitorului

În acest timp, la București, se petreceau întâmplări neașteptate sau, de cei prevădători, foarte mult așteptate.

Intr'adevăr, după ce noul guvern, numit de Domnitorul Bibescu, fu instalat, el își începuse, în așteptarea colegilor ce se afla la Craiova, munca grea la care se înhămasese.

De la cel d'ântăi pas însă întâmpină o dificultate pe care unii din membrii lui cel puțin, o creăuseră înălăturată.

Domnul, care, în fața mulțimei poporului și a cererilor lui repetate de mii de glasuri, recunoscuse și subscrisesese Constituțiunea la 11 Iunie și numise guvernul, acum liber de acea presiune, dar strâns pôte de alta, de și tălnică, însă asupra-i mai cu putere și mai darnică în făgădueli, adresă guvernului următorul mesagiu prin care abdică, în noptea de 14 Iunie, încredințând puterea noului guvern în-tocmit de dînsul, împreună cu capiș mișcării din București.

Ecă textul abdicării:

Către sfatul ministrilor

«Fiind-că simt că puterile-mi nu sunt potrivite cu cererile celor de astă-zi împrejurări și spre a nu mă bate vre o dată cugetul că am primejdut sorta țării, fiind cărma oblăduirei mai mult de cât putința mă iartă, o încredințez în mânele d-văstră și intru iarăși în viața privată cu acea mulțumire ce aduce o conștiință curată (1).»

(Urméză iscălitura M. S.).

București, 13 Iunie 1848.

(1) *Buletinul Oficial* No. 31 din 15 Iunie

Domnul și plecă spre a trece granița la Brașov, îngrijind să facă drumul până la bariera orașului în trăsură cu prefectul poliției, C. A. Rosetti.

După primirea abdicării, guvernul publică următorul comunicat și un nou guvern provisoriu se întocmi:

«Fostul Domnitor George D. Bibescu de și a consfințit sfintele drepturi ce Românii recâștigă, simțindu-se însă acum slab de bătă și ne mai putând ține cărma în mână, astăzi la 14 Iunie, la un ceas din noapte, și-a dat demisia, lepădându-se de totă puterea.

«Patria, aflându-se acum în împrejurări grele, se numără guvern vremelnicesc mai jos însemnații Români, cari sunt oameni ce s-au jertfit pentru patrie și jură ca și astăzi să mōră pentru dînsa.

Guvernul vremelnicesc:

Prea Sfinția Sa Mitropolitul, *president*.

Ion Eliade.

Stefan Golescu

Chr. Tell.

G. Magheru.

Scurti. (1)

Secretarii guvernului vremelnicesc:

C. A. Rosetti.

N. Bălcescu.

A. G. Golescu.

I. C. Brătianu.

Ministerul vremelnicesc:

Ministru din lăuntru, N. Golescu.

» dreptății, I. Câmpineanu.

» trebilor din afară, Ion Voinescu II.

» finanței, C. N. Filipescu.

Obștescul controlor, George Nițescu.

(1) Comerciant lipscan,

Ministru de război, Ioan Odobescu.

» instruct. publice, Ioan Eliade.

Comandant al gardei națion., Scarlat Crețulescu.

Președintele sfatului orășenesc, C. Crețulescu.

Șeful poliției, Mărgărit Moșoi.

Guvernul ast-fel întocmit, putu în sfârșit lucra și, potrivit înțelegerii luate pe când încă lucrau ca comitet al reformei, lucrară toți împreună: membrii guvernului provisoriu, secretarii guvernului și miniștrii, având toți egale drepturi. El dete următoarele decrete :

STINDARDUL NAȚIONAL

In numele poporului român.

Dreptate și Frație.

Guvernul vremelnicesc decretă :

I.

Stégul național va avea trei colorii : albastru, galben și roșu. Devisa română, care va fi scrisă pe stéguri, cât și pe monumentele și decretele publice, se va compune de aceste două cuvinte: **dreptate, frăție.** (1)

Dreptatea, acéstă stea strălucitoare, care luminează omenirea și o povățuesce în calea binelui, voesce ca ómenii să fie mai întâi slobodii și de o potrivă, și frăția, acest sentiment străbun românesc, légă inimele pentru obștescul folos.

Membrii Guvernului provisoriu: *Neofit*, Mitropolitul Ungro-Vlachiei; *G. Scurti*, *N. Balcescu*, *A. G. Golescu*, *C. A. Roseti*, *I. C. Brătianu*.

No. 1. Anul 1848, Iunie 14.

(1) Stégul acesta e întocmit dintr'o combinare a colorilor stégului Moldovei cu stégul Munteniei; el fu privit ca simbolul unirei și de aceea cu acest decret își începu guvernul a sa activitate.

Amintesc, fiind-că mulți fac încă greșală, că drapelul tricolor național, cel decretat la 1848 și consfințit d'atunci încóce, are colorile ast-fel aședate : *lângă lemn și paralel cu el, albastru, apoi galben și apoi roșu, iar nu perpendicular, cum fac unii stindardul, chiar acum.*

Desființarea rangurilor.

II.

Guvernul vremelnicesc decretă:

Potrivit voinței poporului, *tôte rangurile* civile se desființază pentru tot-d'a-una. Nimeni, de acum înainte, nu va mai putea a-și lua vre-un rang, în nici un act public. Singura deosebire, ce va exista între Români, va fi aceea a virtuților și a slujbelor către patrie.

Membrii guvernului provisoriu:

Neofit, Mitropolitul Ungro-Vlahiei, *G. Scurti*, *I. C. Brătianu*, *A. G. Golescu*, *C. A. Rosetti*.

No. 2, Anul 1848, luna Iuniu 14.

Desființarea censurei.

III.

Guvernul provisoriu decretă:

Potrivit voinței poporului, censura este desființată pentru tot-d'a-una. Orî-ce Român are dreptul de a vorbi, a scrie și a tipări slobod asupra tuturor lucrurilor; se înțelege însă că, întrebuițarea acestei libertăți, nu implică abuzul ce ar putea face uniî defăimând viața privată a locuitorilor, saî invitând poporul la nesupunere către legi și guvern, abuzuri ce vor fi pedepsite de tribunalele competente.

Membrii guvernului provisoriu:

Neofit, Mitropolitul Ungro-Vlahiei, *G. Scurti*, *I. C. Brătianu*, *N. Bălcescu*, *C. A. Rosetti*, *A. G. Golescu*.

No. 3, Anul 1848, luna Iuniu 14.

Garda națională

IV.

Guvernul provisoriu decretă:

Fiind-că nația Română, prin proclamația de la 11, a manifestat dorința de a avea o gvardie națională, și guvernul vremelnicesc, găsind că o ast-fel de instituție este de

neapărată trebuință de a se întocmi numai îndată, decretă formarea acelei gvardii în totă țara, cu a cărei organizație se însărcinează ministrul din năuntru, și tot deodată numește de comandant al gvardiei din Capitală pe colonelul Scarlat Crețulescu.

Neofit, Mitropolitul Ungro-Vlahiei, G. Scurti, I. C. Brătianu, N. Bălcescu, C. A. Rosetti, A. G. Golescu.

No. 4, Anul 1848, luna Iunie 14.

Apel pentru arme.

V.

Guvernul provisoriu:

Cetățeni,

Fiind-că acum se constituie gvardia națională ce tot Românul a simțit că ea numai poate fi asigurarea unui oraș; fiind-că în țară nu se află arme de vânzare, guvernul vremelnic face un apel la tot Românul, care are două puști, să împrumute una Statului

Guvernul vremelnic sigur fiind că nația Română care știu să facă o revoluție ale căria fapte fură bazate pe poveștile evangheliei, o să asculte apelul nostru, rugăm pe cetățeni să le dea în primirea comandantului gvardiei naționale la palatul cel vechiu.

Membrii guvernului provisoriu:

Neofit, Mitropolitul Ungro-Vlahiei, G. Scurti, I. C. Brătianu, C. A. Rosetti, N. Bălcescu, A. G. Golescu.

No. 5, Anul 1848, luna Iunie 14.

Desființarea bătăii și a pedepsei cu moarte.

VI.

Guvernul provisoriu decretă:

Pedepsa degradătoare cu bătaia se desființează pentru totdeauna în țara Românească, atât în partea civilă, cât și în cea militară. Până la reformarea codicei criminale această

pedépsă se va reimplini cu o închisóre de la una până la cinci zile.

Pedépsa cu mórte, care de atâția ani nu s'a simțit nevoie a se întrebuița în țara Românească, se desființază asemenea pentru tot-d'auna.

Neofit, Mitropolitul Ungro-Vlahiei; *G. Scurti*; *I. C. Brătianu*; *N. Balcescu*; *C. A. Rosetti*; *A. G. Golescu*.

No. 7, anul 1848, luna Iunie 14

Acestea fură decretale primei zile de guvern constituțional român.

El numi pe Ion Ghika, reprezentant al țării la Constantinople, în locul lui Aristarki, dându-i oficial însărcinarea pe care până aci o avusese numai oficios.

REAȚIUNEA.

Reacționarii, boerii, adică toștii privilegiați, până la 11 Iunie, acei cari prin noua Constituțiune deveniaū de o potrivă cu toți Românii înaintea legilor, înaintea birurilor și înaintea tuturor drepturilor și sarcinelor publice; boerii cari cu adevărat nimic nu perdeau din cele ce drepte erau, ci numai egali cu cei-alți deveniaū și cu toții cetățeni de o potrivă ai statului, boerii reacționari se încercară a doborî revoluțiunea; folosindu-se de libertățile pe care ea le dade tuturor, întorseră numai de cât acele libertăți, ca armă ucigașă, în contra chiar a mamei lor: revoluțiunea.

În dimineața de 14 Iunie, boerii cei bătrâni, întrégă ecupaiaoa, care nu voia nici o reformă democratică, se întâl-niră la I. P. S. Mitropolitul, spre a dospi acolo izbucnirea comploturilor, ce făceaū contra regenerării.

Guvernul provisoriu află și nu măsuri aspre, nu măsuri de urmărire luă, ci după devisa lui: *dreptate, frăție*, membri guvernului se duseră în mijlocul celor întruniți. C. A. Rosetti, în numele guvernului, le ținu o cuvîntare, îndemnând pe boeri la simțiminte de frăție cu poporul: ear poporul, care era iritat în contra boerilor, spre a-l liniști, îi dîse că *boerii*, pierdendu-și prin reformă toate privilegiile lor, *merită din parte-i ôre-care considerații*.

Complotul descoperit fiind, și cu mijlocul acesta pentru moment desființat, S. S. Mitropolitul eși în balcon cu crucea în mână, bine-cuvîntă poporul și sărută stindardul tricolor.

Poporul se astîmpără, reacționarii însă, nu. Fără privilegie, ei nu puteau fi. Fură și vrură să rămână conservatorii privilegiilor pentru ei și ai sarcinilor pentru popor. Incutajați de indemnuri din afară, ei își urmau în taină ale lor urziri de resturnare a revoluției, cum mai jos se va vedea.

15 IUNIE

Țiua de 15 Iunie fu o ȝi bună pentru mișcare. Poporul nu se mai întrunise în grupe mari de la 11 Iunie și totuși întâmplări mari și serioase se iviseră. Fu deci chemat, pe ȝiua de 15, la Cămpul Filaretului, care—prin decret—fu numit *Cămpul Libertății*.

Veni guvernul, veniră miniștrii, veni Clerul cu sfintele mōște, garnisōna capitalei, funcționarii, tōte breslele cu stindardele lor. Peste 20.000 de ōmenī se aflaū pe *Cămpia Libertății*.

Serbarea se începu creștinesce, prin sfînta slujbă bisericăscă; se sfînți apa, se botezară stindardele și poporul. Unul din miniștrii, Voinescu, rosti un cuvînt arătând că «serbarea are de scop sfînțirea stégurilor naționale, cari s'aū ridicat pentru asigurarea drepturilor celor mai scumpe și mai sfînte al nației.

«Dacă stégurile acēstea aū proclamat libertatea, sdrobirea fiarelor, izbăvirea de sclaviă și de tiraniă, Iisus Hristos nu a venit între ōmenī de cāt ca să proclame acestea și cu sângele sēu să întărească frăția, dreptatea și sfînta libertate și egalitate.

«Fraților, adaoase ministrul, veniți să jurăm că vom împlini cāte ne sunt astăȝi făȝăduite și vom apăra Constituția și țara, cu sacrificiul vieței noastre. Incă odată, veniți să sărutăm stégurile și prin acēstă sărutare să întărim frăția ce trebue să stăpānescă între tot Românul.»

Entusiasmul era în tōte inimele.

Toți depuseră jurămintul de a apăra Constituțiunea și voințele nației; proclamară din nou guvernul provisoriu, a-

leseră cap gardei naționale pe Scsrlat Crețulescu, de și unii voiaū pe maiorul Teologu.

Serbarea se petrecu, ca la un popor cu adevărat liber, în cea mai mare rînduială și linisce, cu tot sgomotul ce făcură cei ce voiaū pe Teologu.

Corporațiunea tipografilor, ea care serba — ca toți ceilalți — inaugurarea libertății și a democrației, ea avea și alt cuvînt de bucurie: se desființase censura, sē dăduse tiparului libertate și tipografilor vedeau dîle bune și frumoșe pentru a lor muncă.

Corporația tipografilor ținu decî să iea parte la serbarea de la 15, într'un mod mai deosebit de cāt cele-l-alte bresle.

Ea împodobi un car, înjugat cu patru boi frumoși, asemenea împodobit cu panglice tricolore, aședă pe el un tesc tipografic, spre a tipări o poezie de ocazie. Copainig și Winterhalder luară loc înaintea tescului, ținend cu mîna stindardul tricolor; ér în jurul tescului se aflaū lucrătorii.

De pecar, se răspândi pe drum, la ducere și la întorcere, și se distribui asemenea în *Câmpia Libertății*, următoarea poezie:

Ce glas măreț răsună?

Ved, popoul s'adună.

Prin sfînta libertate

Se simte fericit

Și toți se strîng în brațe

Căci toți s'au înfrățit.

Cu limba-l de aramă

Frați, clopotul ne chiamă.

Stindardul libertății

Aci, se va consacra.

Unire și frăția

Cu toți vom proclama.

Censura sē gonesce

Tiparul dobândesce

Dorita-l libertate,

Ce e viața sa;

Cu ea numai trăiesce

Cu ea va prospera.

D'acuma libertatea,

D'acum fraternitatea

Prin totă România

Eterne vor domni.
 Tiparul este liber
 El le va sprijini.

A doua-zi guvernul adresă poporului următoarea proclamațiune :

In numele poporului Român

Dreptate-frăție.

Frați Români,

Diua de 15 Iunie va rămâne o zi strălucită, o zi neștersă din anele noastre. Diua de 11 Iunie ne dă libertatea, ne reintregi în drepturi strămoșești. Diua de astăzi ne întări într'însele, ni le asigură. Astăzi tot poporul din capitală, totă garda națională, totă oștirea, adunată în câmpul Filaretului, în ființa Guvernului provisoriu, ascultară în religioasă slujba sf. sfeștani; după aceea Prea Sf. Sa Mitropolitul sfinți aiasma și sfinți stégurile gardei naționale și ale armiei, și apoi cu toții jurară credință nației și acelor 21 puncturi decretate de popor. Astăzi fu diua în care toate clasele societății se înfrățiră. De astăzi, țera nu mai este împărțită în clase vrăjmașe și cu interese impotrivite. Astăzi toți locuitorii țării sunt Români, sunt de o potrivă, sunt frați. De astăzi, în țera Română, nu va fi de cât o turmă și un păstor. Un păstor-legea, ce fiind expresia voinței tuturor, va fi glasul dreptății, glasul lui Dumnezeu, și o turmă, tot poporul. Frați Români, ce nu ați avut norocire a vă afla de față la această serbare solemnă, bine cuvântați această zi de înfrățire și căutați a aduce în toate părțile înfrățirea tuturor claselor într'o singură dorință, într'un singur interes : acela al nației întregi.

Membrii guvernului provisoriu :

Neofit, Mitropolit Ungro-Vlahiei; G. Scurti; I. C. Brătianu; A. G. Golescu.

No. 16, Anul 1848, luna Iunie 16.

Tot atunci se decretă cu No. 17.

Câmpul Filaretului de aici înainte va purta numirea de : *Câmpul libertății.*

*

La 16 spre seară, sosiră în Bucuresci și membrii guvernelor cari se afla la Craiova și fură primiți cu bucurie; *căci se răspândise șgomotul, de alt-fel desmintit de guvern, că reacționarii din Craiova îi răpuseseră.*

18 și 19 Iunie

**Intrunire. — Arestarea guvernului. — Uciderea poporului.
Liberarea guvernului.**

Din cele 22 articole ale proclamațiunei, trei și anume: art. 12, 13 și 14, privesc ôre-cum interesele călugărilor străini și ale proprietarilor.

Ele prevăd:

Art. 12, emanciparea mănăstirilor închinatelor locurilor sfinte din străinătate;

Art. 13, desființarea clăcei și improprietărirea sâtenilor pe pogoanele legiuite, cu despăgubire; și

Art. 14, desrobirea ȝiganilor și răscumpărarea lor de către Stat.

Călugărîi străini, pe care-i privia art. 12, vădându-se direct amenințați în ale lor interese; vădënd că pierd acele mari moșii și venituri pe cari le exploatau după a lor bună voe și interes, începură a dospi comploturi; ei înfățișau a-celor ômeni din popor, cu care puteau vorbi, și clerului emanciparea monăstirilor închinatelor ca un fapt ieretic și protivnic dumnezeirii.

Pe de altă parte, proprietarii, de și Constituțiunea prevedea că, improprietărindu-se sâtenii, se va da despăgubire proprietarilor, decî din acest punct de vedere, nici o pagubă n'aveau. Iși urmară necurmat intrigele: până aci, în secret se întruniseră, desbătuseră și la 18 Iunie trimiseră guvernului o comisiune de cinci ca să protesteze contra răpirei proprietăților.

Li se deteră explicări, li se arată că Constituțiunea tocmai sfințea proprietatea; dar în zadar, ei se retraseră arătându-se nemulțumiți și amenințând că vor veni mai numeroși.

A doua zi, la 19 Iunie, Sâmbătă dimineță, se adunară pe față, în sala Momulo, și detunară până la amedei, în totă libertatea, contra guvernului provizoriu, pentru desființarea clăcei și a celor-l-alte dări către proprietate.

Guvernul trimise la adunare pe membrul său, generalul Magheru, ca să comunice proclamațiunea privitoare la cesițiunea proprietății. Nici nu voia să-l asculte — voia să se

vede, s'arate că tot numai lor se cuvin toate drepturile — unii încă șoptiau să pună mâna pe Magheru și să-l desarmeze.

Nimeni însă nu cuteză.

La ameu, Magheru se retrase.

În același timp, după o cerere făcută în ajun guvernului de către ministrul de război, colonelul Odobescu, trebuia să se săvârșască la palat prezentarea corpului ofițeresc către noul guvern.

În realitate, ceremonia era un pretest, sub care colonelii Odobescu și Solomon adăpostiau un criminal atentat îndreptat în contra guvernului. Ei voiau să aresteze pe membrii guvernului și să-l răstörne, în complicitate cu proprietarii și cu cei cari găseau greu să fiă frați și egali cu toți Românii, asupra cărora, până aci, stăpâni fuseseră.

Într'adevăr, pe când, ofițerii se presenta, se auzi de afară strigătul: *Vin proprietarii!*

Acești strigăt, se vede, era lozinca; căci soldații cari fuseseră aduși și ei, pătrund numai de cât în palat, arestază pe Eliade, Ștefan și Nicolae Goleșcu, prind, desarmază și scot din palat pe Tell, spre a-l duce la casarmă; iar Magheru, vitezul pandur, trage sabia, își deschide drum printre năvălitori și se închide într'o cameră a palatului cu doi din dorobanții săi.

Căți-va din amicii guvernului, cari veniseră s'asiste la ceremonia prezentării ofițerilor, sar pe ferestre și dau alarma.

În timpul când erau arestați membrii guvernului, maiorul Locusteanu, cu 12 soldați armați cu puști, alerga, cu sabia scosă, pe podul Mogoșoiei, ca să aresteze pe Rosetti și pe I. Brătianu, singurii dintre membrii guvernului, care nu s'afiau la palat, fiind demisionați. Din fericire, ei putură scăpa și luară parte la adunarea poporului și la liberarea guvernului.

Rosetti scăpat, se aruncă dinapoia unei trăsurii, pe osiă, spre a nu fi vădut și oprit, și se îndreptă spre palat, puse să se tragă clopetele, ceea-ce pentru popor era alarma; Rosetti găsi pe Bolintineanu, la palat, cu două pistole îndreptate asupra soldaților și-l opri d'a le descărca. Nu trebuie să se verse sânge de oameni revoluțiunii. (1)

(1) *Rosetti opera cit.*

Poporul sosi la palat, ca într'o clipă.

Brătianu, din parte-î, pătrunse cu mulțimea la palat și făcu ca Odobescu să fie dus sus și arestat.

Un corespondent, martur ocular, descrie cele petrecute cu următoarele cuvinte:

«Poporul, adunat cu miile, se desparte. O parte înconjură pe soldații ce duceau pe Tell, alta pe Odobescu. Să cutremurați casele de sbierete: «Tell înapoi! Tell înapoi!» Odobescu strîmtorat de mulțime, trimete ofițeri ca să aducă pe Tell înapoi. Îl aduseră și se suiră în palat.

Tinerimea și poporul se încercă de trei ori să 'și facă drum printre soldați pe scara palatului; dar nu reuși, până ce un june virtos, — nu i-am putut afla numele până acum — puse mîna pe o pușcă și smulse și pușcă și soldat dintre cel-l-alti. Atunci jumimea rîșbi sus în palat, și începu a înbrînci ofițeri și soldați pe scară în jos. Învăluiala și îmbulzela era atît de mare în cît soldații nu puteau da foc pe scară; nici să scie să fi comandat cine-va foc la punctul acesta; dar nici erau capi de față; căci Solomon era afară la soldați, Odobescu *arestat* sus în palat de guvern și popor. Odobescu dintr'o ferăstră comandă lui Solomon: «*la stînga.*» Solomon: «*și eu?*» Odobescu: «*toți.*» Solomon defilă în stînga și se puse în dosul palatului. Poporul strigă: «Solomon să se aresteze!» și se îmbulzia spre soldați.

De o dată Solomon: «în lături, copii, că e rău»; dar tot în acel minut, bine se însemnăm, tot în acel minut, se dau ofițerii în dosul soldaților și comandă în limba rusescă: «*toc.*» Se aude o descărcătură. Mulți au dat în aer, alții în mulțime; se vedură *căduți*. Poporul, care nu aștepta acesta și era ne-armat, la cea d'întăiu descărcătură, se trase ce-va înapoi; dar îndată se îmbărbătă, se armă cu pietre, cu parî, stobori și cu ce găsea înainte și năvăli asupra soldaților.

Se aude altă descărcătură și strigările de la Solomon: «în carne!» Mai cad din popor, care se retrage și iar se îmbărbătează. Se aude a treia descărcătură; dar acum se găsiră și între popor armați. Se reped iar asupra soldaților.

La a treia descărcătură ajunserăm și noi înaintea palatului. Poporul uimit, fără arme, nu știa ce se facă: rupea la garduri și porți și pardoselă, dar nu era o comandă, un cap. Cavaleria venise tîrziu în ajutorul guvernului, dar ce putea ea în îmbulzela aceea!

În minutele acestea, vedurăm o eroină strecurându-se prin mulțime, armată cu două pistole și strigînd: «Curagiū, copii, mörte trădătorilor!» Ea venea pe podul Mogoșoiei și înainta la palat.

Mulțimea electrisată, vedînd curajul acestei române, se înfierbântă și repetă: «mörte vîndătorilor.» Însă vîndătorul strîmtorat de *töte părțile*, se trase în fugă cu soldați, alergă la casarma

nouă, luă prin mână de soldați tunurile și, împreună cu ele, să traseră la casarma veche și se închiseră.

De venea această femeie ceva mai înainte, se făcea o măcelărie de cele mai cumplite; căci poporul ar fi dat orbesce pe puscile soldaților și 400 soldați nu s'ar fi supus ușor.

Cine este această eroină? Este d-na Anica, soția d-lui Nicolae Ipătescu, Română ce poartă arma ca ori-ce bărbat. Guvernul era acum mântuit; pompierii se aduseră în apărarea lui și poporul făcu împrejur patru baricade—spre a înfrâna vre-o nouă năvală.

Poporul alerga acum de toate părțile, mai bine armat de cât mai înainte și impresură casarma veche. Dar cine avea curajul de a o ataca, căci artileria era acolo? Nu credeam că artileria se va fi făcut necredincioasă. Solomon ceru jurământ de la soldați, că vor ține cu el: soldații răspunseră că ei n'au știut unde îi duc; asemenea artileria nu a știut pentru ce o duce în casarma veche; declarară că ei nu mai pot face alt jurământ, de cât acela ce l'au făcut pe câmpul lui Filaret, și că ei nu vor mai da în frații lor. (1)

Descrierea crimei lui Odobescu și Solomon, precum și a mărețului devotament și a eroismului poporului, e completată de Ion Ghika, care spune că «Ion Brătianu și cu popa Tun, în fruntea poporului, au deblocat guvernul și au arestat pe cei doi coloneli, cari conduseseră atacul palatului și arestarea guvernului (2)».

C. A. Rosetti spune asemenea că «I. Brătianu, scăpând, adună popor, arestă pe d. Locusténu, veni la palat, scose de la arest pe Ștefan Golescu, luă din mijlocul soldaților pe Odobescu, îl sui sus și dăse să se aresteze Solomon, care era încă în curte, comandă foarte prudentă care, de s'ar fi împlinit, nu s'ar fi vărsat sângele Românilor (3).»

Lui Odobescu cel mai mare bine i se făcu, arestându-l; căci dacă ar fi căzut în mâna poporului, în acele momente de furiă, ar fi fost sfâșiat, ucis. Odobescu și Solomon, împreună cu Lăcusténu care, asemenea fu arestat, fură dați în judecata unei comisii militare, prin decretul care ast-lei sună:

1) *Gazeta Transilvaniei*. No. 52 din 1848, pag. 214.

Acelas correspondent dăce că soldații cari fuseseră aduși la palat, mai întâi fuseseră îmbătați și că chiar pâinea ce li se dedese în acea zi, fusese dospită cu spirt.

(2) *Ion Ghika*: Amintiri din pribegia după 1848, pag. 27.

(3) *C. A. Rosetti*: *Scrieri din junețe și din exil* (vol. II) pag. 21.

Domnule ministru de război,

La 19 Iunie, guvernul provisoriu a fost atacat și arestuit și acesta aduse și tristul rezultat de a se vedea pentru întâia dată frate armat asupra fratelui său.

Cei de căpetenie esecutori ai acestui atentat se văd până acum d. Colonel Odobescu, d. Colonel Solomon și d. Major Lăcustenu.

S'a rânduit o comisie spre a-i judeca, ai căreia membri sunt:

Prezident, Colonel Pleșoianu; *membri*: Maiori Mavrocor-dat și Racotă, Căpitani Serghie, Ciocârlan, Hagiopolu și Dumitrescu.

S'a rânduit și judecător de instrucție, d. Ciocârdia.

Ești rugat dar, Domnule Ministru, să faci cunoscut d-lui Colonel Pleșoianu acest decret, ordonând să se înțeleagă cu d-l Ciocârdia și să începă lucrarea cât mai în grabă.

Membrii guvernului provisoriu:

Neofit, Mitropolit Ungro-Vlahiei; *Chr. Tell*; *I. Eliad*; *G. Magheru*; *St. Golescu*; *A. G. Golescu*; *I. C. Brătianu*.

No. 73, Anul 1848, Iunie 22.

Morți și răniți.

Victimile crimei odioase de care vorbim, au fost:

Morți.

Toma Gheorghescu	din mah.	Popa Ivașcu
Mumu lui Dumitrache	»	»
George Arnăutu	»	»
Stoica Vizitiu	»	»
Dumitrache Croitoru	»	»

Răniți.

Grigore sin Ivan (mah. Răsvan); Gavrilă Asprulea (mah. Mălaiu-Vodă); Toma Marin (Postovari); Dumitru Christea Richitenu (Sf. Visarion); Ghiță Popescu (Colțea); Dumitrache sin Iordache (Manea Brutaru); Dumitrache Vătășelul (Măntuleșu); Panait sin Ivan abagiul (Sf. Ștefan). Dintre acești răniți

aû mai murit doi, ast-fel cã numãrul victimelor intrigelor reacţionare ale poftitorilor de privilegie, se urcã la şapte morţi.

Inmormîntarea.

Duminecã, la 20, se făcu înmormîntare naţionalã victimelor inocente ale criminalilor urzitori de subjugare a poporului. La 7 ore sãra, cortegiul funebru porni de la palat în ordinea urmãtoare: Corporaţiile cu stẽgurile lor, o despãrţire din garda naţionalã, un pluton de cavalerie, preoţi, diaconi, şi arhi-mandriţi, guvernul provisoriu, ministrii şi funcţionarii statului, musica stabului ostãşesc, douẽ care funebre, fie-care cu cãte un cosciug în care se aflaũ trei morţi. Carele, caii şi ómenii, cari duceau caii, erau îmbrãcaţi în alb; cosciugele în roşu trandafiriũ şi corpurile morţilor împodobite cu laurĩ. Dupã aceste douẽ care funebre, urma al şaptelea mort purtat de ómeni din popor; o altã despãrţire din garda naţionalã şi o mulţime numerosã din popor încheia cortegiul, care se duse la Mitropolie, unde un singur mormînt primi jertfele libertãţii. Mitropolitul, cu înaltul cler, aştepta cortegiul la intrarea Mitropoliei.

Peste 30.000 de ómeni erau adunaţi acolo, ca sã facã fraţilor lor, prin al cãror sãnge curat se botezã desrobirea României, cea din urmã onóre. Eliad ţinu un cuvînt funebru şi garda naţionalã descãrcã puscile în locaşul pãcei, unde se odihnesc sufletele eroilor (1).

Familiilor rãposaţilor li se făcu pensiuene.

O lacrimã de nesfîrşitã recunoscinţã, pe mormîntul martirilor, cari aũ murit spre desrobirea României.

NOI AMENINȚARI.

Intrigele celor cãrora le venia greũ ca, din privilegiaţi, sã devie fraţi şi egali ai tuturor Românilor, continuãrã mereũ.

Cãnd vẽdurã cã, peste orĩ-ce aşteptare, complotul şefilor miliţiei nu isbuti, ei începurã a rãspãndi în gura mare şi pretutindenĩ sgomotul cã vin Ruşii, ceea-ce pãnã aci spuneau numai în tainã, şi nu se mai sfîrã a ameninţa pe poporul

(1) *Pruncul Român* No. 4.

care luase unanim partea revoluțiunii, cu o grea răsbunare din partea armatei de invasiune.

Poporul începu a fi îngrijorat și guvernul nu mai puțin, de vreme ce chiar sciri oficiale primise despre intrarea Rușilor.

Iacă, spre exemplu, un raport de la comandirul polcului No. 2.

Domnului Ministru de război

Comandirul polcului No. 2.

RAPORT

Astă-seră se primiră scrisori la unii din negustorii din acest oraș, prin care le arată că, la Reni, se află o numerosă oștire rusescă, că la Ismail au sosit 5 vapore de război cu o sumă de dube și o corabie cu amuniție, că erî în Galați a venit un vapor de război cu câți-va pasageri și încărcând îndată scânduri s'au pornit; și deosehit o altă sumă de oștire se dice că au și trecut în Moldavia pe la Bêrlad pentru Iași și București; așa dar, pentru că acest polc nu are nici un fel de poruncă în asemenea împrejurări, rogă plecat pe d-v. să bine-voiți ca, în cel mai scurt soroc, să-mi sloboziți pouncă de urmare, iară prin acest intradins trimis curier.

Polcovnic, N. Ghika.

Adjutant polcului, *Parucic Confescu.*

No. 517, Anul 1848, Iunie 16.

Brăila

pornit la 3 ceasuri evropenesci, noptea.

Guvernul discută mult; unii din membrii lui bănuiau o urdire a vrășmașilor nouelorr eforme și I. C. Brătianu se offeri să se ducă la frontieră, spre a se încredința dacă vin Rușii.

Brătianu plecă; dar guvernul nici nu așteptă a sa întorcere și făcu neînțeleasă greșală d'a pleca și el, d'a fugi din București, în sera de 28 Iulie.

Eliade plecase mai înainte, plecase de dimineță chiar, fără să aștepte măcar ultimul cuvînt al guvernului întreg, într'o atât de gravă împrejurare.

Acastă greșală a guvernului, greșala de a părăsi Capitala la cel d'întăiu moment d'o mare gravitate, nu pôte să găsască o altă scuză de cât în țesătura de intrigi bine-combinate, cari înconjurau pe guvern din faptul reacționarilor.

Retrăgându-se, guvernul adresă țerii o proclamațiune în care se coprink și următoarele cuvinte :

«Români, crucea este arma vulturului nostru, crucea a fost mântuirea lumii și crucea și apărarea lui Dumnezeu vor fi apărarea noastră, dacă vom avea credință în Dumnezeu și în sfintele noastre drepturi, pe cari de acum înainte nici o putere nu va mai putea să ni le iea. Însă guvernul ales de voi, creștând că misia lui cea grea, cu care l-ați onorat, nu s'a sfârșit, a făcut apel la toate puterile străine, cari de multe ori ne-au făgăduit ajutor de arme și pentru ca să pótă trata cu aceste puteri, ca să pótă să facă o protestație cu armele în mână, în cugetul său de român, și invitat de multe dictații, s'a socotit dator să se tragă pe munți, acolo pe culmea Carpaților, care este singura noastră cetate.

Români, în numele a 18 vécuri de suferințe, în numele libertății ce ați câștigat pentru tot-deauna, vă jurăm că nu vom lepăda sacul de cenușe după capul nostru, până ce România nu va fi liberă—drept ce, păstrați patriei acel amor ce dovedirăți în fața lumii că-l aveți—păstrați curajul și credința în puterea voastră, ajutați-ne până în sfârșit, ca și până acum, și Dumnezeu va fi cu noi.

Români, 40 de ani ovreii au fost în pustie și Dumnezeu a fost cu dînșii, până când avură credință; veniți dar să ne dăm sărutare de frăție și jurați, cu noi, să luăm în inimile noastre patria, și să nu lepădăm arma ostașului și toiagul pelerinului din mână, până ce ne vom da sărutarea învierii.

C. A. Rosetti, St. Goleșcu, I. Eliad, G. Magheru, Chr. Tel. A. G. Goleșcu, N. Bălcescu, N. Goleșcu, C. Filipescu.

«Funestă fu plecarea guvernului» ȝice ȝiarul lui Rosetti, *Pruncul român*, după ce tipăresce această publicație.

Dintre membri guvernului, afară de mitropolit, nu mai rămăsese deci în Capitală nici unul.

INTOCMIREA CAIMACAMIEI.

Reacțiunii îi cădu ca o pléscă acest noroc. La atât póte nici ea nu se aștepta.

Nu se aștepta, de sigur, să pótă scăpa așa lesne d'un guvern pe care-l susținea un întreg popor, așa cum susținea poporul român, guvernul său constituțional.

Ca prin farmec, strigoii eșiră din nou la lumină, mai îndrăsneși și mai trufași de cât mai nainte.

Mitropolitul, preşedintele guvernului plecat, dete reacţiunii şi mâna şi sprijinul şi a sa archierescă bine-cuvîntare.

Li dete mai mult: se făcu uneltă a reacţiunii, pentru a asvirli hula asupra ómenilor cu care, până ieri, lucrase în fruntea poporului.

Ierte-l Dumnezeu cel prea îndurător, dacă iertarea lui şi până la ast-fel de păcate póte ajunge.

Mitropolitul iscáli următórea publicaţiune :

«Rebelistiî, fugind din Capitală în nóptea de 28 şi 29 ale curentei, îndată ce s'aû însciinţat că oştirile înaltelor două curţi suzerană şi protectriţă se apropie de hotarele nóstre, grăbim vestind acéstă bună vestire tutulor locuitorilor ţerii. Tot de o dată să le aratăm că într'o unire cu d-lor boerii, cari se află în Capitală, s'aû luat tóte măsurile pentru statornicirea liniştei obşteî şi cu acéstă ocazie sunt postiţi toţi locuitorii, de orî ce clasă şi tréptă vor fi, să primescă cu sentiment de recunoscînţă şi de dragoste pe isbăvitorii ţerii.»

Neofit, Mitropolitul Ungro-Vlahiei.

1848, Iunie 29.

În acelaşi timp, se publică şi următórea proclamaţiune :

Căimăcămia principatului Țerei Românesce.

«În urma întâmplării de la 11 Iunie, cunoscute obşteî, încetând Domnul stăpânitor George Dimitrie Bibescu de a mai cârmui țara, prin trecerea M. S. peste graniță în statul Austriei.

Noi, pe temeiut art. 18 din Regulamentul organic, luând cârma stăpânirii țerii, facem cunoscut acésta tutor locuitorilor spre sciință; tot de odată şi tutulor acelor dregători, cari nu va fi luat parte d'a dreptul în răsturnarea guvernului în ființă, spre a 'şi ocupa posturile ce li s'aû fost încredințat de Domnul țerii.»

Banul Teodor Văcărescu, Emanuil Băleanu.

1848, Iunie 29.

Vestitul căpitan Costache, cel cu biciu-i cu şapte sfircuri, se arată din nou şi biciu-i, plesnind pe toţi şi pretutindenî, vesti că renăscut-a vajnica putere boerescă.

«O să-mi îmbrac biciul cu piele de Român, ca să vadă libertatea ce pate, când vine pe aici» sbiera nemernicul sêlbatic, care aidoma era chipul stăpânirii reînviata; stindardele fură pretutindenî rupte şi călcate în picioare; statua representând România Liberată, cu simbolul dreptăţii şi

creștinismului, cumpăna și crucea, ce se afla în curtea ministerului de Interne, fu dărâmată din porunca lui Em. Băleanu, care în batjocură o numi: «nevasta lui St. Goleșcu».

Mândră, veselă, triumfătoare, căimăcămia însciință numai de cât consulatele că s'a restatornicit cu desăvârșire vechea stare de lucruri.

Dar — nenorocire ei! N'apucă să se usce negrêla pe hârtia pe care scrisese acesta; n'apucă căpitan Costache a-și reînoda noi slircuri la biciu, că se sculă orașul și strigoii periră iarăși — cum per toți strigoii la cântecul cocoșului.

30 IUNIŪ. RESTURNAREA CĂIMACAMIEI.

I. C. Brătianu, după ce vădu că, la Focșani, nici urmă nu e de vr'un soldat străin, se grăbi să se întorcă în Bucuresci.

Impetrit rămase de cele ce vădu și auți aci; dar tot-d'odată inima lui creșu și se înveseli; căci poporul era tot statornic, tot hotărît chiar să móră, ca să-și recapete a lui Constituțiune.

«Neguțătorii, corp vrednic de naționalitatea română, ăce *Poporul suveran*, iaū inițiativa, un glas s'a ridicat și a strigat poporului: «iacă, lanțurile robiei iar ne amenință» și toți s'aū sculat, și toți aū venit ca să umilăscă pe tirani și, cu una și aceeaș voință, s'asigure dreptatea și libertatea».

În corp, și urmați de popor, se duseră la mitropolie și cerură Constituția și rechemarea guvernului provisoriu. Mitropolitul se supuse și o nouă publicație, d'astă-dată după voința poporului, fu făcută:

PUBLICAȚIE

«Ceea-ce s'a obștit ieri, la 29 ale acesteia, sub iscălitura noastră, făcând guvernul provisoriu rebel și altele, astăzi, după dorința poporului român, o refuzăm cu desăvârșire, adevărind și întărind din totă puterea mea jurămîntul ce am sêvârșit în Cămpul Libertății în 15 ale acestia, ca să păzim tot acele 21 articole, afară de art. proprietății, care-l va otări obștăscă Adunare, *pe care Constituție jur că nu vom călca-o, sub ori-ce sacrificii din parte-mi.*

«Stindardele libertății se vor ridica pe toate edificiurile publice. Cocardele se vor repurta și totă poliția cea veche se va desființa prin grabnice porunci ale mele.

«Guvernul provisoriu se va chema, prin într'adins curier, și toți funcționarii orînduiți de guvernul provisoriu se vor întări în funcțiile lor.

«Acastă publicație, sub a mea iscălitură, se va obști prin glasul foilor, pe cari am subsemnat-o, de față cu deputații poporului.»
Neofit, Mitropolitul Ungro-Vlachiei.

1848, Iunie 30.

Căimăcămia și prietenii ei intraseră iarăși în gaură de șerpe; se retrăseseră în întunericul blestemat, din care nu trebuiau să iasă și să înfrunte voințele poporului.

Odobescu și Solomon însă, care fuseseră, sub căimăcămie, puși în libertate și s'afiau în fruntea oștirei, deși nu cutezară să atace poporul, se aședară totuși la casarmă, scóseră tunurile și—de și purtând la piept cocarda tricoloră a mișcărei—erau amenințători.

Somați de I. C. Brătianu, în fruntea poporului, ca să se predea, refuseră. Atunci Brătianu alergă din nou la Mitropolie, luă cu dînsul în trăsură pe Mitropolitul și porni din nou în capul mulțimei, la casarmă.

Când trăsura intră în curtea casărmii, Odobescu deschise ușa trăsorei și puse un genunchi jos, înaintea Mitropolitului, ca să-i sărute mîna. Atunci Brătianu sări pe capra trăsorei și începu să vorbescă oștirei. Oșterii se repeziră la dînsul, spunîndu-i cu lacrimi în ochi că 'i-a scăpat.

Situațiunea devenise grea. Odobescu își vedea scopul zădărnicit și de astă-dată și scóse stégurile revoluțiunii, dîcînd că el le-a păstrat, pe când guvernul a fugit.

Pe când se petreceau acestea, poporul nu sta în nemișcare; el năvălise pe porți, iar un preot, «popa Tun» (1) numit de atunci, se repezi în fruntea poporului spre tunuri, avînd în mână crucea.

— Dă-te la o parte din naintea morții, i-se dîse.

— La ce să trăiesc nelegiuirilor, când voi călcați crucea lui Christos, care ne dă sôre și apă?

Și, fără mai departe vorbă, se asvîrli și încălecă pe un tun.

Faptul acesta de eroism și prezența crucei pe care juraseră soldații, îi deșteptă; ei se îmbrățișară cu poporul.

(1) «Popa Tun» este părintele Ambrosie de la Episcopia Buzăului.

Odobescu pieri, voind aiurea să urmeze făptuirea scopului său.

La palat, unde merseră apoi, Brătianu și poporul, găsiră pe Odobescu, Câmpineanu și alții, care spuseră lui Brătianu că s'a întocmit un nou guvern compus din Câmpineanu, Brătianu și un negustor, de vreme-ce guvernul era fugit. Brătianu refusă, spunând că există guvernul cel primit de țară și când Odobescu din nou stărui, Brătianu îi arătă pe ferestră poporul, spunându-i că-l va face arbitru (1).

Odobescu înțelese și se întocmi numai o comisie interimară.

Aci se încheie, și cu bine și fără nici o picătură de sînge, a doua mîntuire a poporului, prin sine înșiși, de sugrumătorii lui.

Diarele d'atunci, în descrierea faptelor, nu uită pe singurul membru al guvernului, care era de față și care lucră.

Poporul suveran, ziarul lui N. Bălcescu, Boliac, Gr. Alesandrescu, Bolintineanu, etc. dice:

«Într'acestea, un june nu se descuragează, ia crucea, o sărută, varsă o lacrimă de speranță și ese în popor, alérgă, încuragează, lucrază cu bărbația, se pune în capul poporului cu mitropolitul.

«Este de trebuință să-i mai spun numele? întreba *Poporul Suveran*. Tótă lumea îl scie! Fericită Românie că ai ast-tel de fii! Fericite Brătience, că scii să-ți iubesci așa de bine patria, România (2)!»

Pruncul român descriind faptele tot ast-tel, adaugă:

«Numele lui toți îl cunosc, este d. I. C. Brătianu, un adevărat român, care a contribuit mult la dobândirea libertății; dar poporul care obicnuesce să poreclască ceea ce iubesc, vedënd activitatea lui, vedënd că este om al poporului și că umblă din mână în mână, îi dă porecla: *Firfircul* și în zilele următoare când poporul era adunat și nu scia ce trebuie să facă, se aușiau aceste cuvinte: «să vedem ce dice Firfircu»; sau: «așteptați, fraților, așteptați să vie Firfircul (3)».

De astă-dată, cei care, cu atâta îndârjire, refusaū frăția și deplina egalitate cu întreg poporul român, trebuiră să se recunoscă biruiți și, în a lor inimă—dacă ea mai putea

(1) Notițe rămase de la I. C. Brătianu.

(2) *Poporul suveran* No. 4 din 5 Iulie 1848, pag. 15.

(3) *Pruncul Român*, No. 9 din 7 Iulie 1848, pag. 36.

nutri simfîminte înalte — să fiă recunoscători celui de ei obijduit popor că nu le-a răsplătit răul prin rău, că nu 'și-a-șis, și n'a făcut, după scriptură: ochi pentru ochi, și dinte pentru dinte!».

În așteptare, și până la întorcerea guvernului provisoriu, lucră o comisiune interimară, cu aprobarea poporului, compusă din: Mitropolitul, I. Câmpineanu, C. A. Kretzulescu, N. Mincu și I. C. Brătianu.

Acastă comisiune primi demisiunea din armată a colonelilor Odobescu și Solomon și adresă poporului următoarea proclamațiune:

«Gloriă și de o mie de ori gloriă eroismului vostru, fiind-că numai printr'însul libertatea și cu dînsa patria fu izbăvită de patru ori și un popor, care pune nu numai atîta curagiū, dar încă și atîta stăruință, acel popor este popor ales al lui D-zeu și acesta ne face să avem o adîncă credință că nici odată nu vom mai cădea în robie.

Însă, fraților, ca să putem fi liberi, ne trebuie liniște, nu liniște ca aceea a despotismului, ci o liniște cum se cade unor omeni liberi...

Până astăzi, aveți dreptate să fiți spăimîntați, să fiți în picior; dar astăzi, când libertatea nîmului și libertatea mîdurelor guvernului este asigurată, fiind-că toți vrăjmașii au reîntreat în vizuină, ...astăzi, se nu adormim, ci să ne liniștim, fiind-că într'alt-fel guvernul nu pôte răspunde de ceea ce se pôte întîmpla, și nici nu pôte a-și împlini gréua sarcină ce ați pus asupra i, adică a asigura un viitor fericit Românilor.»

Neofit, mitropolitul Ungro-Vlachiei, Ioan Câmpineanu, C. A. Kretzulescu, N. Mincu, I. C. Brătianu.

Măsuri de organizare

Membrii guvernului, întorcîndu-se în Capitală, Câmpineanu și Kretzulescu se retraseră și se începu acea lucrare spornică de refacere a țării și prin noi obiceiuri și prin noi legi.

Numi administratori în județe pe :

Scarlat Turnavitu la Rîmnicul-Sărat.

Dimitrie Golescu, Brăila.

Scarlat Voinescu, Buzău.

Florian Aaron, Ilfov.

Dimitrie Ciocărdia, Ialomița.

Ioan Negulici, Prahova.

Costache Ciocărlan, Dâmbovița.

Ioan I. Filipescu, Vlașca.
 Nicolae Tătăranu, Teleorman.
 Ioan Hristopolu, Argeș.
 Ioan Paleologu, Muscel.
 George Băleanu, Olt
 Ioan Arcescu, Romanați.
 Dimitrie Filișanu, Dolj.
 Costache Cerkez, Vâlcea.
 Hristodor Marghiloman, Gorj.
 Nicolae Opran, Mehedinți.

Pe lângă fie-care administrator, fu numit și unul său mai mulți propagandiști, ca comisari extra-ordinari, datorî să mîergă ori-unde trebuință va fi, spre a explica Constituția și reformele din ea isvorînd.

Intre propagandiștii numiți fură: Al. Orăscu, P. Orbescu, Apostol Aricescu, Axente Sever, P. Cernătescu, Nestor Heruvim, C. Brezoianu, N. Florescu, Ștefan Băjescu, Costache Pădeanu, Ioranu, Al. Fotescu, Alecu Manu, Costache Florescu, Ion Rotescu, Alecu Dedu, Alecu Petrescu, Ioan Ionescu, C. Manega, Andrei Pretorian, N. Nenovici, C. Codreanu și alții. Dar profesorii fură pretutindenî, de la sine, cei mai neobosiți propagandiști.

Numi Vornic al Capitalei pe Cesar Boliac, asemenea președinte și membrii ai sfatului orășenesc pe N. Niculescu, *președinte*; Hilel B. Manoah, George Ion Pascal, George Sulacoglu, Grigore Ipătescu, Ștefan Popa Teodosiu și Nicolae Cămărășescu, *membrii*.

Decide stringerea candidaților la școlele județelor, pentru a înființa și reînființa școle prin sate.

Numesce mai multe comisii pentru alcătuirea proiectelor de lege ce trebuiau a fi supuse adunării constituante și amune:

pentru întocmirea constituției, comisiune compusă din I. Eliade, C. A. Krețulescu, I. Voinescu II, I. C. Brătianu;

pentru reforma instrucțiunii publice, generală, obligatorie și gratuită, după glăsuirea art. 16 din constituție, compusă din: Eliade, P. Poenaru, A. Tr. Laurian; C. Boliac, N. Crețulescu;

pentru organizarea administrativă: N. Golescu, I. Câmpineanu, N. Nicolescu, C. Bălcescu;

comisiunea financiară pentru reformarea impozitelor, spre

a supune la impozite toate clasele, potrivit constituției, pentru organizarea ministerului de finance și înființarea Băncii Naționale, fu compusă din: C. Filipescu, G. Nițescu, E. Ghermani, C. Bălcescu, Vasiliadi.

pentru lucrările publice: N. Crețulescu și I. E. Florescu.

pentru agricultură, industrie și comerț: D. Xanto, M. Califar.

pentru organizarea armatei și recrutarea ei, conform constituției, din toate clasele: se numi asemenea în comisiune Hr. Tell, I. E. Florescu, Colonel Voinescu I, I. C. Brătianu, colonel Izblonski.

pentru organizarea judecătorească: I. A. Filipescu, St. Ferikide, M. Califar, I. Cantacuzino, I. Voinescu II.

Aceste comisiuni trebuiau să se întrunească, la 6 August, și să prezinte guvernului, cât mai neîntârziat, proiecte deslușitoare și potrivite cu trebuințele cele de acum ale nației, cum dice decretul care le întocmesce.

Să numi asemenea o comisiune care să dea bilete de despăgubire acelor care avuseseră țigani robi:

Particularii, deșteptați prin proclamațiunea revoluției, asupra nedreptății de a ține ca robi tăpturi asemenea lui D-deu, se grăbiră a-și libera robii, fără nici-o despăgubire. Ast-fel Mihalache, Costache și Petrache Pencovici, liberară 2 robi; Simeon Marcovici, 2 robi; Scarlat Voinescu 32 robi, despăgubind dînsul pe soția sa, de vreme ce acei robi erau zestre; Gr. Costescu, 4 robi; Elenca Zosima, 6 robi.

Guvernul le adresă mulțumiri și le publică numele în foia oficială.

Se întocmi o comisiune amestecată din săteni și proprietari ca să discute și să hotărască, prin bună înțelegere, cesiunea proprietății. Comisiunea se și întruni sub președinția d-lui Racoviță și vice-președinția d-lui I. Ionescu (din Moldova).

Acastă comisiune și-a și deschis ședințele la 9 August, printr'un discurs al lui C. A. Rosetti, ținut în numele guvernului.

Și, în sfârșit, prin decretul 258 din 14 Iulie, guvernul convocă pe alegătorii, pentru alegerea membrilor adunării generale Constituante.

După acest decret, alegător e tot Românul pămîntean sau din ori-ce parte, stabilit în țară, precum și ori-care împămîntenit, de ori-ce origine și de ori-ce religie va fi.

Numărul deputaților e de 250.

Alegerea e de două grade : alegătorii aleg deputați-alegători, cari, întruniți, în capitala județului, aleg pe deputații Constituantei.

Abia liniște se făcuse și delegațiunile din țară, care fuseseră întrerupte prin turburările întâmplăte în cursul lunii Iunie, reîncepură; mai nu rămase oraș, care să nu fi trimis delegațiune, spre a arăta bucuria poporațiunii; veniră chiar din sate numeroase delegațiuni, așa în cât se vădu că nu numai capitala și județele prin care trecuse guvernul provisoriu de la Islaz, ci țara întrăgă vedea cu bucurie și privea ca o fericire, noua stare de lucruri care se înființase.

La București, poporațiunea respunse cu bucuria la apelul guvernului pentru înființarea gardei naționale și 1500 cetățeni se inscrieră în gardă, în cele d'ântăi zile. Corpul comercianților se otări a întocmi el, cu ale sale mijloce, un corp de 6000 de gardă națională.

Sosirea lui Soleiman-Pașa

Nici de astă-dată însă, liniștea trebuitoare nu dură mult; căci, pe la jumătatea lui Iulie, un corp de 20.000 armată turcăscă sosi la Rusciuc, supt comanda lui Omer-pașa. Aceste trupe erau puse la dispozițiunea lui Soleiman-pașa, fost ambasador la Paris, când izbucni revoluțiunea din Februară, și care fusese numit comisar extra-ordinar în principate. Primul dragoman al Porții, Emin-Efendi, era alăturat pe lângă dânsul în calitate de consilier.

Guvernul îngrijorat și voind să cunoscă intențiunile lui Soleiman-pașa, trimise pe lângă dânsul pe ministrul treburilor din afară, I. Voinescu II, spre a asigura pe comisarul Divanului despre simțimintele și dorința Românilor de a rămâne legați cu Turcia, după spiritul și litera tractatelor.

Voinescu, în calitatea-i oficială, nu fu primit; trebui să-și scotă eșarfa. Respunsurile ce comisarul îi dete apoi, fură cu totul evasive.

Atunci guvernul trimise pe Stefan Golescu, care fu bine primit și i se deteră ore-care asigurări.

La 18 Iuliu, comisarul imperial adresă administratorului din Giurgiu, o scrisoare, prin care-i anunță că, a doua zi, *va trece cu oștirile imperiale «nu cu cuget vrăjmășesc, ci*

pentru unicul scop de a protege anticele drepturi și instituții ale țării și de a restabili într'însa ordinea legală.

Guvernul, vădînd amenințarea de o nedreptă călcare a teritoriului țării, adresă lui Soleiman o protestare, îndreptată în acelaș timp și represintanților puterilor străine.

Protestarea conține și următoarele;

Cînd Imperiul Otoman a bine-voit să ne dea protecția sa, ne a asigurat întrîga și deservîșita independență pentru cele din lăuntru. Sultanul Baiazet I și mai în urmă, la 1460, Sultanul Mahomed II, consfințiră drepturile noastre prin tratate ce sciurăm să le păstrăm cu solemnitate. De multe ori drepturile noastre fură atinse, și cu toate acestea noi, prin conduita noastră către I. Pörtă, sciurăm să unim amorul fiului cu credința vasalului; și sperăm că, avînd credință în deservîșita noastră supunere, nici o dată nu va pune în uitare tratatele Padișahilor Baiazet I și Mahomed II, și că nu va voi să ne ia mai mult de cât viața, lipsindu-ne de drepturile noastre. Astă-đi însă, cu inima strînsă de durere, ne întrebăm: ne am înșelat ore? căci dacă I. Pörtă voesce să fie dreptă cu noi, de voesce să vadă milioane de eroi gata a muri de mórtea martirilor pentru Augustul lor Suzeran, de ce în mijlocul liniștei celei mai deservârșite, bagă o armie pe un pămînt, care este al nostru?

Românii nici o dată nu se degradară purtând masca duplicității și de aceia tot-d'a-una Dumneđeű a fost cu dînsii. Nu ne știm dar să eșim înaintea Augustului nostru Suzeran și a Europei întregi, — căci astă-đi, în România, se va hotări cestia libertăților lumii, și să ne arătăm cu frunțile senine, cu inima curată și plină de curaj și de credință, strigînd cu glasul conștiinței noastre:

Nu este nici un articol în Constituția noastră, carele să atingă puterile străine, nu este nici un articol, care nu numai să nu avem dreptul să-l cerem, dar să-l și punem în lucrare, dacă mai este un Dumneđeű în ceruri și o dreptate pe pămînt.

Cerem de la Esc. Ta, să vorbești pentru noi M. Sale Padișahului a căruia dreptate este puterea noastră cea mai mare — rógă-l în numele a toței Români, care vorbesce prin glasul aleșilor ei și cere de la bine-făcătorul Orientului să nu respingă amicii săi devotați și credincioși, lipsindu-l de drepturile lor, ci să consolideze sfînta lor Constituție, fericirea lor, prin retragerea unei armate, care a semănat neodihna și spaima chiar în multe inimi. Nu! Mărirea Sa nu va voi să fie Suzeranul unui cîmp mare și pustiú; căci dacă Românii au jurat să nu ridice nici o dată stindardul împotriva Augustului Suzeran, însă nu vor putea nici o dată să trăiască fără această Constituție, pe care le-a dat-o cerul, spre mîngăierea atâtor mari și lungi suferințe ale lor.

Membrii guvernului: *Neofit*, Mitropolit al Ungro-Vlahiei; *Chr. Tell*; *I. Eliad*; *N. Bălcescu*; *N. Mincu*; *C. A. Rosetti*.

Apoi poporului îi adresă următoarea proclamație :

Fraților Români,

Cu totă credința noastră către Î. Pörtă și încercările ce făcăm, ostirile împărătesci sunt a intra.

Noi știm că tot Românul este gata a muri pentru acest pământ pe care și pentru care suferit-ați 18 secolii, și de aceia vă facem cunoscut că Esc. Sa Soleiman Pașa ne dăce că trupele intră «nu cu cuget vrășmășesc, ci numai cu unicul scop de a protege anticele drepturi și instituțiuni ale țerei.»

Guvernul însă, după datorie-I, pe de-o parte arată Esc. Sale Soleiman Pașa mâhnirea ce avem de a vedea atins dreptul de inviolabilitate a teritorului; iar pe de alta, vă rogă să nu uitați că I. Pörtă are pentru noi simțimente părintesci.

Români! fiți liniștiți și pacnici!

Fiți siguri că, pe cât veți fi uniți și veți cere drepturile vóstre, cu acea putere liniștită, cu care le-ați dobândit, nimeni nu se va putea atinge de dînsele.

Membrii guvernului: *Neofit*, Mitropolit al Ungro-Vlachiei; *Chr. Tell*; *N. Bălcescu*; *N. Mincu*; *C. A. Rosetti*.

No. 329.—1848, Iulie 19.

În aceeaș sêră, se ținu o întrunire în sala teatrului. I. C. Brătianu expuse starea lucrurilor, printr'un cuvînt plin de energiă; vorbiră apoi Peretz, Maniu, Herişescu și alții și toți cei adunați jurară să apere țara și Constituția ei.

În aceeași nópte, sosi la Bucuresci Tinghir-efendi, cu o scrisóre de la Soleiman către mitropolitul.

Poporul aflând, ceru ca scrisórea să se citescă de față cu toți membrii guvernului și guvernul înștiință pe Tinghir că Eliade este însărcinat a asista la citirea scrisorii.

Fu o lungă discuțiune și Tinghir declară că nu póte a se depărta de la instrucțiunile ce are, fără a cere noui instrucțiuni.

A dóua zi, la 20, pe la 4 ore d. a. pe Câmpul Libertății, se ținu o mare întrunire, la care aũ luat parte peste 25.000 de ómenî.

I. Brătianu vorbi poporului adunat și toți, în cel mai mare entusiasm, aprobară un protest, în care se cuprind și următoarele:

«... De aceea, cu tóte că guvernul care este expresia popo-

rului, a protestat prin mijlocele diplomatice, însă poporul socotesc că nu este de prisos a protesta și el d'adrechtul înaintea Europei întregi, contra intrării trupelor turcesci în pământul român și încă mai mult: România întregă de astăzi, până când mai are un glas liber, declară:

1) Că dacă I. Pórtă va respecta drepturile Românilor și va primi Constituția ce își deteră și al căreia efect o să fie fericirea țerii, atunci Românii, recunoscători bunului Suzeran, nu numai că-l jură credință, dragoste și supunere, dar încă și mai mult că vor sluji de pavăză (rempart) Constantinopolului.

2) Că dacă I. Pórtă nu-și va trage trupele de pe pământul român și dacă va căuta ea, prin putere armată, să s'amestece în trebile țerii dinlăuntru, atunci toate tratatele ce există se socotesc chiar de Pórtă desființate.

3) și că atunci nația este liberată de orî-ce îndatorire ar avea către I. Pórtă,

4) că orî-ce legi, orî-ce aședeminte se vor impune Românilor de la străini, acele legi, acele aședeminte vor fi socotite ca ilegale și prin urmare este de datoria orî-cărui Român de a nu li se supune de bună-voie.

5) că orî-ce Român va unelti său va contribui ca s'aducă armii străine în țară, său ca să oprască mai multă vreme pe cele aduse, perde dreptul de Român, este declarat de vrăjmaș al societății și prin urmare nu mai există legi pentru dînsul».

Cu toții apoi, avînd musica în frunte, plecară la palat, unde-î aștepta guvernul provisoriu.

Trecînd pe la casa unde locuia Tinghir, strigătele de: Să trăiască Constituția! Să trăiască România! Să trăiască Sultanul! nu mai conteniau. Tinghir eși în balcon și ceru să sărute stégul. Fu mare entusiasm.

Ajunși la palat, N. Bălcescu, membru al guvernului, adresă poporului cuvînte de mulțumire și I. Brătianu îndemnă pe toți la liniște și la bună rînduială.

Poporul se răspîndi, ducîndu-se fie-care la casa sa, și așteptînd desfășurarea evenimentelor.

Cererile Turciei.

Răspunsul așteptat de Tinghir-effendi sosi, adresa se schimbă și se decise a fi comunicată guvernului și boerilor, în sala adunării obștesci.

A doua zi dar, în 22 Iuliu, sala era plină; guvernul invitase și pe boieri, fără excepțiune.

Tinghir veni escortat de cavaleria română și dete citire

scrisorei, în care se spunea că un număr de indiviđi, dându se de Români, au silit pe Domn să primescă nisce instituţiuni noi şi apoi au avut îndrăsnéla de a întocmi ei o administraţiune; că cele întimplate sunt nu numai incompatibile cu drepturile de suzeranitate şi cu principiile de guvernământ ale Porţii, ci şi de natură de a aduce tot felul de inovaţiuni contrarie păstrărei ordinei şi liniştei în ţară; că o persoană de încredere trebuie să fie numai de cât locotenent domnesc, conform Regulamentului; că apoi o comisiune să arate plîngerile ţerii, cari se vor lua în considerare, de vor fi drepte.

Adunarea discută propunerea şi numi din sinu-i o comisiune ca să redacteze răspunsul.

În acelaş timp, guvernul se preocupă de ce ar fi de făcut: a intra în conflict cu Turcii, i se păru o neiertată greşală şi deci hotărî, în majoritate, să cedeze, nu recunoscînd Porţii vre-un drept, ci numai ca condescendenţă. Pe de altă parte, St. Golescu, care văduse din nou pe Soleiman-paşa, aduse vestea că Constituţiunea va fi recunoscută, dacă guvernul provisoriu se va schimba în Locotenenţă.

Guvernul depuse deci puterea în mânele poporului rugându-l să aleagă alt guvern, sub numele de Locotenenţă domnască a Țerei Românesce, carele, după regulă, va fi recunoscută şi de către În. Pörtă.

Poporul fu rugat să se adune, în aceeaşi zi, la 4 ore, pe *Câmpul Libertăţii*.

Intrunirea. — Locotenenţa.

Intrunirea fu impunătoare; vorbiră poporului Cesar Boliac, N. Bălcescu şi I. Brătianu şi Locotenenţa domnască fu compusă din aceleaşi persoane care erau în guvernul provisoriu.

Soleiman ceru apoi reducerea locotenenţei numai la trei şi atunci se proclamă Locotenenţă: N. Golescu, I. Eliad şi Chr. Tell.

Locotenenţa acésta fu salutată de Tinghir-efendi, trimisul Esc. S. Soleiman-paşa, în sala tronului şi recunoscută; i se dete asigurarea că oştirile turcesce sunt venite pentru liniştea ţerei şi că Locotenenţa, ori-când va cere trebuinţa, se poate sprijini pe aceste oştiri.

Soleiman-paşa ceru să i se trimită o comisiune la Giurgiu

și fu trimis Ștefan Golescu, N. Bălcescu, Dim. Brătianu, Gr. Grădișteanu, și comerciantul Vasiliadi. Soleiman-pașa se arătă bine-voitor în discuțiunea Constituțiunii, cerând orice modificare mai mult de formă și îndemnând a se trimite comisiunea la Constantinopole.

A doua zi, se dete, în a lor onóre un banchet, la care luă parte și Eliade.

Apoi, Soleiman-pașa veni la Bucuresci, unde stătu trei zile, fiind sărbătorit: se dete un bal câmpenesc, o reprezentație de gală la teatru și se ilumină orașul.

Constituțiunea, fiind ast-fel recunoscută de trimesul Porții, și guvernul și poporul se putură iarăși liniști. Guvernul reluă a sa lucrare.

Recunoscerea de către puteri.

D. Colhoum, consulul M. S. Britanice, fu cel d'ântăi re-prezentat strein, care aduse locotenenței felicitări.

Mercuri, la 4 August, escortat de o jumătate escadron de cavalerie română, veni la palat, unde poporul vesel și mulțumit era în număr mare și cu urări însoți pe d. Colhoum, la sosire ca și la plecare.

D. Colhoum, adresându-se Locotenenței, dîse:

Domnilor,

Comunicația oficială ce m'a făcut ieri d. secretar de stat, m'a umplut de bucurie, aflând că M. S. Sultanul, prin trimisul său estrea ordinar, Ex. S. Soleiman-pașa, a recunoscut formal locotenența princiară.

«Mam grăbit, D-lor. să viū să vă felicit de un eveniment atât de fericit, ce este destinat s'aducă liniștea și încrederea în toate spiritele.

«Socotesc că este de prisos să vă spun cât este de sincer și cât de mare este interesul ce are pentru această țară guvernul M. S. Augustei mele suverane, și acest interes va cresce; căci noile instituții ce sunt mai în armonie cu trebuințele țării, aprobate fiind de M. S. Sultanul, acest monarch luminat ce l'a în arcinat prevedința să protégă România, vor face ca guvernul meu să pôlă urma poporul român în calea progresului.

«Cât pentru mine, d-lor, pe care lunga-mi reședință între d-v. m'a făcut să iubesc țara, mă simt fericit să fiu organul guvernului meu ca să vă fac cunoscut simțimintele lui și nădăjduesc că era cea nouă ce va nasce pentru România, va vedea pe toți

fiul acestei țări unindu-se și neavând de cât o singură dorință, o singură țință: «fericirea și prosperitatea patriei».

Eliade răspunse, arătând deplina recunoștință a Locotenenței și a tuturor Românilor.

Apoi consulii Prusiei, Austriei și Greciei aduseră Locotenenței felicitările lor.

Starea de lucruri, făptuită prin mișcarea dela 9 și 11 Iunie 1848, după două luni de lungi și nesfârșite peripeții, incidente și primejdii, provocate și susținute de cei cari nu voiașă să devie egali și frați cu toți Românii, fu ast-fel în sfârșit recunoscută.

Stăruința, luptele și jertfele de tot felul ale poporului capitalei mai ales, și ale guvernului, ajunseră în fine a fi încununate prin recunoșcerea ce puterile europene, împreună cu Turcia, deteră faptului îndeplinit, Constituției ce poporul își dedese și guvernului ce el își alesese.

Atunci numai, sau abia atunci, și după ce Soleiman-pașa, la o vizită ce i se făcu de mai mulți boeri, când dînsul, între altele le dîse:

«Vă recomand, d-lor, a uita toate cele trecute și bogați și săraci, bătrîni cu junî să-și întindă mâna ca frați către frați și ca părinți către fii; bătrînii să ierte junilor și junii să respecte pe bătrînii.»

«Așteptați în pace răspunsul și ordinul Inaltei Porți și toate se vor împăca, după dorințele și mulțămirea tuturor.»

«Am convincția că nu veți îndărătnici de a recunoște Locotenința și a vă supune ei ca unui guvern legitim.»

Atunci numai, și cei dintre cari unii uneltiseră contra stării de lucruri înființată prin mișcare, și alții se ținuse d'o parte, atunci numai o recunoscuseră, iscăbind următoarea declarație:

«Supt-însemnații, dând desăvîrșită încredere în discursul de astă-zi al Esc. S. Soleiman-pașa, recunoșcem căimăcămia (1)

(1) Cerură ca, în act, să se pună cuvîntul: «Căimăcămia», iar nu «Locotenință», de și însuși Soleiman le arată că «Locotenință» nu e de cât traducerea românească a cuvîntului turcesc căimăcămia.

Aveau dar ascuns un gând rău și-și păstraă o porțiță. De alt-fel, acel gând rău nu se putură unii stăpîni de a-l arăta chiar în această întrunire. Ast-fel, D. I. Filipescu ceru ca Locotenința să cărmuiască după Regulament și altul, Filip Leș, ceru să i se asigure viața în contra poporului, de și poporul nu atinsese întru nimic nici pe dînsul, nici pe alții.

Soleiman însuși nu-și putu stăpîni indignarea, care asemenea coprinsese pe toți constituționalii căți erau de față.

Refusă să subscrie banul Filipescu dis Vulpe și alți patru cari plecară sub pretest că sunt oboșiți de lungimea ceremoniei și de căldură.

(Locotenența) de acum ca un guvern legitim, până la primirea noilor porunci ale In. Porții. Iar dacă vre-unul dintre noi va îndrăzni să cauzeze cea mai mică neorînduială, se va pedepsi după legi.»

București, 30 August 1848.

Semnați 90 boieri; dar nu s'a putut descifra, spune *Monitorul român*, de cât următoarele semnături:

Neofit, Mitropolit; I. Eliade, N. Goleșcu, Chr. Tell, Gr. Grădișteanu, Filip Leș, Iancu Filipescu, C. Gr. Ghica, Al. Ghika, Ioan Roset, Iordache Dedulescu, Alexandru Leș, D. Topliceanu, Ioan Costescu, N. Crețulescu, P. Poenaru, Gr. Caracaș, I. I. Filipescu, Ant. Arion, M. Cioranu, C. Scorțeanu, C. I. Arion, C. Ralli, M. Darvaris, Radu Goleșcu, N. Ipătescu, Gr. Zosima, Hilel Manoach, Alexandru Polizu, C. B. Bălcescu, G. Ioanidi, Steriadi.

Comisiunea pentru improprietărirea sătenilor.

Guvernul provisoriu, după cum arătarăm mai sus, decisese a se întocmi o comisiune numită din proprietari și săteni (18 proprietari și 18 săteni, câte un proprietar și un săten de fie-care județ) care prin bună înțelegere să găsească mijlocul practic d'a ajunge la improprietărirea sătenilor, fără a lăsa proprietarilor vre-un motiv de nemulțumire.

Ceea ce guvernul voia, ceea ce el înscrisese, ca comitet revoluționar, în programa reformelor, nu era un act socialist; el voia numai să facă pe săteni proprietari, cu plată, pe pământul pe care și până aci îl aveau și l'exploatau, însă numai ca usufructuari.

Și această măsură nici nu era o inovațiune, ea se aplicase de curînd în mai multe state germane; se aplicase de Austria, chiar în părțile apropiate sau vecine cu noi, ca Galizia, Ungaria, Bucovina și Transilvania.

Comisiunea mixtă se și întruni la 9 August.

C. A. Rosetti, în numele guvernului, rosti discursul de deschidere, din care reproducem următoarele:

«Astă-dî, d-lor, mă simt cel mai fericit dintre toți omenii, căci m'a iertat cerul să dic eu întăia vorbă în întăia adunare de Români și pentru ca întăia vorbă să fie vrednică de această adu-

nare, repet întâiele cuvinte ale proclamației: «Pace vouă, pentru că vi se vestesc libertate vouă!»

«D-lor, în acest minut, nu este nici-o inimă, care nu bate de fericire; nu este nici un ochi care nu e umed de lacrimile bucuriei, pentru că această adunare este întâiul curcubeu al fericirii ce s'a arătat pe cerul libertății, pentru că cu deschiderea acestei seanțe, se deschide și cartea dreptății, cartea lui D-zeu.

«Socotesc de prisos, d-lor, să vă aduc aminte suferințele noastre, când fie-care dintre voi are cel puțin câte o rană nevindecată încă. Aceea ce numai mă socotesc dator a vă spune este că mormîntul din care eșirăm e gol încă și că noi cu toții suntem încă în gura lui. D-vastră puteți să-l umpleți cu nenorocirile țării și adunarea cea constituantă ne va da mână să ne urcăm cu toții pe scara lui D-zeu. Și așa va fi.

«Singurul nor ce a întunecat libertatea noastră a fost cestia proprietății, însă acum nu ne mai temem; nu ne mai temem, pentru că această adunare, în care se află unul lângă altul cel bogat cu cel sărac, cel fericit cu cel nenorocit, cel ce avea totul cu ceta ce nu avea nimic, ceta ce era stăpân cu ceta ce era rob, în această adunare, ție, făcută întocmai după cuvintele lui Christos, D-zeu va fi în mijlocul ei și acolo unde este D-zeu, toți sunt frați și gurile, când se deschid spre a vorbi, resuflând aerul cel curat al fericirii, vor rosti negreșit legea lui D-zeu.»

După ce adresază staturii sătenilor d'o parte, proprietarilor de alta, Rosetti încheie astfel:

«D-lor, opt-spre-zece vécuri ne luptarăm și ota-ne tot tari, tot Români, pentru că Românul are pe stindardul lui crucea mântuirii. Pe crucea aceea dar să jurăm că vom muri Români, cu crucea în mână să strigăm: Trăiască România! Trăiască întâii aleși ai nației române!»

Eliade, care se afla față, improviza un cuvânt prin care dovedi cât de drept este art. 13 din Constituțiune.

Ședința se deschise apoi sub președenția lui Alexandru Racoviță și vico-președinția lui I. Ionescu.

Ce frumoase cuvinte! Ce interesante discuțiuni urmară!

Nu le vom reproduce însă, pentru a nu lungi prea mult această cercetare, ci ne vom mărgini la scurtul, dar esactul resumat ce dă Ubicini.

«De la început, ție Ubicini, cestiunea a fost rezolvată în drept, de vreme ce comisiunea a admis în unanimitate aceste trei principii esențiale: dreptul de proprietate, libertatea muncii și espropriarea pentru cauză de utilitate publică.

«Dar când veniră la aplicare, adaugă Ubicini, și când fu vorba de a hotărî numărul de pogone trebuitor fie-cărei familii, pre-

cum și condițiunile și modul rescumpărării, réua voință a boierilor începu a se da pe față. Era vădit că toate silințele lor ținteau a face ilusoriu dreptul ce recunoscuseră săténului, și — după lungi și furtunose desbateri — guvernul, desperând de a regula cestiunea prin bună-învoială, se vădu silit a decreta:

1) Suspendarea ședințelor comisiunii;

2) A-și da fie-care deputat cerințele în scris către guvern.

Guvernul se obligă apoi a da un proiect, în care, «din tot cugetul și din tot sufletul, își va pune toate puterile într-o împacă interesele, a reasigura mințile și a aduce învoirea și pacea între fiil aceleiași patrii».

Școle. Iertare de biruri

Guvernul mai decretă înființări de noi școle:

În Bucuresci, încă 4 școle de fete, pe lângă singura ce exista, a Domniței Știrbei;

Monăstirile Șerban-Vodă, Sf. Spiridon și Episcopia Buzăului vor bine-voi a da încăperile necesarii până la Sf. Dumitru;

În județe, neaflându-se școle de fete de cât la Craiova, Slatina și Ploesci, să înființeze și în cele-lalte județe câte una.

Să face apel la tinerime de a se înscrie în armată.

Să iartă sătenilor banii pentru drumuri pe 1847 și 1848.

Comitet electoral

Se întocmesce, în Bucuresci, un comitet central în vederea viitoarelor alegeri pentru Constituantă.

Comitetul se compune din: Cesar Boliac, I. Brătianu, D. Bolintineanu, Alecu Golescu, C. Bălcescu, C. A. Rosetti, părintele Snagoveanu, C. Crețulescu, Duca, R. Golescu, Gr. Grădișteanu, A. Zane, Ion C. Cantacuzino, Ion A. Filipescu, C. Rôtă, Gr. Pereș, Al. Orăscu, Kiriloff, P. Teulescu.

Arderea Regulamentului. — Blestemul lui.

Suferise destul poporul de pe urma Regulamentului boeresc, pentru ca, în starea de fierbere în care se afla, să nu se gândească a săvârși un act de răsbunare în contra acestei legiuri, pe care o privia ca izvorul relelor ce îndurase, precum și contra archondologiei (cartea boierilor) care era semnul trecutelor nedrepte privilegii.

Poporul voi dar să ardă și pe una și cea-laltă carte.

Se adună deci în mase mari la palat și ceru cu stăruință a i se da Regulamentul și archondologia, le luă, de și locotenența îl sfătui să renunțe la acest fapt și, puse pe care mortuare, duse cele două cărți la mitropolitul, rugându-l să le facă sfeștania morților și să le alurisească.

Mitropolitul se învoi și ceremonia se săvârși. Regulamentul și archondologia fură, foiă cu foiă, aruncate pe foc și nu rămase din ele de cât cenușa, pe care vîntul o împrăștiă.

Apoi, mitropolitul, în ornatul său sacerdotal, și cu crucea în mână, rosti următoarele cuvinte:

«Afurisesc Regulamentul care fuse ars; alurisesc și pe aceea care ar voi să mai guverneze după legile lui și binecuvintez poporul creștin al țării Românești».

Poporul ascultă în ghenuchi și cu capul descoperit acestea, apoi se împrăștiă și totul reintră în liniște.

Politica Turcilor se schimbă

Moderațiunea ce Soleiman-pașa arătase, după ce se încredințase că Constituțiunea era voită de poporul român și că acest popor înțelegea să respecte și să păstreze neatinse legăturile cu imperiul Otoman, statornicite prin tratatele încheiate între Sultani și Domnii români; asemenea recunoscerea Locotenenței domnesci de către acest trimis al Porții erau fapte care, în momentul când să îndepliniseră, cadrau cu politica împărăției Otomane.

De atunci însă, acea politică se schimbase radical.

Revoluțiunile căduseră pretutindenți și în zadar Turcia se uita și căuta pe unde-va sprijin.

Isolată, ea părăsi pe Români.

Soleiman fu rechemat și înlocuit cu Fuad-Pașa.

Comisiunea compusă din St. Goleșcu, N. Bălcescu, D. Brătianu, Gr. Grădiștenu și Vasiliad, trimisă de locotenență la Constantinopol, — după chiar sfatul lui Soleiman-Pașa, care-i dedese și o scrisoare favorabilă cererilor ei, — din cauzele mai sus arătate, nu putu isbuti în scopul său.

Ea, nu numai nu dobândi recunoșcerea oficială a Constituției, ci nici măcar nu fu primită oficial de către marele Vizir Reșid-Pașa și de către ministrul de externe, Aali-Pașa.

Amândoi miniștrii însă primiră, în particular, pe trimișii Românilor.

Comisiunea se vădu deci silită a pleca din Constantino-pole, după ce protestă printr'un memoriu, care și el rămase fără nici un răspuns.

Venirea oștirilor turcești la București.

Ca urmare a noiei politice a Turciei, oștirile ei în număr de 30.000, înaintară în țară, ajunseră—după mai multe popasuri—până la București și-și aședară lagărul aprópe de mănăstirea Cotroceni, în ziua de 10 Septembre 1848.

Care era scopul acestei oștiri? Se presimția, dar nimeni nu-l scia.

Guvernul, de și recunoscut de către predecesorul lui Fuad-Pașa, nu primise nici o comunicațiune și nu putu dobândi nici una.

Mai multe deputațiuni, între care una, având în frunte-i pe mitropolitul și pe alți demnitarî ai bisericeii, meraseră înaintea lui Fuad ca să-i presinte urările și felicitările poporului. Nici una nu fu primită.

Ștefan Golescu, căruia Fuad-Pașa, îi dedese o întâlnire secretă la Călugăreni, așteptă două zile, fără ca Fuad să fi venit la acea întâlnire.

În fața acestor fapte, la București, era mare agitațiune; poporul se întrunise pe *Câmpul libertății* și strigătul: *la arme* începu a se auđi pretutindeni.

Afară din oraș, ȓice Ubicini (1) erau mai mult de patru-deci de mii de sătenî din județele Vlașca, Ilfov, Ialomița, Dâmbovița și Prahova, grupați pe sate și însoțiți de preoți; ei umplu strîmtul spațiu dintre lagăr și oraș. Ei sunt acolo de două zile și două nopți, dormind pe pământ și așteptând pe Turci, înaintea cărora veniseră, ca înaintea unor liberatori.»

Locotenența se teme de un conflict, și spre a-l preîntîmpina, dă ordine celor două escadróne de cavaleriă și bateriei de artilerie, ce erau în București, de a se uni cucorpul lui Magheru, care se afla în vechiul lagăr al lui Traian.

Acum, de sigur, Locotenența trebuie să se fi convins că

(1) *Provinces roumaines*, pag. 191.

era bine, și în interesul țării, ca să fi ascultat la timp pe tinerii din guvern, care cereau neconținut armarea poporului.

Iacă descrierea unui martur ocular (1) depre mersul evenimentelor și despre cele petrecute:

Sosirea Turcilor.

În ziua acésta, sosi totă armată turcă la Sîntești.

E de însemnat că, în lagărul turcesc, erau reacționarii din Giurgiu drept pesodromi, cari aveau comunicare cu cei din capitală. Aceștia pe lângă mulțimea calomniilor vărsate asupra guvernului, mai speriară pe Turci dicând: că, pe lângă numeroasele glóte ce se văd nearmate lângă București, mai sunt și altele bine armate cu lănci, pistóle, puști și tunuri și pândesc, prin porumburi, minute favorabile ca să dea năvală asupra Turcilor. Frică mare a cuprins pe Turci, ca pe unii ce pribegaui în locuri necunoscute, de aceia Sâmbătă trimiseră o trupă de călăreți ca să cerceteze după arme în porumburi, în jurul Bucureștilor. Tot odată căutară și un loc mai sigur pentru năvălirea în capitală.

Sâmbătă dimineța, ne înștiințară, că Duminică vor intra negreșit, și așa poporul țărăn rămase iar în câmp; iar poporul capitalei se reîntorse pe a casă.

La două ore după prînz, se răspîndi vorbă în orașu că Turcii intră. Urla pămîntul de sunetele clopotelor, călea om pe om, trăsura pe trăsura, alergând la barieră să oprească intrarea Turcilor. În fine, se adevăra că nu era nimic, dăr poporul îngrijat, vădînd pe ispititori de sus alergând în jurul Bucureștilor, ar fi dorit să-î întîmpine cum se întîmpină aceia ce nu vor să intre pe pórta cea adevărată. Sgomotul acesta însă adăogă mult la frica Turcilor.

Sâmbătă séra, veni o hârtie din armata turcescă către mitropolitul ca să împace pe popor și să aștepte în linisce venirea lor pe a doua zi; țărani însă să se întorcă pe acasă, ca unii ce sunt aduși cu biciul.

Mitropolitul a răspuns, Duminică, că el nu se amestecă în trebi politice, a lui este biserica. Dar este guvern recunoscut de Soleiman, în numele Sultanului, și de corpul diplomatic din București, și că-i pare reu că Fuad nu vrea să se înțeleagă cu guverul.

A doua zi, tabăra turcescă se ridică de la Sîntesci, nu ține drumul drept pe la Văcăresci, unde era poporul român adunat, ci o taie peste câmp, peste drumul Craiovei; nu intră nici în București, ci se aședă în câmp în dreptul Cotrocenilor și al Spirei. Poporul nu-și pierde cumpetul, se ridică și el și se mută

(1) *Gazeta Transilvaniei*, No. 78, pag. 323.

ca să formeze barieră din partea aceia. Turcii coprinseră mănăstirea Cotroceni și aședară ceva munițiuni într'ênsa. Și așa stătura și poporul și Turcii până a doua zi, fără a face o parte sau alta vre-o mișcare neplăcută.

Tot Duminecă eși corpul diplomatic în tabără ca să-și facă datoria către Fuat ca către un trimis al puterii suzerane; dar turcul îi lăsă să aștepte în anti-cameră ori anti-cort ca la o oră. Sêra pe la opt ore se lăți iar vorba că intră turcii în capitală: Uetul clopotelor și țipetele mamelor într'un pătrar de oră puse în picior 40 mii locuitori ai Capitalei bine armați. Nu se putea să nu înțelegă Turcul de acest sgomot, frica și întăritarea lui crescă și mai mult.

Deputațiunea la Fuad.—Arestarea.

Lună de dimineață, veni în capitală Kerim Pașa și cu Saliet Elendi cu o scrisore către Mitropolitul, ca să iasă în ordie Sfinția Sa cu notabilitățile boeresce, cu capi corporațiunilor și cu cei mai inteligenți și mai capabili, care parte să asculte instrucțiunile sale, parte să arate plângerile poporului.

După severitatea cu care s'a purtat Fuat până atunci, după știrea noastră de la Constantinopole și după muiarea lui Fuad din ziua aceia, cine se mai îndoaia, că nu își va fi primit Fuad alte instrucțiuni consunătoare cu cerile noastre și cu însciintarea noastră?

De și sciam că în ziua aceea este să se resolve problema între noi și Pörtă, totuși, plini de curaj, plecarăm, ca la două sute de deputați către Mitropolitul, ca să-l luăm să vie în fruntea noastră în lagărul turcesc și pe Kerim și pe Saliet îi vedurăm la Mitropolitul, de unde dupe ce se strînsesă și deputații reacționarilor, plecarăm toți împreună în lagăr.

Primirea era să fie la ora unu, dar cu adunarea noastră se amână până la două după prânz.

După ce Fuad ceti o hârtie în limba franceză, pe care dicea că o are drept instrucțiuni de la Sultanul—ce din stilul și din próspețele împrejurări se vedea a fi compusă în lagăr; căci de unde scia Sultanul că, la una din barierile Bucureștilor, așteptă pe Fuad glôte de Români aduși cu biciul? etc.; apoi ne numi comuniști, sciind bine că noi vom striga contra astui fel de calomnie. Mai dîse că suntem numai vre-o câți-va cari vrem constituțiune și că e numai pretext că vrem să ținem cu Sultanul.

Atunci noi strigarăm să caute să vadă decile de mii de popor cari veniră să cêră dreptate; strigarăm: *să trăiască Sultanul și Constituția!* și că mai bine murim de cât să primim Reglamentul! Atunci pocni o pușcă la spatele nostru și îndată fuserăm încungiurați de 500 soldați pedestri.

Pe Mitropolitul și pe aristocrați îi luă Fuad cu sine și îi duse în alt cort.

Lupta din Délul-Spirei.

Ca peste o jumătate de pătrar de oră, vedurăm vre-o câte-va mił de Turci pedestri, formându-se în marș regulat, plecând spre oraș precedați de musică ce cânta marșul iute și rășhoinic. În urma lor, o călărime numerosă însoțită de vre-o câte-va tunuri mari de câte șese cai.

Poporul vedënd apropierea armatei formă o barieră tare în câmpul liber, în cât pedestriimea, ne putënd străbate nici de cum, fu silită să facă loc călărimii. Poporul își îndoi curajul, prindea de frânele cailor și întorcea îndărăt chiar și pe cavalerime. Foc încă nu se comandase, călărimea începu la stratageme, începu a se forma în șiruri strimte, a se cam trage într'o parte și într'alta ca, trăgându-se poporul după ei, să aște trecere ușoră prin mijloc. Tôte de giaba; căci tăria poporului era mai neclintită de cât stratagemele lor.

Ingenuchiau înaintea cailor ca să trecă peste ei, dacă au curajiū și atunci se sdrobiră vre-o trei de piciorolele cailor și alți vre-o patru tură străpunși și tăeți de sabie, și ast-fel își făcură loc; și în drumul lor alergară drept la casarma veche din délul Spirei, unde erau ca la 120 soldați români, avënd strinsă poruncă de a nu da foc.

La aceștia se mai adăogară pompierii, în număr de o 170, sub comanda căpitanului Deivus (1); toți aveaūseveră poruncă a nu comanda foc; dar nu aveaū instrucțiune ca să depună armele înaintea Turcilor.

Așa, vedënd că Turcii năvălesc să intre în casarmă, garda se făcu trei șire tari înaintea porței. Vedënd Turcii că nu le lasă liberă intrare, traseră în soldații Români; aceștia vedëndu-se atacați cu foc, s'au încercat a se apăra și ei cu asemenea putere. Incepură a lua la ochi pe Turci, cari cădeau șire întregi și dacă Turcii nu aveaū tunurile încărcate cu cartice, abia tîrđiū ar fi putut muia pe Români, căci aceștia isbutiră a coprinde chiar și două tunuri de la Turci, dar le perdură iar, loviți de alte tunuri.

Perderea Românilor este de 46 persoane, a Turcilor de la 4—5 sute. Deivus, după ce a tăiat în stînga și în drépta, vedënd că i vine rîndut să cadă, întinse sabia unui Turc și prin acesta își căpătă scăpare. (2)

Radu Golescu, comandantul regimentului, se răni rău, în cât este până astă-đi în spital, iar tînerul oșiter Dincă, (3) după ce tăie 6 soldați și un oșiter turc, al optulea căđu și el.

O parte de tunuri și armată alergară la palat și la curtea administrativă, unde găsiră pe d. Nicolae Golescu și pe d. Tell, cari așteptaū cu sînge rece. D. Eliad se retrăsese mai înainte cu

(1) Maiorul Papazolu, care a luat parte și alți spun că pompierii au fost comandați de căpitanul Zăgănescu.

(2) Papazolu spune că, în această luptă au murit locot. Dănescu și sublocot Stărostescu.

(3) Acesta este Dincă Bălșenu, fost mai tîrđiū căpitan al călărașilor Mehedinți.

ceva și acum se afla în lagărele d lui Magheru peste Olt. D-nii Golescu și Tell sunt liberi în capitală.

Ce urmă în capitală?

Fuad numai de cât restabili ordinea regulamentară, făcu Caimacan pe Cantacuzino, mai mare al armatei pe Omer-pașa, polițaiu pe Majorul Voinescu I și pe Salief Etendi; pe soldații români, care avură norocirea a scăpa de sabia barbară i-a desarmat și i-a trimes pe acasă. Se publicară porunci severe ca nimeni să nu pörte cocarde, nimeni să nu vorbescă mai mult de Constituțiune, nimeni să nu pörte arme, pe ulițe să nu umble mai mulți de trei și numai pênă la opt ore, neguțătorii să-și deschidă prăvăliile. Inșă jafurile care le făcură barbarii de Turci în partea locului de către Isvor, uciderea a câtor-va femei și bărbați, tăerea căprarului Austriac Bodea, despoerile diua mare pe drum, căutarea în buzunare la ori și ce persónă, hoțiile și stricăciunile făcute chear în casa Sfinției Sale părintelui Mitropolit, spargerea ferestrelor prin vecinătate, nu dau nici o garanție de siguranță, de pace și de onóre personală. De aceea poporul bucurescean, umbla cete-cete pe ulițe, cerând Constituție și dreptate.

Iar noi, cari fuseserăm închiși în lagăr, auđind tunurile la casarmă începurăm a ne îngrija de viață cu atât mai virtos, cu cât custodiile nóstre, auđind și ei pocnetele în Bucuresci și căutaú puștele dacă au cremení. Séra pe la orele opt ne strămutară între o mie de armați pedestrime și călărime cu totul în mănăstirea Cotroceni, unde ne ținură 24 ore nemâncăți.

Tocmai Marți, la două ore, veni Kerim pașa și cu polițaiul Voinescu, și din 216 — căci printre deputați se virăseră și alți curioși, chear și din aristocrați — aleseră un număr de 26 și la cei-l-alți ne dederă drumul, dicend că și pe cei rămași îi vor libera după ce se vor mai așeđa lucrurile».

Să povestim câte-va incidente, care nu sunt fără însemnătate.

Sentinela.

Soldatul de pază la casa regimentului (regim No. 3) stătuse nemișcat la locul lui, în timpul luptei; el rămase acolo și după ce lupta se sfirși.

Vedetele turcesci, visitând camerele, deteră peste dînsul și-i dîseră să se predea.

Soldatul făcu semne că nu înțelege și s'aduse un interpret.

Somat să dea arma, răspunse:

— Să vie efleiterul.

— Dar, a murit.

- Să vie praporceicul.
- A murit și el.
- Să vie căpitanul, sau orî-cine d'ai mei.
- Aă murit toți.
- Atunci, în lături că nu mă dau.

Și în același timp, imbrânci ușa, o închise și începu a trage pe leréstră în Turci și trase până nu mai avu cartușe.

Atunci, Turcii năvăliră, sparseră ușa, și-l uciseră.

Românul sentinelă fu vrednic Român: muri, pentru a-și face datoria.

Comercianții.

Intre arestații de la Cotroceni, erau nu numai membrii ai guvernului revoluționar, afară de Locotenentă; erau și comercianții cei mai însemnați.

Aceștia, când prefectul de poliție al noului regim veni în închisore și voi să libereze pe unul din comercianți, Manole Popovici, în numele tuturilor, răspunse ;

— Nu eșim d'aici de cât toți împreună. Dacă suntem vinovați, suntem toți. Orî dați-ne drumul la toți, orî la nici unul.

Și comercianții, câți erau acolo, se uniră toți cu vorbele lui Popovici.

Pe de altă parte, comercianții cei liberi, la tôte stăru înțele ce se făcură pe lângă dâșii, refusară a-și deschide prăvăliile, pênă nu fură eliberați cei arestați.

Suflase peste toți un vînt de libertate și ômenii crescuseră în ei înșiși, în morala, în onôrea lor civică și în demnitatea lor.

Exilarea revoluționarilor

Reacțiunea reluase puterea prin virful miilor de baionete turcesci și-și aședase scaunul pe sângele vitejilor morți și în mijlocul hulei și al blestemelor poporului. Ce-i păsa ei ênsă de popor, avea cu ea baionetele străinilor și atât destul îi fu; căci ea de la popor, nu putere, ci banî cerut-a tot-d'a-una. Puterea i-o deteră străinii acum, cum i-o dedeseră mereu și mai nainte.

Cel d'ântêi act al noiei stăpîniri fu un decret de esil, ast-fel motivat:

«Asupra raportului ministrilor, luând în băgare de sémă

că fețele însemnate în alăturata listă, întărâtând turburările al căror teatru a fost Țara Românească, în curgere de mai mult de trei luni, aflarea lor în țară nu se poate împăca cu odihna și siguranța publică, decretăm că aceste persoane să se trimită peste graniță și nu vor pute să se întorcă în principaturi, fără o poruncă într'adins a Măriei Sale Sullanului și că dacă vre-unele dintre dăsele va îndrăzni să colce această măsură cerută neaparat de mântuirea statului, să se a-resteze și să se pedeptască, după totă strășnicia legilor.

«De aceea, se poruncesce d-lui Ministru din lăuntru, pe de o parte să publice această prin Buletinul Statului, spre cunoștința tuturilor; iar pe de alta să privegheze, cu activitate, prin autoritățile însărcinate cu paza graniței, ca rindurile acestui decret să se îndeplinescă întocmai, sub însuși a sa răspundere.

Numele exilaților cuprinși în acest decret sunt:

I. Eliad, Hr. Tell, N. Goleseu, St. Goleseu, C. Bohac, Gr. Grădișteanu, C. A. Rosetti, C. Balcescu, Gr. Ipătescu, N. Ipătescu, I. Voinescu, D. Bolintineanu, A. Zanea, Snagoveanu, I. Brătianu, D. Brătianu, Ionescu-Moldoveanu, Deivos, Moșoi, N. Apoloni, C. Aristia,

În total, și numai de o cam-dată, 22.

Se vedea că reinviase domnia vechie a arbitrarului și bunului plac; ea născoci o nouă crimă: crima iubirei de țară și a jertfirei pentru ea, și o nouă pedepsă — pedepsa gonirei din țară a omenilor, care nu alt-ceva păcătuiseră, ci numai munciră și se jertfiră pentru a țării fericire.

Câtă și cât de mare osebire între regimul cel nou și vechitura pe care poporul cu grăză o gonise de la sine!

În timp de trei luni, nici un boier nu fu atins; făcură intrigi, întocmiră comploturi, lucrară pe față pentru răsturnare, chemară chiar pe străini în țară — și regimul revoluționar le respectă nu numai drepturile înscrise în Constituțiune; le trecu, le iertă și chiar abuzările cu acele drepturi, nădăjduind că, în sfârșit, hămâni fiind și ei, sfârși-vor prin a se potoli, a se îmbuna și a se îmbrățișa și confunda cu poporul.

Regimul revoluționar și poporul nu vrură mărtea greșită și păcătoșilor, ci cu drag acceptău să se îndrepte și să fie bine.

Regimul boieresc renăscut, reluă ênsă numai de cât topuzul și abuzul — care fost-aũ pururea a lui putere — și lovi cu góna din țeră, fără judecată, și cu temniță — printr'o judecată fariseică — pe cei cari nu-i plăceau.

Exilații, după trei ȃile în șir, de suferințe și maltratări, fură porniți, sub escortă, spre a fi dați afară din iubita-le țeră.

Să alese nóptea—ca pentru orî-ce crime calculate—spre a se esecuta și acesta. Să temeau ștrigoii ca leul înlântuit, poporul, să nu se deștepte iarăși la sgomotul lanțurilor arestaților și, pe ascuns, la adăpostul negurilor și în tăcerea nóptii, porni pe esilați.

Vre două ore, făcură drum spre granița Transilvaniei, d'o dată însă gădii, care-i petreceau, schimbă drumul și să îndreptară spre Dunăre. Ajunși la Giurgiu, esilații fură aruncați în temniță alături cu tâlharii.

Eliad și Tell plecaseră singuri de la Bucuresci în Transilvania.

În temnița de la Giurgiu, esilații găsiră și pe N. Golescu, care pornise spre Constantinopole, dar fusese arestat aci.

Apoi, asvirlți în ghimi, sub pază de soldați turci, fără nici o îngrijire, aprópe fără hrană și fără adăpost, exilații fură duși în susul Dunării.

Trei-deci lungi ȃile și nopți ținú această călătorie, acest chin, chin cu peripeții diverse și cu cruđimi sêlbatice; dar nimic să păreau ele acestor apostoli ai României, pe lângă durerile ce sciau că îndură a lor țeră prea iubită.

Călătoria acesta fost-a imortalisată de marele Michelet, în *Legendes du Nord*, sub titlu de Mme Rosetti, o carte care fu testamental morții morale a despotismului ce sugruma România.

Ajunși din sus de Orșova, după semnele ce le făcu d-na Rosetti, care urmase pe uscat acelaș drum cu prizonerii, ei săriră din ghimi lângă un sat românesc și frații Români d'acolo înconjură și goniră pe păzitorii Turci și redeteră prizonierilor libertatea, ce ei atât luptaseră a o da României.

Poporul român le răsplăti deci cu bine, și cu dragoste la primul lor pas, binele ce luptaseră să facă României și dragostea ce-i dovediseră.

Regimul întronat la Bucuresci și impus Românilor prin *miile de baionete turcesci* nu să opri aci.

El trebuia să bage groza în toți Români și, după programa lui căpitan Costache, voi să arate «ce poate libertatea când vine în România», pornindu-se pe noi exiluri și deschidând largi porțile temnițelor celor cunoscuți că au luat parte la mișcare.

Maî fură deci trecuți peste graniță încă 69 ; anume:

Cei trecuți peste graniță.

Ión Negulici, Gheorghe Văleanu, Hristopolu, M. Constantinescu, Ión Arcescu, Ión I. Filipescu, George Goleescu, Opran, (foști administratori), 2 frați Alexandrescu, Ștefan Andronic, Nicolae Rusu (fost sub administrator), G. Marghiloman, (din Buzău), Mih. Marghiloman (idem), Frații Moșot, (Tache și Mărgărit), Vernescu George Ion (din București), C. Serghiad, Petre Teulescu, C. Telegescu, (propagandist) Al. Fotescu (idem) Frații Florescu, (Dumitru și Costache, propagandiști) Scarlat Filipescu, Andreescu (Militarul), Alecu Manu, (propagandist), Ioranu (idem), Marin Naționalul, Caracaș, Tache Giuvara, Diaconu Nichifor (propagandist), Costache Pădeanu (idem), Baronschi, Ștefan Băjescu, (propagandist), Maior Teologu (șeful gardei), C. Palăceanu, Hristofi, Colonel Ilesoianu, Unteroțier Dincă, Nicolae Florescu, (profesor și propagandist), Ión Melic (arhitect), Iscovescu (pictor), Vasile Coculescu, C. Brezoianu (propagandist), Apostol Aricescu, (idem), Vasile Arcescu, Rosental (pictor), Petre de la Vinterhalder (tipograf), Nicolae Crețulescu (Comisar general în România), Ghenadie Poenaru (Egumen) Nazar Armeanu, Laurian (profesor) Duca (Prefect de Ilfov), Zaharia Boerescu (profesor), Bărcănescu, Cioran, Miltiad Costescu, Zalic (ofițer), Zossima Grigore, Căpitan Serurie Grigore, Lăzureanu (ofițer), Giurescu George, Nepotul Magherului, N. Zatreanu, P. Cernătescu (propagandist), Simion Călugărul, M. Duiliu, Nestor Heruvim, (propagandist), C. Racoviță.

Să deschisără și temnițele și cei cari pentru libertate lucraseră, fură condamnați la munca silnică a temnițelor.

Ast-fel fură condamnați:

Internițați.

Tanase Macovei 6 ani la Snagov; Costache Zaman și Ale-

xandru Petrescu 6 ani la munca Giurgiului; *Boicea Radianu*, 3 ani la Snagov; *Ión Rătescu*, *Pavel Zăgănescu*, *V. Cuculescu*, *Filip Ionescu*, *Grigore Mihăescu*, *Costache Ciochinescu*, *T. Lăzărescu*, 6 ani la Snagov; *Scarlat Turnavitu*, *Ión Bunescu* și *Scarlat Voinescu*, 6 ani la Giurgiu; *Costache Manega* 6 ani la Snagov.

Din acești 15, numai 11 au fost trimiși la Mărgineni, iertându-se Macovei, Zăgănescu, Coculescu și Filip Ionescu.

Nu fu destul atât: se proclamă un fel de stare de asediū, îndatorindu-se locuitorii a nu mai eși din casă după 8 césuri séra; se luară armele ce aveau particularii, amenințându-i cu aspre pedepse, de nu le vor aduce; se opri tragerea clopotelor cât-va timp; se îndatoră mitropolitul a da tuturor deslegare de jurământul ce făcuseră pe Constituție, ba încă se ceru și patriarhului de la Constantinopole, ca mai mare în rang, o și mai mare deslegare; se goniră pe la mănăstiri preoții și călugării cari propagaseră revoluția și mai presus de toate, armata imperială turcăască răspândi gróza întru toți și dete cadavrului de domnie boeréscă aparența unei puteri ce n'o avea.

Și se puse din nou în lucrare Regulamentul organic, cu jugul lui greū și apăsător pentru popor, pentru comerciant și pentru sătean, și cu favori și drepturi și privilegii pentru boieri.

Reacțiunea triumfă . . . tot așa însă cum triumfară Evreii când puseseră în mormint pe mântuitorul lumii.

După trei zile el înviă și altă lume creă.

Ast-fel fu și cu România.

Se statornici violent o așa ȕisă liniște, dar fu liniște numai la suprafață; căci inima Românului colcăi mereū și dorul ei după *Dreptate* și *Frđtie* crescū, se învigoră și deveni al lui ȕilnic *Tatđl Nostru*.

Gustase Românul trei luni din fructul cunoscinței binelui; gustase trei luni libertatea și egalitatea și nimic nu-l mai putu stinge saū imputina dorul d'a le mai avea; «căci revoluțiunea lăsase în pământ o sēmînță bună și vie, care avea negreșit să dea rodul ei».

De altă parte, exilații, prin N. Bălcescu, N. Golescu, și C. A. Rosetti, deteră Românilor, în numele comitetului revoluționar, următóarele sfaturi:

«Credință, inimă și răbdare, iacă tot ce vė cerem, în numele

suferințelor vóstre, în numele libertății și al României întregi.

«Stați liniștiți; căci tiranul, ce ved bine peirea lor, vă întind curse.

Suferiți durerile, suferiți cruciára, suferiți sè vè impungá cóstele, sè vè adape cu fiere; căci va trece și paharul acesta și învierea a vóstrá va fi.»

Și, precum în proclamațiunea de la 22 Iunie, făgăduiserá:
«cá nu vor lepáda sacul de cenușá de pe cap, péné ce România nu va fi liberá.

«cá nu vor lepáda din mândă toiagul pelerinului, péné ce nu-și vor da cu toți Românii, sárutarea învierii.»

Așa și făcurá: furá neobosiți, alergáră, vorbirá, scriserá, propagáră, rěscolirá lumea, făcënd România cunoscutá tuturor, ei, — carí cum le đisese Quinet — înscriseserá deja actul ei de stare civilá, în cartea națiunilor europene.

În 9 ani de exil, lucráră pentru iubita-le Românie, cât în 90.

Și D-đeul Românilor îi ajutá și-í susținu cá vedúră cei mai mulți dintre ei, cu ochii lor, și iarăși prin a lor și a altora muncă, România renáscutá, România liberá și respectatá.

DUPĂ 50 DE ANI

(In loc de conclusiune)

Incheiând, arunca-vom asupra prezentului o ochire, punându-l față în față cu marea programă a aspirațiunilor și visurilor de la 48 ale Românilor.

Reformatorii ceruseră în acea programă :

independența administrativă și legiuitoare sub suzeranitatea Turciei.

Astă-đi, avem independența completă, independența națională, fără nici o suzeranitate.

Avem chiar *Unirea* celor două țări, pe care atunci o doriau, dar nici măcar îndrăsniau să-și dea pe față dorința.

Ceruseră Domn, ales pe cinci ani.

Astă-đi avem un Rege, ales de popor, prin plebiscit, un Rege, care sciut-a să-și taie—pentru sine și pentru ai săi moștenitori—o coronă regală din chiar oțelul tunurilor, cucerite de la vrășmași, pe câmpul de bătaie.

Ceruseră libertatea presei.

Astă-đi, o avem nemărginită și garantată, prin Constituțiune, ca nică-iuri în lume.

Ceruseră desființarea clăcei și improprietărirea sătenilor.

Le avem: claca a fost desființată și foștii clăcași im-

proprietării; improprietării fost-au și însurăței, de cari la 1848 nici nu se vorbise și datu-li-s'au ușurări de plată a pământului, așa în cât nici să nu simtă greutatea răscum-părării.

Ceruseră desființarea rangurilor boierimei și egalitatea înaintea legilor.

Și rangurile se desființară; și astă-zi, nu e alt rang de cât al sciinței, al meritelor și al luptelor pentru binele public.

Nu mai avem legi, care să dea unora numai drepturi și altora numai sarcine.

Suntem toți una înaintea legilor țării;

La sarcinele statului toți contribuim;

La datoria și sarcina oștirei, adică la apărarea patriei, toți luăm parte.

Ceruseră Adunare legiuitoare, compusă din reprezentanții tuturor claselor.

O avem; și din adunarea sătenilor cu cei l'alți cetățeni în *Divanele ad-hoc*, eși Unirea; din adunarea tuturor claselor eși acea propășire, care este aproape o minune, în compara-re cu ce eram la 1848.

Mănăstirile închinat fură liberate și redată țării.

Instrucțiunea deveni egală, complectă și gratuită, pentru toți Românii de ambele sexe.

Ast-fel, programa de la 1848, care era atunci crezul as-pirațiunilor reformatorilor, este acum, la anul 50 de la acea mântuitoare revoluțiune, nu numai făptuită, ci în multe părți și întrecută.

Voit-au Românii—și au putut.

Acésta este caracteristica esențială a luptătorilor măreței generațiuni, care făcu pe 1848 și cu el, și prin el, ca urmare și efect al lui, România modernă.

Inregistrând dar, în acéastă lucrare, numele tututor câți luat-au, mult saū puțin, parte la acea mișcare de regenerare, îndeplinim o scumpă și sfântă datoriă a generațiunii actuale, care este rodul politic al ideilor atunci semănate.

Făcut-am acésta, spre a aduce—la depărtare de o jumë-

tate de véc—luptătorilor de atunci, omagiul meritat pentru al lor curagiū, ale lor lupte și nesfârșite sacrificii.

Făcut-o-am asemenea, pentru că scim că istoria unui ném, din amintirile trecutului său se întocmesce, și că amintiri de ómenī și de fapte—cum fură ómeniī și faptele și jertfele de la 1848—înalță, purifică și călesc sufletul națiunilor, cari avut-au ómenī cu așa fapte, cu așa însușiri.

Omagiul adus lor este nu numai o datorie pentru generațiunea actuală și pentru cele viitoare; este chiar o programă.

Când dar, sărbătorim pe 1848 și ne bucurăm de multul bine ce ne a adus el, și cei 50 de ani ce au urmat, datorī suntem să ne aducem aminte de cuvintele apostolului Luca și din ele programa muncēi noastre pentru țară să ne facem:

«Ori-căruia i-s'a dat mult, mult se va cere de la el și căruia i-s'a încredințat mult, mai mult i-se va cere de la el».

Să ne silim, Români, a fi ce trebuie să fim!

DR 244 .O13 C.1
1848 i.e. o mie opt sute patru
Stanford University Libraries

3 6105 036 259 872

Stanford University Libraries
Stanford, California

Return this book on or before date due.

--	--	--

